

● **Utdanningsforbundet** | 4 Landsmøtet 2019 ● **Min favorittlærer** | 22 Fant Staysmans poetiske åre
● **Reportasje** | 28 Elevenes drømmeskolegård ● **Reportasje** | 34 Leksefri skole i Trondheim

UTDANNING

13

15. NOVEMBER 2019

utdanningsnytt.no

Smarte jenter oppdages ikke av lærere

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Innhold

● Hovedsaken: FLINKE JENTER UNDER LUPEN

Retten til spesialundervisning omfatter ikke elever som lærer raskere eller mer enn gjennomsnittet. Men ved Talentsenteret på Teknisk museum i Oslo får Elina (12) og Tale (11) jobbe med fysikk for 3. trinn i videregående.

Innhold

Aktuelt	4
Aktuelt navn	11
Kort og godt	20
Ut i verden	21
Min favorittlærer	22
Barnehagelæreres arbeidssituasjon	24
Elevenes drømmeskolegård	28
To-lærersystem for de minste	31
Råd om inspeksjon i friminuttene	32
Leksefri skole i Trondheim	34
Glimt	37
Rasisme inn i lærerutdanningen	38
Utdanningsforbundets klimapris	40
Papir er bedre enn skjerm	43
Friminutt	44
Aktuell bok	45
Innspill	46
Debatt	52
Kronikk	56
Stilling- og kursannonser	60
Lov og rett	61
Fra forbundet	62
Medlemstilbud	66

● Innspill: Med klimakrisa som læringsarena

48

Statsminister Erna Solberg er bekymra for klimaktivisten Greta Thunberg si utdanning. Solberg burde heller gi eigen regjering i lekse å sette seg inn i FNs klimarapportar, skriv Unni Eikeseth ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

● Min favorittlærer

- Vi hadde god kjemi. Derfor står du igjen som den læreren jeg husker, sier Stian «Staysman» Thorbjørnsen om sin favorittlærer Wenche Tindlund.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Hvorfor tåler vi at de beste sliter?

Statistisk sett er det ett eller to barn i hver klasse med et ekstraordinært læringspotensial. Gutter og jenter som tar ting fortore og lettere ser sammenhenger. Kanskje de kan løse matematikkoppgaver på universitetsnivå allerede på barneskolen, eller interesserer seg for, og til og med forstår, både mørk materie og Einsteins relativitetsteori. Men ikke alle er nødvendigvis skoleflinke.

Noen blir til og med oppfattet som bråkmake og kverulanter, forteller forsker og pedagog Jørgen Smedsrud. Ifølge ham er mange av de evnerike barna ensomme. De kjeder seg, blir frustrerte. I ytterste konsekvens blir de skolevegre eller dropper helt ut av skolen.

Ekstra tøft kan det ifølge forskerne være for jenter med stort læringspotensial. De gjør seg usynlige, vil ikke skille seg ut.

– Det er slitsomt å gå rundt og prøve å være noe annet enn den man er og ikke avsløre seg ved å si noe smart. De kan utvikle angst for å bli avslørt, forteller professor Ella Maria Cosmovici Idsøe.

Dette burde få alarmen til å gå. Men på grunn av manglende kompetanse og dagens lovverk får ikke disse barna hjelpen de trenger.

I en masteroppgave av Wibecke Bore Ribesen fra 2012 spør hun lærere hva de og skolen kan gjøre annerledes overfor de evnerike barna. «Alle informantene var samkjørte i at det råder en holdning til at de flinke elevene klarer seg uansett», skriver Ribesen.

Feil, sier forskerne. De advarer samtidig mot at flere og vanskeligere oppgaver i høyt tempo heller ikke alltid er løsningen. Det disse barna trenger, er å bli sett i skolen, tilbagemeldinger på prestasjonene sine og ikke minst: støtte på eget nivå i læringsprosessen.

Da trengs det tid og kompetanse blant lærerne, og kanskje til og med et særskilt undervisningsopplegg. Ifølge dagens lovverk omfattes imidlertid ikke «elever som lærere raske eller mer enn gjennomsnittet» av retten til spesialundervisning. Selv om Utdanningsdirektoratet i 2016 bestemte at talenter innen realfag skal ha muligheten til å gå et raskere løp på ungdomsskolen og videregående, er heller ikke dette tilbudet lovfestet.

Slik kan det ikke være. Vi risikerer disse barnas fremtid, og vi skusler bort talent. Også de beste blant oss må ha rett til et tilrettelagt og likeverdig skoletilbud.

ARKIVFOTO TORJELL TRÆDAL

Råd for inspeksjon

Friminutter er ikke nødvendigvis fredsminutter. Utdanning bringer gode fredsråd fra pedagogisk-psykologisk tjeneste for Ytre Nordmøre, fra Ellingsrudåsen skole i Oslo og fra Mobbeombudet i Trøndelag.

40

FOTO ISTOCK

Fra kaffebær til bønner og fra bomull til jeans

Ski videregående skole vant Utdanningsforbundets klimapris for tverrfaglig arbeid rundt forbruksvarenes livsløp.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2018: 172.801

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Stibo Complete
<https://stibocomplete.com>

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

– På gruppearbeidet er det sånn at alle gjør noe. Ikke bare én, liksom, sier Tale (t.h.). Hun og Helga er veldig glade for dagene på Talentsenteret i Oslo. I år var det 939 søkere til de 100 plassene der.
Foto: Maja Ljungberg Bjåland

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Utdanningsforbundets landsmøte 2019

En rørt Steffen Handal gjenvälgt som leder

● Landsmøtet

Utdanningsforbundets 6. ordinære landsmøte fant sted på Lillestrøm i Akershus 4.-7. november.

Landsmøtet består av 193 representanter. Dette omfatter 180 delegater valgt av fylkeslagene, og sentralstyret.

Utdanningsforbundet har landsmøte hvert fjerde år.

Steffen Handal mottok stående applaus da han ble gjenvälgt som leder av Utdanningsforbundet.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Steffen Handal klarte ikke å holde tårene tilbake da han ble gjenvälgt som leder av Utdanningsforbundet.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– Det er stort for meg, og jeg er utrolig takknemlig, sa Handal, som skal lede Utdanningsforbundet også de neste fire årene.

Landsmøtet hadde reist seg og ga ham stående applaus.

Handal takket mange, og særlig familien sin:

– De gjør det mulig for meg å prioritere en slik jobb som tross alt tar mye tid.

Det var ingen motkandidater til ledervervet, og Handal var enstemmig innstilt av valgkomiteen.

Nestlederne gjenvälgt

De to sittende nestlederne, Terje Skyvulstad og Hege Valås, var også enstemmig innstilt av valgkomiteen for nye fire år. Også disse to ble klappet frem av landsmøtet.

– Jeg hadde lyst til å bli gjenvälgt. Er jeg rett mann til å lede til grønn omstilling? Mann 62 år,

fagforeningsmann. Jo tenk, jeg er det, sa Terje Skyvulstad.

Hege Valås forteller at hun tenkte seg godt om før hun sa ja til gjenvalg.

– Jeg har vært med veldig lenge og tok en alvorsprat med meg selv. Men jeg er fortsatt motivert og har enda mer å gi. Jeg er veldig, veldig glad for at jeg skal være nestleder i fire år til, sa Valås.

Tillitsvalgt siden 2006

Steffen Handal har ledet Utdanningsforbundet siden 2015. Før det var han 2. nestleder, og tillitsvalgt på heltid siden 2006. På landsmøtet i 2009 ble han valgt inn i forbundets sentralstyre. Handal er utdannet adjunkt med tilleggstudium i statsvitenskap. Han har vært lærer ved Skøyen skole i Oslo og Svolvær barne- og ungdomsskole i Nordland.

De to sittende nestlederne, Terje Skyvulstad og Hege Valås, var også enstemmig innstilt av valgkomiteen for nye fire år. Også disse to ble klappet frem av landsmøtet.

FOTO JØRGEN JELSTAD

Det nye sentralstyret i Utdanningsforbundet: Fra venstre: Ida Næss Hjetland, Jan Morten Loftesnes, Simon Malkenes, Thom Bjørnar Jambak, Steffen Handal, Marit Himle Pedersen, Inger Grødem Haraldsen, Tormod Korpås, Siri Skjæveland Lode, Ann Mari Milo Lorentzen, Turid Buan Øfsti, Terje Skyvulstad og Hege Elisabeth Valås.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Dette er det nye sentralstyret

Utdanningsforbundets landsmøte fulgte valgkomiteens innstilling da det valgte de faste medlemmene i sentralstyret.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

De 10 kandidatene som valgkomiteen hadde innstilt til å sitte i sentralstyret de neste fire årene ble valgt 5. november, på landsmøtets andre dag. Følgende fem medlemmer ble gjenvalgt: Tormod Korpås, Thom Jambak, Siri Skjæveland Lode, Ann Mari Milo Lorentzen og Turid Buan Øfsti.

Inn kommer også fem nye medlemmer; Ida Næss Hjetland, Inger Grødem Haraldsen, Marit Himle Pedersen, Jan Morten Loftesnes og Simon Malkenes.

Tre endringer til valgkomiteens innstilling ble foreslått. Anne Yun Rygh, Hanne Fehn Dahle og Frank Bergli ble foreslått på fast plass, men ingen av dem nådde opp.

Tre møtende varamedlemmer ble valgt; Bente

Haug fra Nordland, Royne Kristoffer Berget fra Østfold og Terje Vilno fra Oslo.

Bente Haug var ikke foreslått av valgkomiteen, men hun ble valgt på bakgrunn av sin erfaring fra voksenopplæring.

Hanne Fehn Dahle ble valgt til første ikke-møtende vara, mens Anne Yun Rygh ble fjerde ikke-møtende vara. De andre ikke-møtende varamedlemmene er Trygve Svenning på annenplass, Hege Sletvold Slørdahl på tredje plass og Eirik Bäcklund på femteplass.

Ingen fra yrkesfag i videregående

Mange tok til orde for å velge inn Anne Yun Rygh som representant for yrkesfagene, siden hun har en kompetanse sentralstyret trenger, ifølge flere.

– Vi i Vestfold og Telemark er opptatt av å

styrke laget i videregående, sa Bjørnar Hagen.

Hilde Kvamsås Aa fra Sogn og Fjordane ønsket seg både Anne Yun Rygh og Thom Jambak som representanter for videregående i sentralstyret. Hun syntes det var vanskelig å velge mellom to så gode kandidater.

– Thom, du har gjort en strålende jobb for videregående og du, Tormod, har gjort en fantastisk jobb for lederne. Men Anne Yun Rygh, med sin bakgrunn fra yrkesfagene vil være et viktig supplement til sentralstyret, sa hun.

Men de som gikk på talerstolen og snakket varmt om å få henne inn på fast plass, nådde ikke fram.

Rygh var innstilt av valgkomiteen dersom landsmøtet bare ønsket én nestleder, men fordi landsmøtet valgte to, fikk Terje Skyvulstad den plassen.

● Utdanningsforbundets landsmøte 2019

Delegatene kom med 250 endringsforslag til «Vi utdanner Norge»

Reversering av firerkravet i matematikk, og at bemanningsnorm også skal gjelde ved fravær, er formuleringer som kom med i siste runde.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Landsmøtet ga støtte til mange av endrings- og tilleggssforslagene til dokumentet «Vi utdanner Norge». Blant disse var å si nei til en nasjonal ordning med karakterbasert inntak til videregående opplæring.

Utdanningsforbundets politiske dokument «Vi utdanner Norge» skal være førende for hva organisasjonen skal arbeide for frem mot neste landsmøte i 2023. På landsmøtets siste dag ble dokumentet behandlet ferdig, etter at en rekke endringer hadde blitt tatt inn etter debatten. Rundt 250 endringsforslag kom inn.

– Ikke overraskende kom det ekstra mange innspill i saken om lønn, arbeidsvilkår og arbeidsmiljø, sa leder av redaksjonskomiteen, Gro Hartveit.

Skal være klart før året er omme

Sentralstyret skal nå ferdigstille «Vi utdanner Norge» innen utgangen av 2019 i tråd med

landsmøtets behandling av saken.

Innspillene fra landsmøtet ble i stor grad bakt inn i dokumentet av redaksjonskomiteen, men enkelte endringsforslag ble tatt inn i siste liten gjennom en rekke avstemninger og vedtak siste dag på landsmøtet.

Her er noen av endringene som ble tatt inn i aller siste runde:

- Solveig Hals fra Vestfold og Telemark fikk flertall for forslaget om at «Utdanningsforbundet skal arbeide for å reversere firerkravet i matematikk ved opptak til lærerutdanningene og masterkrav til opptak til PPU».
- Kjersti Bendiksen fra Vestfold og Telemark fikk gjennomslag for at «Utdanningsforbundet skal jobbe for at bemanningsnorm og pedagognorm i barnehagen skal gjelde hele dagen, og også gjelde ved fravær». Det var tilføyselsen om at normene også skal gjelde ved fravær som ble tatt inn gjennom forslaget fra Bendiksen.
- Ståle Pedersen Bonsaksen fra Trøndelag fikk flertall for å ta inn at «Utdanningsforbundet skal

arbeide mot innføringen av en nasjonal karakterbasert inntaksordning i videregående».

- Om yrkesfaglæreres lønns- og arbeidsvilkår ble det lagt til en setning om at «jobbsikkerheten må bedres gjennom større langsiktighet i dimensjoneringen av opplæringstilbudet på yrkesfag». «Dette er en veldig viktig sak for yrkesfaglærerne», sa forslagsstiller Ole Edvard Antonsen.

- Ellen Elisabeth Brekke fra Oslo fikk gjennomslag for at Utdanningsforbundet ikke bare skal arbeide for at sentrale myndigheter og arbeidsgiver tar et helhetlig ansvar for å forebygge, håndtere og følge opp volds- og trusselfhendelser, men at de skal «intensivere arbeidet» med dette.

- Morten Røgeberg Cowles fra Vestfold og Telemark fikk gjennomslag for å ta inn at «Utdanningsforbundet skal jobbe for at barnehagelærerne får et sentralt og forutsigbart garantilønssystem som sikrer uttelling for videreutdanning».

- Stine Hjerpbakk fra Trøndelag hadde følgende forslag til formulering som fikk flertall: «Sikring av kvalifiserte lærere til alle elever kan ikke løses gjennom lokal lønnspolitikk. Det må stilles strenge krav til kommuner som ikke klarer å rekruttere kvalifisert arbeidskraft. Lønn er viktig for å sikre rekruttering til yrket, men dette skal gjøres gjennom kollektive avtaler og omfatte alle.»

Erna Solberg lover ikke mer bemanning i barnehagene

Statsministeren sier hun nå er mest opptatt av å få opp andelen barnehagelærere i barnehagene.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Onsdag 6. november hilste statsminister Erna Solberg (H) til Utdanningsforbundets landsmøte fra talerstolen. I salen var det murring blant enkelte om at hun knapt nevnte barnehagene. På gangen etter talen understreker Solberg at hun også er opptatt av barnehagene.

– Veldig mange på landsmøtet er opptatt av bemanning i barnehagene. Har dere noen ytterligere ambisjoner når det gjelder bemanning?

– Akkurat nå har vi den bemanningsnormen vi har satt inn. Vi har sagt at vi kommer til å se på videre opptapping, men vi har ikke noen planer direkte for det, sa Solberg.

Peker på strammere budsjetter

Hun pekte på at statsbudsjettene vil bli strammere i årene framover, noe som vil begrense muligheten for å spytte inn mer penger i offentlig sektor.

– Så akkurat nå jobber vi mest med å få gjennomført den pedagognormen vi faktisk har lovet, sier Solberg.

I regjeringsplattformen står det at regjeringen over tid skal jobbe for å øke andelen barnehagelærere til femti prosent.

– Mange barnehagelærere melder, gjennom #uforsvarlig og barnehageopprøret, at de ofte

Utdanningsforbundets leder Steffen Handal og statsminister Erna Solberg på vei inn til landsmøtet.

kan bli sittende en time eller to av dagen med 15 unger alene, at de ikke får tid til å skifte bleier eller til å trøste. Hva tenker du når du hører sånne historier?

– Jeg tenker det er viktig at barnehageeiere og kommuner passer på at det er god bemanning, og at den er forsvarlig. Det skal man gjøre. Det er jo en bemanningsnorm, sier Solberg.

Hun understreker imidlertid at barnehageeierne opererer innenfor ulike lokale forhold, og hun mener derfor det må være en viss grad av fleksibilitet i systemet til å rette innsatsen dit det trengs mest.

– Samtidig må man sørge for at det er nok voksne til stede, sånn at det ikke blir vanskelige situasjoner, sier Solberg.

Svarte om lærerlønn

– Vi vet du ikke forhandler lønn, men hva tenker du om lærernes lønn?

– Det er en utfordring at når du har vært 16 år i skolen, har du nådd topplønn. Da får du en søken etter administrative jobber, vekk fra elevene. Det er en av grunnene til at vi er opptatte av lærerspesialister, at du som en kvalifisert og erfaren lærer kan være nær elevene og likevel oppleve at du får bedre betaling og mer respekt for den jobben du gjør, sier Solberg.

I en video på Utdanningsnytt.no kan du se hele intervjuet med statsministeren, hvor hun også svarer på spørsmål om en ny rapport om spesialundervisning i videregående.

Forbundet skal prøve ut faglige nettverk

Utdanningsforbundet skal opprette faglige nettverk for de gjennomgående fagene i grunnskole og i videregående, samt i programfagene i videregående.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Eline Høiberget fra Innlandet ønsket seg en formulering i dokumentet «Vi utdanner Norge» som forplikter Utdanningsforbundet til å opprette faglige råd for hvert av de gjennomgående fagene i grunnskole og i videregående opplæring og

programfagene i videregående opplæring.

Etter en engasjert debatt i landsmøtesalen kom redaksjonskomiteen med et kompromissforslag om å vedta «utprøving av faglige nettverk» i stedet. Bakgrunnen er at sentralstyret ser behov for å diskutere mandat, omfang og arbeidsmåte.

Høiberget mener at i forbindelse med fagfornyelsen er det ekstra viktig at Utdanningsforbundet er opptatt av innholdet i fagplanene og av vurdering for læring i alle fag.

– Derfor har vårt forslag vært å få på plass faglige råd, sier Høiberget.

– Vi trenger en organisasjon som er rigget for å ta vare på fagene framover, mener Eline Høiberget.

● Utdanningsforbundets landsmøte 2019

Landsmøtet vedtok opptrapping av klimaengasjementet

Steffen Handal ville ha svar på om landsmøtet støtter en opptrapping av klimaengasjementet og en brei prosess om dette temaet gjennom kommende år. Landsmøtet svarte ja til begge.

FOTO JØRGEN JELSTAD

– Med dagens vekstpolitikk har jeg doble kjøpekrafta mi når jeg når pensjonsalder. Fagforeningene må heller kreve grønn tariff, sa Halvor Kolsrud (34) under landsmøtets klimadebatt.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Kolsrud tok opp tråden fra innledninga til leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, om at en tydeligere fagforeningspolitikk for klima vil kreve nye prioriteringer.

– Men i dag veit vi ikke hvilke endringer medlemmene våre er mest tjent med, sa Handal da han åpna debatten.

Handal stilte to spørsmål: Støtter landsmøtet en opptrapping av dette engasjementet og en brei prosess om dette gjennom kommende år? I så fall lova Handal at sentralstyret skal legge fram en ambisiøs plan for politikken på representantskapsmøtet i februar 2021. Debatten levnet ingen tvil om at landsmøtet svarte ja på begge spørsmål.

Grønn tariff

Kolsrud ga uttrykk for at han ikke trodde han ville bli særlig lykkelig av den velstandsøkninga tradisjonell politikk legger opp til, særlig ikke med bevisstheten om at økt forbruk bidrar til klimaendringer. I grønn tariff burde økt kjøpekraft

erstattes med mer fritid, meinte han.

Magnhild Hoddevik, Sogn og Fjordane, trakk fram at Fagforbundet vil ha redusert arbeidstid i bytte for økt kjøpekraft, og tok det som et tegn på at slik politikk ikke trenger å ramme lavtlønte uforholdsmessig sterkt: – Er det andre måter å få et bedre liv enn å få mer penger på bok? spurte hun.

Endra mening

Flere gikk på talerstolen og sa at de hadde vært skeptiske til en fagforening som engasjerer seg i klimaspørsmål. Men nå hadde de endra mening. Ikke minst de unges klimaengasjement hadde fått mange til å snu; – De unge må jo få støtte av lærerne sine, sa flere.

Et anna argument for fagforeningsengasjement var at fagforeningene må sikre lik sosial fordeling av ulempene endringene fører med seg. Ellers var forslaga til klimatiltak mange, fra å droppe plastpakka sjokolade via krav om Nord-Norgebanen til endring i forbundets reiseaktivitet.

– I Nord-Norge må de fly, så vi i Sør-Norge får kjøre tog, sa Jorunn Folkvord, Oslo.

● Vedtaket om klima:

Utdanningsforbundet skal trappe opp arbeidet med klima og bærekraftig utvikling. Det skal gjennomføres en bred prosess i organisasjonen for å utvikle ny politikk og praksis.

Sammen med resten av fagbevegelsen skal vi bruke trepartssamarbeidet til å arbeide for ei bærekraftig omstilling av samfunnet, med rettferdig fordeling av goder og byrder.

En ny handlingsplan for klima og bærekraftig utvikling skal behandles av representantskapet på første møtet i 2021. Denne skal inneholde konkrete mål og tiltak som skal gjennomføres i egen organisasjon, gjennom trepartssamarbeidet og gjennom arbeidet vårt som profesjon.

– Hvordan?

Dette var ikke utfyllende nok for Eskil Berggren, Agder: – Hvordan skal vi gjøre det? spurte han åpent.

I sin oppsummering av debatten ba Steffen Handal om ikke å kreve for konkrete tiltak nå.

– Vi vedtar en prosess. Målet vårt er å gjøre menneskers liv bedre. Men vi må gi nye og andre svar på hva det er, avslutta han.

> Les også om Utdanningsforbundets klimapris på side 40-42

Kontingenten kuttet fra 2021

Kutt i kontingenten var en av sakene som skapte splid på landsmøtet. 120 stemte for kutt, mens 70 stemte mot. Dermed blir det lavere kontingent.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Med et konfliktfond på 1,6 milliarder kroner og stadig medlemsvekst mener sentralstyret at økonomien i Utdanningsforbundet er så god at det er riktig å redusere kontingentsatsen. Det ønsket fikk de oppfylt på landsmøtet, men ikke uten motstemmer.

Kontingentreduksjon var en av sakene som i størst grad splittet landsmøtet. Mens enkelte delegater mente forbundet vasser i penger, ytret andre sterk skepsis mot et kutt. Ved avstemning var det 120 som stemte for kutt, mens 70 stemte mot.

– Vi vasser i penger

– Jeg har en klar forståelse av at vi vasser i penger, sa Ottar Stordal, Agder, på landsmøtets første dag 4. november. Da ble den eventuelle kontingentreduksjonen diskutert i plenum.

Han pekte på at det er skapt forventninger blant medlemmene om at kontingenten nå skal ned.

– Vi løper en risiko hvis vi nå signaliserer at vi ikke reduserer kontingenten likevel, sa Stordal.

Også Thomas Nordgård fra Troms sa at de støtter kuttforslaget.

– Vi skal ikke ta oss bedre betalt enn nødvendig. Det gjør vi nå, sa han.

Flere fylkeslag mot reduksjon

– Vår bekymring er at vi ikke får råd til å opprettholde et godt nok tilbud til medlemmene, sa Pål Heide Kielland fra Trøndelag.

Flere delegater fra Trøndelag tok til orde for å utsette saken til landsmøtet i 2023. De fikk støtte fra Finnmark, Nordland og Vestfold og Telemark. Bekymringen er blant annet den økonomiske usikkerheten knyttet til sammenslåinger av fylkes- og lokallag.

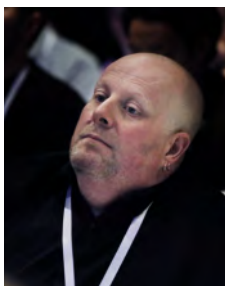
– Gjør heller et arbeid fram mot neste landsmøte for å finne ut hvordan sammenslåingene vil slå ut, så avgjør vi det da, sa Øyvind Lohne fra Vestfold og Telemark.

Sentralstyret fikk gjennom kutt i kontingenten.

Ottar Stordal, Agder.

Pål Heide Kielland, Trøndelag.

– Forsøk på å binde landsmøtet

– Jeg vasser i fjæra, ikke i penger, sa Viggo Albertsen, Nordland.

Han argumenterte for at man istedenfor å redusere kontingenten, burde bruke mer penger på å styrke de arbeidsplassstillsvalgte og lokallagene.

– Jeg har vært stolt av å være i en organisasjon som ikke vil være billigst, men best, sa Albertsen.

Han viste til at forslaget kun vil utgjøre noen tiere i måneden for medlemmene og mente saken om lavere kontingent burde utsettes til neste landsmøte.

– Jeg var skuffet da ledelsen gikk ut før landsmøtet og halveis lovte en kontingentreduksjon. Jeg oppfattet det som et forsøk på å binde landsmøtet, sa Albertsen.

– Riktig å redusere

Tormod Korpås fra sentralstyret avsluttet debatten med å si at de var innstilt på å finne løsninger som flest mulig kan støtte. Han påpekte imidlertid at han ikke tror mangel på penger er problemet for å få mer aktivitet på lokalt nivå, men at det mer handler om strategiske aspekter.

– Og vi holder på et vedtak om at en reduksjon både er riktig og forsvarlig, sa Korpås.

● Slik blir den nye kontingenten

Den nye kontingentsatsen gjelder fra 1. januar 2021.

Nå betaler medlemmene 1,35 prosent av brutto lønn. Den nye satsen vil være 1,25 prosent.

Makssatsen blir 768 kroner måneden, mens minimumssatsen settes til 97 kroner.

Medlemskap vil fortsatt være gratis for studenter, mens pensjonistene skal betale 47 kroner i måneden.

Les mer om Utdanningsforbundets landsmøte på utdanningsnytt.no

● Utdanningsforbundets landsmøte 2019

Profesjonsetisk råd videreføres

Trond Hagen fra Nordland var blant delegatene som stemte for å videreføre profesjonsetisk råd. – Men det må bli mye mer synlig, understreket han.

● Lærerprofesjonens etiske råd

- Lærerprofesjonens etiske råd ble opprettet i 2016 og skal støtte opp om etisk forsvarlig praksis i utdanningssektoren til beste for barn, unge og voksne.
- Rådet skal fremme verdiene i Lærerprofesjonens etiske plattform og har en fri og uavhengig stilling. Medlemmene ble oppnevnt etter en åpen nominasjonsprosess, og uavhengig av organisasjonstilhørighet. Rådet har ni medlemmer, hvorav fem er fra profesjonen og fire har annen relevant kompetanse. Rådets nåværende leder er Hilde Afdal, professor ved Høgskolen i Østfold.
- Utdanningsforbundets landsmøte i 2015 vedtok at rådet skulle evalueres før landsmøtet i 2019. Nå har landsmøtet vedtatt at rådet skal videreføres.

Landsmøtet i Utdanningsforbundet vedtok at Lærerprofesjonens etiske råd skal fortsette. Innen neste landsmøte i 2023 skal det evalueres på nytt.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad |jj@utdanningsnytt.no

Delegaten Trond Hagen fra Nordland slo et slag for å få Lærerprofesjonens etiske råd på Facebook, Instagram og Snapchat. – Rådet må bli mye mer synlig, sa han.

Hagen høstet latter fra salen da han antydte at Utdanningsforbundet kanskje også burde fått med sin leder, Steffen Handal, i «Skal vi danse».

Ordene falt i debatten om Lærerprofesjonens etiske råd, som var et stridstema på landsmøtet. Burde det legges ned? Nei, mente Hagen.

– Vi må bli kjendis. Rådet må bli mye mer synlig, sa han og pekte på sosiale medier, podkaster og Youtube.

Flere fylkeslag vil gi rådet en periode til

– Vi ønsker å gi rådet litt mer tid og ønsker en videreføring, sa Thomas Nordgård fra Troms.

Også Finnmark, Buskerud og Trøndelag uttrykte støtte til å fortsette med rådet.

– Etikk er viktigere enn noensinne. Det vil gi et dårlig signal å avvike rådet på dette landsmøtet, sa Hans Johan Lieng fra Trøndelag.

Etter debatten stemte 136 av 192 delegater for å videreføre Lærerprofesjonens etiske råd. Dermed får rådet en ny periode fram mot neste landsmøte i 2023.

Ønsker å legge ned rådet

Flere delegater tok imidlertid tydelig til orde for å avvike hele det profesjonsetiske rådet.

– Rogaland sier nei til videreføring, sa Solfrid Mydland fra Rogaland.

Også fylkeslaget i Hordaland var skeptiske.

– I fylkeslaget er det svært stort flertall for å avvike det profesjonsetiske rådet, sa Marit Himle Pedersen fra Hordaland.

Akershus kom med et endringsforslag om at rådet må evalueres i perioden. Det ble vedtatt med 101 mot 90 stemmer.

Må ikke sette bort etikken

Utdanningsforbundets leder Steffen Handal sa at han mener det styrker forbundets troverdighet om de legger til rette for at noen kan se på skole- og barnehagesektoren med kun et etisk blikk.

– Men hvis vi kommer i den situasjonen at Utdanningsforbundet «outsourcer» arbeidet med etikk til rådet, må vi legge det ned med en gang, sa Handal.

Birgitte Fjørtoft fra Innlandet sa at komplekse etiske problemstillinger i utdanningssektoren trenger skikkelig behandling.

– Vi må ikke late som vi ikke trenger noen utenfra til å hjelpe oss i den behandlingen og drøftingen, sa hun.

Aktuelt navn

Skal møte mangfoldet med hodet og hjertet

Oslos nye mangfoldsbyråd er utdannet ingeniør, har undervist i realfag, vil finne arenaer som bringer folk sammen og bruker både hjertet og hodet i viktige avgjørelser.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no FOTO Oslo kommune

● Omar Samy Gamal (27)

Hvem

Byråd for arbeid, sosiale tjenester og mangfold

Aktuell

Vikarlærer ved Kuben videregående skole i Oslo. Stilte for første gang til valg for Oslo SV i årets kommunevalg. Tar over som byråd etter Tone Tellevik Dahl (Arbeiderpartiet), sammen med Robert Steen (Ap).

Hva tenkte du da byrådsleder Raymond Johansen ringte?

Jeg ble selvsagt veldig glad. Men før jeg svarte, måtte jeg spørre både hjerte og hode. Hjertet sa ja med en gang. Etter å ha tenkt meg om, fikk jeg også en godkjenning fra hodet. Dermed ble det ja. Å bli utnevnt til byråd i Oslo er stort, spennende og ærefullt.

Du har jobbet som lærervikar ved Kuben videregående skole i Oslo. Vil du få nytte av din erfaring derfra som byråd?

Absolutt. Byrådsjobben handler mye om å bygge relasjoner. Om å møte unge og voksne, lytte til det de har å si, legge opp til en god dialog og vise at man bryr seg.

Hva er det første du gyver løs på som byråd?

Akkurat nå er vi midt inne i å fremme mindre endringer i neste års budsjett og skal ta fatt på byrådserklæringen.

I det siste har media omtalt flere saker om uro, vold og trusler blant ungdom. Flere skoler har opplevd voldsepisoder. Hva bør gjøres?

Når episoder oppstår, må selvsagt politiet gripe inn. Vi som politikere må også se på hva som ligger bak. Det kan handle om vanskelige livssituasjoner, vold i nære relasjoner, økonomiske problemer og mye annet som gir stress og press i hverdagen. Vi må sette i verk tiltak rettet mot ungdomskriminalitet, men også tiltak som hindrer at unge havner der. Et sted å begynne er å prioritere arbeid, et trygt sted å bo og et godt skolemiljø.

Hva slags politisk erfaring har du?

Jeg stilte som kandidat til kommunevalget for første gang i år. Egentlig var planen å ta praktisk-pedagogisk utdanning og bli lærer, så dette kom

litt brått på. Derfor blir det fint å dele ansvar med en erfaren byråd. Vi vil også samarbeide nært med Inga Marte Thorkildsen (SV), byråd for oppvekst og kunnskap. De områdene vi tre har ansvar for, henger tett sammen og må ses i sammenheng.

Du får holde en undervisningstime for den norske befolkning. Hva handler timen om?

Om strukturell rasisme og diskriminering blant personer som opplever ulike former for systematisk forskjellsbehandling i Norge i dag. Det kan være unge og voksne med utenlandsk bakgrunn, skeive eller funksjonshemmede.

Hva liker du best med deg selv?

At jeg er både realistisk og naiv.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Jeg er opptatt av å bygge relasjoner og vise respekt for alle rundt meg, både politiske meningsfeller og meningsmotstandere. Jeg er opptatt av at vi må være gode mot hverandre, ta vare på hverandre og jobbe sammen for et mindre polarisert samfunn.

Hvem ville du gitt straffelekse?

Jeg har liten tro på straff, men skulle jeg velge noen, måtte det bli Donald Trump og andre statsledere som bryter menneskerettighetene eller er klimafornektende.

Hvilken kjent person ville du helst hatt som lærer?

Noen som har opplevd motgang, men som fortsetter å kjempe. Skal jeg velge en kvinne og en mann, må det bli den amerikanske borgerrettighetsforkjemperen Rosa Parks og antiapartheidaktivisten Nelson Mandela.

«Hjertet sa ja med en gang.»

Hovedsaken

EVNERIKE JENTER

Skarpe jenter stikker seg vekk

Vilde (12) er en av jentene som ikke gjemmer seg bort. Hun er på Talentsenteret i Oslo sammen med andre elever med stort læringspotensial.

Én til to elever i hver klasse er uvanlig evnerike, men læreren vet ikke alltid hvem de er. Særlig jentene er flinke til å skjule smartheten.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no
og Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Maja Ljungberg Bjåland

– **Nå skal dere regne ut** strømstyrken med Ohms lov, sier maskiningeniør Øystein Salomonsen.

Han peker på apparatene som står klar foran elevene. Rommet på Teknisk museum i Oslo ligger mer på et laboratorium enn et klasserom. Og pensumet er heller ikke det barneskoleelevene er vant med.

– Det er veldig gøy å være her, sier Elina (12).

Det som er gøy, er blant annet å lære at Coulombs lov sier at kraften mellom to elektrisk ladde partikler er proporsjonal med produktet av ladningene og omvendt proporsjonal med kvadratet av avstanden mellom dem.

– Her er det barneskoleelever som lærer om Coulombs lov, det samme som elevene i tredje klasse på videregående, forklarer Safina de Klerk, ingeniør og ansvarlig for undervisningen på Teknisk museum i Oslo.

Og det er det mange 12-åringer som vil lære. I år var det 939 søkere til de 100 plassene på Talentsenteret. Elevene er fra 11 til 16 år, kommer fra hele Østlandet og samles seks dager hvert halvår. Elina er blitt valgt ut til å være med på Talentsenteret i realfag, en gruppe elever med stort læringspotensial.

De eldste jentene vil ikke være nerder

– Mange av elevene våre føler nok at skolen ikke gir dem nok faglige stimuli. Her underviser vi på et betraktelig høyere nivå, og all teori kombineres med praksis, sier de Klerk.

Dette er elever som lærerne søker inn, og som lærerne mener trenger ekstra faglige utfordringer.

I de yngste gruppene er det like mange jenter som gutter, men jo eldre elevene blir, jo færre jenter søker seg til gruppa.

– Rundt 10. trinn skjer det noe. Da søker ikke jentene seg hit lenger, sier de Klerk.

Hun tror ikke det skyldes at jentene plutselig verken er interesserte eller smarte nok. >

«Puberteten kan være ekstra vanskelig for disse jentene. Det er kult å være tynn, men ikke så kult å være smart.»

Ella Maria Cosmovici Idsøe, professor ved Universitetet i Oslo

- Jeg tror at jenter er mer opptatt av ikke å skille seg ut. De vil ikke være nerder.

Professor Ella Maria Cosmovici Idsøe ved Universitetet i Oslo har forsket på evnerike barn. Hun ser at mange mister troen på sine egne ferdigheter når de kommer i tenårene.

- Puberteten kan være ekstra vanskelig for disse jentene. Det er kult å være tynn, men ikke så kult å være smart. De trenger anerkjennelse og gjerne finne andre som de kan spille seg i. Jeg har ofte hørt at det å få treffe noen andre som er som dem, har utgjort en stor forskjell. Gjerne andre barn og unge, men også en voksen fagperson som er opptatt av det samme som dem, kan være til stor trøst, oppmuntring og veiledning og få dem til å utnytte det store potensialet de har. Samfunnet trenger jo sånne jenter, i aller høyeste grad, sier Idsøe.

En til to i hver klasse

- Statistisk vet vi at det i hver klasse går ett til to barn med ekstraordinært læringspotensial, og den norske skolen er ikke god nok til å ta vare på disse elevene, sier Jørgen Smedsrud, forsker ved Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU).

Statistikken viser at i en normalbefolkning har 2 til 5 prosent av elevene et ekstraordinært læringspotensial, mens 10–15 prosent har stort læringspotensial. Det er litt flere gutter blant elevene som har et ekstremt læringspotensial, men i gruppa av elever med høyt læringspotensial er det like mange jenter som gutter.

Jenter med stort læringspotensial har andre utfordringer enn gutter i samme kategori. De kan blant annet slite sosialt, for eksempel med å finne venner som har interesser som de har. Professor Ella Maria Cosmovici Idsøe har forsket på evnerike barn og mener det finnes noen fellestrekk ved evnerike jenter.

- De kan være litt guttete, på den måten at de gjerne er sammen med gutter og ikke så opptatt av ting som andre jenter er opptatt av, sier Idsøe.

Å passe inn blir viktigst

Allerede i barnehagen kan man se en del barn som utmerker seg. Idsøe mener at de bør fanges opp allerede da, fordi de trenger andre utfordringer enn andre barn.

- De elsker ofte å lese og leser selv tidlig. De begynner ofte å snakke tidlig med et stort ordforråd, gjerne med et avansert språk alderen tatt i betraktning. Klarer en å identifisere dem allerede i barnehagen, har en større mulighet for å hjelpe dem, for de trenger ofte hjelp til å utnytte sitt potensial.

Forskerne deler barn med stort læringspotensial inn i tre hovedgrupper; de som presterer høyt, de som underpresterer og de veldig kreative.

- Vi finner en del jenter i gruppa av elever som underpresterer. De er mer opptatt av å passe inn i gruppa enn av å få brukt intellektet sitt, sier forsker Jørgen Smedsrud.

I forskningen har han møtt jenter som sier at de bevisst svarer feil på prøver for å få dårligere karakterer.

- Jenter kan også overdrive til venninner om at de har brukt masse tid på å lese til en prøve, for ikke å avsløre at det holder for dem å lese én gang, eller veldig lite. Disse barna er ofte også sosialt smarte, og de er like opptatt av å få venner som andre barn. Høyt intelligente barn er ofte sosialt oppegående. Det er en myte at de ikke er det, sier Smedsrud.

Løser mattenøtter uten å tenke seg om

- Jentene kan gjøre seg nesten usynlige. De vil ikke skille seg ut og kan bli underyttere for å passe inn blant de andre. Det er slitsomt å gå rundt og prøve å være noe annet enn den man er og ikke avsløre seg ved å si noe smart. De kan utvikle angst for å bli avslørt, forteller Idsøe.

Barn som er så smarte, kan gå under radaren på skolen.

- Ofte tar de ut frustrasjonene hjemme, der det er trygt. Gutter med høyt læringspotensial er

Professor Ella Maria Cosmovici Idsøe ved Universitetet i Oslo.

FOTO KAROLINE REILSTAD

I teknolabben får elevene større faglige utfordringer.

FOTO MAJA LJUNGBERG

ofte mer synlige enn jentene. Det er også blitt mer akseptert å være gutt og nerd, blant jentene er det ikke slik, sier Idsøe.

Safina de Klerk ser det samme på Talentsenteret.

– Jeg har hørt at noen synes det er stigmatiserende å gå her. De andre elevene kaller det nerdeskolen, sier de Klerk.

I tillegg ser hun at flere jenter ikke skjønner hvor stort potensial de har.

– Jenter undervurderer seg selv. Mange skjønner ikke hvor smarte de faktisk er.

Foran henne er klassen delt inn i grupper. Alle deltar, diskuterer, regner og kobler. En gruppe er ferdig, og en av elevene kommer bort til meg:

– Gi meg tre farger, så skal jeg regne ut motstanden, sier han.

I hånda har noe som ligner en blanding av ei

papirklokke og en spå, men dette er en akademisk variant. Den har ulike farger, tall og kan snurres rundt.

– Brun, rød og grønn, sier jeg.

Gutten snur og vender på de fargede skivene.

– Motstanden er 4 ganger 1 million, sier han.

Jeg nikker, går ut fra at det er riktig.

Tale (11) er veldig glad for dagene på Talentsenteret.

– På gruppearbeidet er det sånn at alle gjør noe. Ikke bare én, liksom, sier hun og smiler.

– Her møter de andre som matcher dem. I begynnelsen er de litt forsiktige og redde for ikke å være «smarte nok», sier Safina de Klerk.

Men det går ikke lang tid før elevene blomstrer.

– De er takknemlige for å «spille ball», og for å slippe å være den rare som stiller merkelige spørsmål.

Både Tale og Elina er imponert over de andre på gruppa.

– Når vi har mattenøtter i begynnelsen av dagen, er det noen som kan svare helt uten å tenke seg om, sier Tale.

– Men alle er snille. De skryter ikke, sier Elina.

Smarte underytere

Elevene på Talentsenteret har stort potensial, men ikke alle presterer godt på skolen.

– Det er en del av denne type elever som er underytere. De mangler motivasjon, og er derfor ikke best i klassen. Å ha stort læringspotensial vil ikke si at man også er skoleflink, sier Safina de Klerk.

Når barn med stort læringspotensial begynner på skolen, blir de ofte skuffet.

– Det blir kjedelig for dem, de blir ikke utfordret

Fakta

En odelstingsproposisjon fra 1998 slår fast at retten til spesialundervisning ikke omfatter elever som lærer raskere eller mer enn gjennomsnittet, og som derfor ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Evnerike elever som lærer raskere, er omfattet av det generelle prinsippet om at opplæringen skal tilpasses den enkeltes behov.

dret på sitt nivå. Jentene er litt mer sårbare. De har veldig stort behov for vennskap og skjønner ofte selv at de skiller seg ut, forklarer Ella Maria Cosmovici Idsøe.

Hun har selv møtt en jente på ni år som ville ha hjelp, hun trodde det var en sykdom.

– Hun ville ha hjelp til å bli som de andre. Hadde ikke hun fått hjelp til å utnytte evnene sine, ville hun fort ha kunnet fått problemer, sier Idsøe.

Ikke alle evnerike barn blir oppdaget, og det kan få negative konsekvenser. Kjedsomhet er det som først slår inn.

– Elever med stort læringspotensial kjeder seg når pensum og timene er for enkle. Det kan høres ut som et luksusproblem, men tenk deg selv å gå på jobb hver dag og ikke føle at du har noe igjen for det, sier forsker Jørgen Smedsrud.

Ella Maria Cosmovici Idsøe mener at det ikke alltid er nødvendig med tester for å avdekke at en har elever med høyt læringspotensial i klassen.

– Det viktigste er at lærere er klar over at de ofte har én eller to elever i klassen med et slikt potensial. For å finne ut hvem disse elevene er, kan en la klassen jobbe i små grupper, gjerne med prosjektbaserte oppgaver, som er utforskende og kreative. Får ikke disse elevene utfordringer på sitt

nivå, kan de få dårlige lesevaner og får heller ikke lært seg hvordan de innlærer nytt stoff på egen hånd, sier hun.

– Ikke bruk dem som hjelpelærere

– Lærere ser det ikke som et problem at elever lærer fort. Holdningen er at de evnerike nok skal klare seg, sier Jørgen Smedsrud, som har forsket på smarte barn i flere år.

Men han mener at de faktisk ikke alltid gjør det.

– Mange barn med stort læringspotensial har kjipe skolehistorier. De kjeder seg, og det er ikke uvanlig at de etter hvert vegrer seg for å gå på skolen, sier Smedsrud.

På Talentsenteret har de møtt mange frustrerte elever.

– Noen blir satt til å være hjelpelærere, men det har ikke de selv så stor nytte av. Repetisjon er drepende umotiverende for disse elevene. De trenger ikke å repetere stoffet for at det skal sitte. Det holder med én gang eller to, sier Safina de Klerk.

Forsker Jørgen Smedsrud er enig.

– Som hjelpelærer risikerer man at de andre elevene blir irriterte og at eleven får en merkelig rolle i det sosiale i klasserommet, sier Smedsrud.

Forsker Jørgen Smedsrud har et tips til lærere som får spørsmål fra evnerike elever: – I stedet for å bli irritert kan man si: «Det vet jeg faktisk ikke, men kanskje du kunne funnet det ut og fortelle oss andre om det senere?»

FOTO KARI OLIV VEDVIK

Moa, Caroline og Amanda kobler og regner ut strømstyrke.

«De trenger ofte dypere oppgaver, ikke å lære fortore.»

Jørgen Smedsrud, forsker ved NIFU

Smarte kan oppfattes som kranglete

Jørgen Smedsrud har også møtt mange elever som ikke mestrer skolehverdagen.

– Det er viktig å være klar over at disse elevene kan få det vondt. De opplever ofte at de ikke blir sett, og når de sier noe smart, kan det bli oppfattet som kverulering. Det er ikke uvanlig at de havner i klinsj med lærerne, sier han.

I Norge får ikke barn med stort læringspotensial spesialundervisning.

– Selve lovteksten er klar på at elever som ikke har utbytte av undervisningen, skal få spesialundervisning. Men så finnes det en veileder til loven hvor det står at «elever som lærer raskere enn snittet» ikke skal få spesialundervisning, sier Smedsrud.

Mangel på spesialundervisning gjør at lærerne får en ekstra utfordring, og ikke alle takler den, mener forskeren:

– Mange elever får pensumboka til klassetrinnet over, men det er ikke alltid en god løsning. De trenger ofte dypere oppgaver, ikke å lære fortore.

Han har pratet med barn som har blitt plassert alene på gangen med en bok.

– Det ikke sånn at de lærer alt av seg selv, og de har også behov for å være en del av klassefelleskapet, sier Smedsrud.

Forskeren mener det kan være bra å la eleven besøke eldre klasser.

– Forskningsmessig ser det ut til at det å ta enkeltfag med klassetrinnene over har god effekt, sier Smedsrud.

Foreldre imot nivådeling

Smedsrud mener egne grupper for elever med stort læringspotensial kan være utviklende for de smarteste elevene.

– Men de gangene norske skoler har forsøkt, har det kommet sterke reaksjoner fra foreldre. Og da er det foreldre til elever som ikke er med i disse gruppene, som reagerer. De andre elevene i klassen ser ut til å ta det greit. Barn har forståelse og respekt for at man er forskjellige, og at noen lærer fortore enn andre, sier Smedsrud.

Kjennetegn på et evnerikt barn

- Lærer hurtig
- Usedvanlig god hukommelse
- Svært dyktig til å arbeide med tall
- Stort ordforråd
- Flink til å legge puslespill
- Lærte å lese tidlig, leser mye eller elsker å bli lest høyt til
- Flink til å resonnere
- Har humoristisk sans, annerledes enn jevnaldrende
- Har en levende forestillingsevne og er svært kreativ
- Ekstremt nysgjerrig og svært energisk
- Opptatt av ærlighet og rettferdighet
- Er perfektjonistisk, blir opptatt i enkelte oppgaver og er utholdende i sine interesser
- Diskuterer detaljer og virker omstendelig
- Foretrekker eldre kamerater eller voksne
- Er tilbøyelig til å sette spørsmålstegn ved autoriteter

Kilde: Smedsrud og Skogen, 2016

Forskeren tror det er flere grunner til at foreldre gjør opprør mot det de mener er elitegrupper.

– Mange er nok redde for at en satsing på elevene med stort læringspotensial skal gå på bekostning av resten av klassen. I tillegg er det nok noen som frykter at de andre barna skal føle seg «dumme». I Norge er man forsiktige med å prate om disse barna. Man vil unngå elitetenkning og forskjellsbehandling. Vi dyrker gjerne eliteidrettsutøvere, men det er ikke like populært med de store intellektuelle bragdene, sier Smedsrud.

>

«I 8. klasse sa pappa at jeg var smart. Det var en aha-opplevelse, for det hadde jeg ikke skjønt selv»

Anna og Maja har stort læringspotensial. For de to 16-åringene har skolen likevel ikke vært en lek.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

For tre år siden hadde Maja (16) sin første ordentlige jentesamtale. Hun hadde venner før det også, men de kommuniserte på en annen måte. Maja er en av jentene med stort læringspotensial. Det har til tider gitt henne store problemer.

Inne i hodet sitt hadde Maja mange, mange tanker. Så mange at hun ikke alltid klarte å uttrykke dem verbalt.

– Ordene for noen av tankene mine finnes ikke. Da jeg gikk i tredje klasse, laget jeg dyrelyder når noen spurte meg om ting. Jeg fant ikke ordene, forklarer Maja.

Hun sitter og leser på mobilen sin mens folk myldrer forbi på Oslo S. Når Anna (16) kommer gjennom folkemengden, er gjensynsgleden stor. Jentene klemmer hverandre, og praten er i gang fra første sekund. Begge ungdommene er med i en forening for evnerike barn som heter Lykkelige barn. De har truffet hverandre på arrangementer gjennom foreningen.

– Det er så godt å treffes. Da jeg var 13 år, var jeg med på sommerleir i foreningen for første gang. Da oppdaget jeg at jeg var sosial. Det hadde jeg aldri vært før, sier Maja.

Ironi i barnehagen

Anna og Maja prater, flirer og ler. Når de er sammen, fremstår de som andre tenåringer, men når en lytter til samtalen, kan en merke at de snakker om litt andre temaer enn jevnaldrende gjør.

– Ja, vi kan gå fra bringebærsyltetøy, via nazisme og demokrati og ende opp på en togtur i løpet av noen setninger. Men det er det som er så herlig,

når den du snakker med er med på dine resonnement, sier Anna.

De bruker hendene og lager former for å understreke poenger i det de snakker om, eller for å forklare noe det ikke finnes ord for.

– Og jeg skjønner hva Anna mener når hun former hendene i en figur, forklarer Maja.

Både Maja og Anna er testet for å bekrefte at de har stort læringspotensial. Mange barn med stort læringspotensial må ta tester for å bekrefte at de hører inn i denne kategorien.

– Allerede i barnehagen brukte jeg ironi, som de andre barna ikke forsto, forteller Anna.

Nåtid og dragetid

Maja og Anna føler at de ikke passer helt inn i den tiden de lever i. Begge kunne tenkt seg en blanding av fremtid og fortid.

– En helt egen Anna-tid hadde vært topp, men den tror jeg ikke kommer. Der kunne jeg ha gått kledd som jeg ville uten at noen hadde stirret på meg, sier Anna.

– Jeg kunne tenkt meg en liten dash av nåtid også, og litt dragetid, sier Maja, som er veldig glad i å lese fantasibøker.

Å skape ting gir Maja stor glede. Hun liker å tegne og broderer blant annet kragen på sin egen bunadsskjorte.

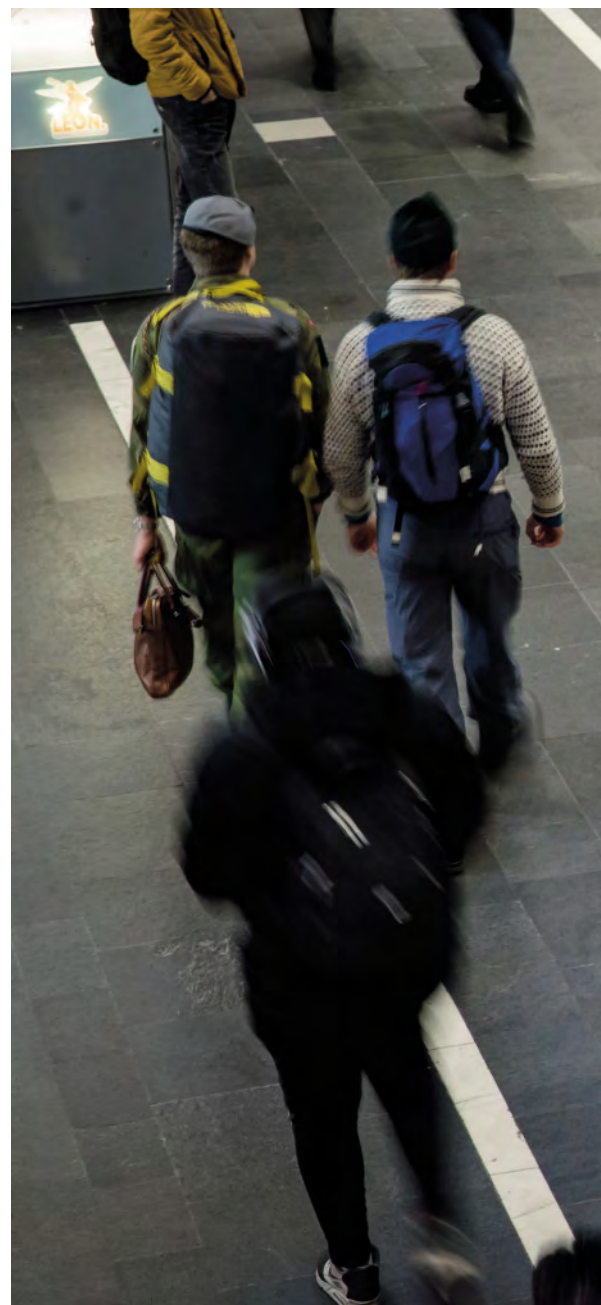
– Jeg går på design og håndverk på videregående, og det passer meg bra.

Jentene poengterer at de ikke ser ned på andre som ikke er som dem, men de kan bli slitne av å ta på en maske for å passe inn.

– Jeg trenger alenetid, der jeg er helt stille, forklarer Maja.

Når de er sammen med andre barn og tenåringer i foreningen, kan de være helt stille sammen.

– Ja, det er også litt spesielt. Vi kan sitte sammen, for eksempel i en sofa, og være helt stille på likt. Ingen av oss er på mobilen, vi bare sitter der. Lenge. Kanskje nesten en time, forteller Anna.

Både Anna og Maja er testet for å bekrefte at de har stort læringspotensial. Mange barn med stort læringspotensial må ta tester for å bekrefte at de hører inn i denne kategorien.

FOTO JOAKIM S. ENGER

Av og til har Maja (t.v.) og Anna lyst til å leve i en annen tid enn den vi lever i, gjerne en blanding av fortid og fremtid.

FOTO JOAKIM S. ENGER

Skoler skal få råd om evnerike elever

Kommuner har kontaktet Kunnskapsdepartementet med spørsmål om hvordan de skal legge til rette for evnerike elever. Nå har departementet laget en ny veileder om disse elevene.

– Det første steget er å anerkjenne at disse elevene finnes i norske klasserom, og deretter må man ha en systematisk tilnærming til elevgruppen, sier statssekretær i Kunnskapsdepartementet, Tom Erlend Skaug (H).

– Talentsentrene gir undervisning noen dager i året, men elevene får en liten smak av hvordan skolen kunne vært. Kan dette fjerne motivasjonen for den vanlige undervisningen?

– Å la elever med stort læringspotensial møte andre i samme situasjon på ulike arenaer, er viktig. Den første evalueringen fra NIFU viser at sentrene på kort tid har etablert et svært godt tilbud til denne elevgruppen og de fire sentrene har blitt en permanent ordning, sier Skaug.

– Når vi er sammen og er stille, kan jeg få energi av de andre bare ved å være sammen med dem, sier Maja.

Få gode skoleminner

I tillegg til høy IQ har Anna dysleksi. Hun ble mobbet på skolen og likte seg ikke.

– Jeg ble ikke hørt og sett på min måte. Selv om mange lærere og medelever på barne- og ungdomsskolen prøvde å forstå, følte at jeg ofte at jeg var en pest og en plage bare ved å eksistere. De beste minnene mine fra barneskolen er når jeg ble hentet av pappa og skulle hjem, sier Anna.

Maja har heller ikke så mange gode minner fra skolen. Hun husker ikke selv helt hvordan det var de første årene. Hun ble mobbet, og i 6. klasse ble hun deprimeret. Da ble det avdekket at hun hadde evner hun ikke brukte.

– Påsken det året jeg gikk i 8. klasse, sa pappa at jeg var smart. Det var en skikkelig «aha-opplevelse» for det hadde jeg ikke skjönt selv. Jeg hadde vært lite på skolen. Jeg gikk ofte derfra til biblioteket eller ned på jobben til mamma. Skole var noe jeg ikke ville gå på, sier Maja.

– Er det noe skolen kunne gjort annerledes for at dere skulle hatt det bedre?

– Jeg hadde jo snille lærere, men de kunne kanskje sett og hørt meg på min måte, sier Maja.

Skolen var et sted Anna ikke alltid trivdes, og kunne hun ha valgt, hadde hun ikke gått på skole.

– Men jeg vil jo ha en spennende jobb, og da må jeg gå på skole.

– Hva kan du tenke deg å jobbe med Anna?

– Jeg vet ikke helt. Kanskje den jobben ikke finnes ennå. Hvem vet, kanskje det er jeg som ender opp med å finne metoder for å «bonde» med fisk.

«Demokratiet må ikke gå så langt at man i familien stemmer over hvem som er faren.»

Willy Brandt (1913–1992), tysk politiker

Frukt og grønt

Barnehage i Oslo vant delt førstepris i gulrotkonkurranse

23 barn og sju voksne i Trøste og bære barnehage skapte egen grønnsakshage. Barna deltok med liv og lyst fra å plassere kassene i forhold til sol og vind til å kjøpe jord, frø, vannkanne og pallekammer, forteller barnehagelærer Sesilie Veia Thorsen.

FOTO SESILIE VEA THORSEN OG EMILIE ENGBRETTSEN

I vår sendte Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG) gulrotfrø til over 800 barnehager i hele landet.

Alle som fikk frø, kunne delta i konkurransen «Gulrot – fra jord til bord» der de sendte inn bilder av hvordan det gikk med gulrotplantene. Konkurransen ble avsluttet 25. august.

Trøste og Bære barnehage på Lindeberg i Oslo vant en delt førstepris, en stor frukt- og grønnsakfest med overraskelser i barnehagen. Festen ble holdt av OFG 21. oktober.

Også Bygnes Vitenbarnehage i Karmøy kommune vant frukt- og grønnsakfest.

Av Sesilie Veia Thorsen, barnehagelærer i Trøste og bære barnehage

Organisasjonen

Utdanningsforbundet Bergen har passert 8250 medlemmer

Medlemstallet i Utdanningsforbundet Bergen øker stadig! I oktober passerte fylkeslaget nummer 8250. Vinneren ble Ragnhild Røyhus Olseth, pedagogisk leder ved Espira Ulsetskogen barnehage. 18. oktober var forbundet på plass i barnehagen med premien; et byGavekort, en drikkeflaske og en refleksvest. I tillegg vinner og plassstillsvalgt, Maria Ines Latorre, mottok samme premie.

Medlem nr. 8250 i Utdanningsforbundet Bergen Ragnhild Røyhus Olseth og vinner og plassstillsvalgt, Maria Ines Latorre, med premiene sine.

FOTO MERETE MARTINUSSEN ODLAND

Av Odd Arild Viste, Leder i medlemsråd barnehage, Utdanningsforbundet Bergen

Yrkesfag

Lillestrøm-lærling vant NM i rørleggerfaget

Under Bygg Reis Deg-messen på Norges Varemesse i Lillestrøm i midten av oktober ble det holdt Norges-mesterskap i rørleggerfaget. Fem finalister tok sin svenneprøve på en scene med innsyn for publikum. Erlend Haug, lærling i Lillestrøm Rørleggerbedrift i Akershus vant mesterskapet, men alle finalistene fikk svennebrev, ifølge en pressemelding.

– Det var en god og bred, men krevende oppgave som tar opp i seg mye av faget. Da er det ekstra deilig når du føler at du har levert noe som er bra, sier Haug.

Bransjeorganisasjonen Rør-entreprenørene Norge sto bak konkurransen.

Av Stein Arild Iglebæk
Rør-entreprenørene Norge

Erlend Haug med det tydelige beviset på at han er Norges beste rørleggerlærling 2019.

FOTO STEIN ARILD IGLEBÆK

Samiske språk

Barneapplikasjonen «10/20 bágo» lanseres

22. oktober ble barneapplikasjonen «10/20 bágo» lansert i City Scene i Alta.

Sametinget har i forbindelse med samisk språkuke utviklet en applikasjon rettet mot barnehagebarn og grunnskoleelever. Målet er å lære alle barnehagebarn og grunnskoleelever 10/20 ord på de samiske språkene.

Ordene i appen er både på lule-, sør- og nordsamisk og inneholder også lydfiler. I appen kan man i tillegg lære ukedager, tall, farger og to barnesanger.

T S Å E S S E
FRITT SKOLEVALG
IRE PEK IDE DR
FLIPP FLOPP THAI
OS RA ISOTERM
S T A G EIFEL DEL E
I UTDANNINGSFORBUNDET
SATIE Y IN ENER OM
SKOLELYS HAR OGSÅ NE
SLUK O ANSE BOG E PREN
OG ARR DENAR RA KEENE
FLEKSIBEL SKOLESTART R
VA GNIRETTURKER TA
PALIN GNUR E LIT NÅ
CÆSAR AGG BURNE RAD
DERE OI VEL YTE ARAK
TE TEDLOFGNAM LIV KA
PORI ILA S GROSSPITZ
NE SKOLEN ISPOSE A O
PURI DNA F IROKO
GUMMI VUVUZELA GITKIV
LEIRE MAREN I OL IR
EID ALE N R ODØR BIENE
K FLYKTNINGBAKGRUNN

Løsning og vinnere

Kryssordvinnerne er:
Marian Ose, 4640 Søgne og
Inger-Anne Rangnes, 6570 Smøla
som begge vil motta boksjekk på kr. 500,-.
Vi gratulerer.

● Polen

Demonstrantar protesterte mot lovframlegget utanfor parlamentet i Polens hovudstad Warszawa.

FOTO JANEK SKARZYNSKI/AFP/NTB SCANPIX

Seksualundervisning kan bli straffbart

Lærarar som gir seksualundervisning som kan seiast å «oppmode elevar til å verte seksuelt aktive» eller som informerer om prevensjon, skal straffast.

TEKST Harald F. Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

Det går fram av eit lovforslag som vart vedteke i det eine kammeret i Polens nasjonalforsamling 16. oktober.

Organisasjonen «Stopp pedofili!» tok initiativet til lovframlegget, som har fått støtte frå det leiande nasjonalkonservative Lov- og rettferdspartiet (PiS), melder nettavisa EU Observer. Ved parlamentsvalet 13. oktober sikra partiet seg fortsatt reint fleirtal i underhuset Sejm, men tapte fleirtalet i den andre delen av nasjonalforsamlinga, Senatet.

Polske skular har i dag ikkje formell seksualundervisning, men skal i staden lære elevar å førebu seg på familielivet.

Ein komité skal no arbeide vidare med lovframlegget. Polsk høgsterett har slått fast at det er i strid med den noverande skulelova, og det har vore demonstrasjonar mot lovframlegget i hovudstaden Warszawa og fleire andre byar.

PiS-politikaren Marcin Ociepa ser ikkje noko gale med framlegget.

– Det seier berre at det ikkje er lov å oppmode ein person under 15 år til å ha sex eller utføre andre seksuelle aktivitetar, seier han til radiostasjonen TOK FM.

● Tyskland

Austtyske elevar er ikkje lenger best

I matematikk, fysikk, kjemi og matematikk har elevar frå tidlegare Aust-Tyskland vore betre enn elevar frå tidlegare Vest-Tyskland. Men ikkje nå lenger.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Flinke realfagselevar har vore eit unntak frå regelen om at tilhøva i Vest-Tyskland var betre enn i det som var kommuniststaten DDR. I dei tidlegare austtyske delstatane gjorde elevane det mykje betre i realfag enn i det gamle Vest-Tyskland. Men ikkje nå lenger. Og det er dei austtyske elevane som er

kome ned på nivået til elevane i vest, ifølgje nettavisa Zeit.de

Sist forskarane gjorde ei liknande samanlikning mellom elevresultata i dei tyske delstatane, var i 2012. Da låg framleis elevane i det tidlegare Aust-Tyskland på topp i realfag.

At aust-elevane var best, er mellom anna forklart med gode lærarar. Og svært mange av dei lærarane som underviste i 2012, er i klasserommet framleis. Det er lærarmangel over heile Tyskland, og særleg i aust. Elevtalet har ikkje gått så mykje ned som styremaktene hadde rekna med.

Årets temaer
Fagfornyelsen – tverrfaglighet og dybdeløring i fokus
Barnehagelærarrollen og lekens betydning

Møteplassen for moderne og innovativ læring

Samarbeidspartnere

Arrangører

Meld deg på www.settdagene.com

● Eleven

Stian Thorbjørnsen (37)
Etter 1. trinn i videregående skole jobbet han ett år i farens snekkerfirma. Seks år i Forsvaret. Jobbet ved bensinstasjon, som innebandytrener og med bildesalg før han i 2007 ble fulltids musiker. 100 prosent artist i 2011. I 2012 deltok han i «Paradise Hotel», fulgt av «Robinsonekspedisjonen», «Skal vi danse» og «Farmen kjendis». Samtidig spilte han 100 konserter i året med bandet «Staysman & Lazz». Programleder for «10 på topp», NRK1.

● Læreren

Wenche Tindlund (69)
Engelsklinje i videregående og utdannet lærer ved Oslo offentlige lærerskole 1972, treårig med engelsk grunnfag. Allmennlærer ved Gressvik ungdomsskole 1972-2013. Kontaktlærer, seksjonsleder i norsk, teamleder i seks år. Pensjonist fra 2013.

Læreren som så det poetiske i Stian

Stian «Staysman» Thorbjørnsen (37) har aldri glemt at klasseforstander Wenche Tindlund (69) leste opp diktene hans for klassen på ungdomsskolen. Det snudde noe i ham.

TEKST Kirsti Hovland FOTO Tom-Egil Jensen

– **Jeg skvatt litt** da noen tok det jeg leverte på alvor, sier Stian.

Det er 21 år siden artisten, som debuterte som programleder i NRK i fjor høst i «10 på topp», gikk ut av 10. klasse ved Gressvik ungdomsskole.

Når de møtes igjen denne høstgylne ettermiddagen i skolegården til Gressvik ungdomsskole i Fredrikstad, sitter minner fra felles skoletid langt fremme og latteren løst. En stor klem sitter heller ikke langt inne.

Wenche minnes den aller siste dagen ved denne skolen sammen med Stian:

– Jeg husker skoleavslutningen for 10. klasse med 60 elever på trinnet, og hvor jeg hadde hatt alle i norsk. Jeg sa: «Om jeg bare har fått én av dere til å bli glad i lyrikk, blir jeg glad». Da ropte en av elevene: «Jeg er blitt glad i lyrikk, Wenche!» Det var deg, det, Stian.

Den eneste som skrev stilen som dikt

I stiloppgavene og tentamenene til Wenche sto det alltid at elevene kunne velge sjanger: novelle, dagbok, artikkel eller dikt.

– Selvfølgelig med oppgavens tema, for eksempel sorg, savn og vennskap. Da var Stian den eneste som turte å skrive stilen som dikt. Jeg prøvde å motivere og inspirere de andre elevene ved blant

annet å lese opp til diktene til Stian, men de syntes det var for vanskelig, forteller Wenche.

Stian smiler og nesten vokser litt der han sitter på en benk med den læreren han mener «embraca» det han prøvde å få til.

– Du fikk alltid til innhold og form, med enderim og fire linjer på hver strofe, berømmer lærer Wenche.

Det er god stemning på benken i skolegården denne høstdagen. Det virker ikke som det er 21 år siden de delte hverdagen her i tre år, fem dager i uken. Så støter de også på hverandre av og til i Fredrikstad og er venner på Facebook.

Ville hatt mer skolegang med lærere som Wenche

Skolegangen til Stian stoppet etter ti års grunnskole, med unntak av et par måneder i videregående skole. Men han utelukker ikke at det hadde blitt mer skole på ham, hadde han møtt flere lærere som Wenche oppover i skolesystemet.

– Vi hadde god kjemi. Derfor står du igjen som den læreren jeg husker, sier Stian.

Stian begynte på elektrikerlinjen i videregående.

– Det var utdanningsvalget som matchet karak-

– **Det var** som var fint med deg, Wenche, var at du kunne tulle litt tilbake. Det var nok ikke bare jeg som gledet meg til timene dine, sier Stian Thorbjørnsen til sin favorittlærer fra skoletiden, Wenche Tindlund.
– Det handler om å være på lag med elevene sine, sier Wenche selv. I skolegården på Gressvik ungdomsskole utløser gode minner høy latter av en lærer og elev som på ingen måte er uberørte over gjensynet.

terene mine.
Men jeg var svært dårlig i matte, og det faget slapp jeg ikke unna. Da jeg heller ikke ble møtt på samme måte i norsk, faget som jeg hadde vært så glad i, og hvor jeg hadde følt at min tilnærming til faget ble omfavnet av Wenche, valgte jeg heller å slutte. Selv om jeg til og med klaget inn en toer på en norskprøve og fikk oppgaven vurdert til to femmere og en firer av tre andre uavhengige lærere, forteller han.

– Det burde ikke være sånn at karakteren i matematikk stopper elever i å komme videre, sier Wenche oppgitt.

– Det burde settes inn ekstra ressurser så eleven kommer seg videre og får bestått med karakteren to. I dag får matematikken altfor store konsekvenser for mange. Det gjelder jo flere fag, som sidemål, der mange også sliter. Det er også ille at vi i dag mister mange gode lærere fordi de ikke har karakteren fire i matematikk og dermed ikke kommer inn på lærerstudiet.

Yrkessoldat

Stian forteller at han etter seks år i Forsvaret, der han også i halvannet var yrkessoldat i Kosovo og Afghanistan, ville ta allmenn påbygg.

– Jeg var fortsatt glad i norsk og leste Nordahl Griegs dikt om 17. mai under en fremføring med så stor inderlighet at norsklæreren fikk tårer i øynene. Men da den siste eleven i klassen foruten meg sa høyt i klassen at han forsto matta, da gikk jeg.

Wenche rister på hodet: – Det er ikke alvorlig at Stian mangler utdanning utover ungdomsskolen, fordi han har fått til så mye etter det. Men jeg mener vi har mer å hente på å bruke større ressurser på elever som trenger det. Uten spesialpedagogikk ble jeg selv satt inn i en gruppe på få elever, nærmeste som en slags omsorgsperson. Alle opplevde mestring. Noen fikk til og med bedre karakterer enn sine medelever, de har fullført videregående eller tatt fagbrev.

Fikk en følelse av å bli tatt på alvor

I dag driver Stian også et selskap med 15 på lønnslisten. Det tilsier at Stian i det praktiske

yrkeslivet behersker matematikk mer enn godt nok, mener Stians gamle klasseforstander:

– Det er derfor synd at det var faget matematikk som gjorde til at Stian sluttet på videregående. Stian liker jo den praktiske delen av faget matematikk, den han kan bruke i jobb og dagligliv.

Opplevelsen av mestring i norsk er likevel den Stian husker aller best:

– Jeg fikk en følelse av å bli tatt på alvor. Det er kanskje det jeg vil trekke frem når jeg skal se det i sånn restrospekt ... eller heter det det, Wenche?

– Retrospektiv, ja, sier hun og ler varmt.

– Jeg så at det var et håndverk bak. Det var mye jobb bak de versene, det var det ikke vanskelig å se.

Lærer Wenches anerkjennelse kom også samtidig med at Stian Thorbjørnsen opplevde mestring andre steder:

– Jeg øvde til Ungdommens Kulturmønstring og bestemte meg for å tro på min stil, som jo handlet om å «gønne på», ikke være så taktisk. Det sendte meg videre i konkurransen og ga meg en tro på at det jeg har, har kanskje noe for seg.

Tillitsvalgte gir sjefen råd om ledelse

I Eid barnehage samarbeider styrer Audun Forr med de tillitsvalgte om utviklingen av barnehagen. Det har gitt kraftig reduksjon i sykefraværet.

TEKST OG FOTO Mari Rian Hanger

Det er grått vær, men ungene plasker ufortrødent i de store søledammene utenfor Eid kommunale barnehage. I det lave gule huset i Melhus kommune i Trøndelag jobber 20 ansatte, fordelt på 15 årsverk. For to år siden ble barnehagen slått sammen med en privat barnehage. Og sykefraværet nådde toppen, på rundt 20 prosent.

– Det var en del uro. Omstillinger kan være vanskelige, sier barnehagestyrer Audun Forr.

Da han begynte i barnehagen i 2017, hadde han en jobb å gjøre for å redde arbeidsmiljøet. Samme høst fikk han hjelp av et prosjekt i regi av Fagforbundet og forskningsinstituttet Sintef. Målet var at samarbeidet mellom ledelse og tillitsvalgte skulle

Det er 65 barn ved Eid barnehage i Melhus kommune. Trygge voksne som trives på jobb er viktig for ungene også. Til venstre Audun Forr, leder i barnehagen, til høyre Knut-Arne Pedersen, pedagogisk leder på småbarnsavdeling.

Audun Forr har ledet barnehagen siden 2017. Han har fått hjelp til å skape et godt arbeidsmiljø av Sintef og Fagforbundet.

bli tettere, og de tillitsvalgte skulle få mer innflytelse på utviklingen av barnehagen.

– Melhus kommune valgte nok ut oss fordi vi hadde så høyt sykefravær, og kanskje også fordi vi hadde et potensial for å bli bedre, sier Forr.

De tillitsvalgte gir råd

Barnehagen hadde allerede etablert grupper for helse, miljø og sikkerhet, der de tillitsvalgte og verneombudet deltok sammen med ledelsen. Men da prosjektet startet, ble møtene langt hyppigere, og Sintef-ansatte og Fagforbundet kom inn for å gi råd.

● Prosjektet Treparts- samarbeid om medarbeider- drevet omstilling

> Tillitsvalgte, verneombud, ledere og medarbeidere på arbeidsplassen samarbeider om å løse utfordringer, veiledet av Sintef og Fagforbundet.

> Trepartssamarbeidet i det offentlige består av arbeidstaker, arbeidsgiver og politikerne i kommunen.

> Politikerne tar beslutningene om hva kommunen skal satse på, og arbeidet i virksomhetene må knyttes til satsingsområdene.

> Kommunene Steinkjer, Malvik og Melhus deltar med én barnehage og ett sykehjem fra hver kommune

> 12. desember presenteres sluttrapporten fra prosjektet.

> Prosjektet er finansiert av Fagforbundet.

– Nå har vi møter hver sjette uke, der vi diskuterer utviklingen i barnehagen og tar opp vanskelige spørsmål. Det betyr at vi som ledere også må tørre å være usikre og åpne for innspill fra de tillitsvalgte, sier Forr.

Han innrømmer at det var en overgang for ham, spesielt dette med at de tillitsvalgte skulle gi ham råd om ledelse.

– Men det har vært veldig positivt – jeg har fått noen å støtte meg på i avgjørelsene. Jeg involverer de tillitsvalgte tidlig når jeg har en idé, og de involverer meg når det er noe de mener bør endres.

Geir-Arne Pedersen, barnehagelærer og tillitsvalgt for Utdanningsforbundet, setter også pris på endringene.

– Jeg har fått en tydeligere rolle som tillitsvalgt og blir nå involvert i sakene langt tidligere i prosessen. Dermed kan jeg komme med innspill underveis og bidra mer til resultatet, forteller han.

Ikke minst er han blitt tydeligere overfor sine egne medlemmer.

– Nå vet jeg mer om bakgrunnen for at avgjørelser blir tatt, og kan forklare dette videre. Dette gjør nok at vi unngår mye murring på arbeidsplassen.

Felles plantid på fredager

Samarbeidet mellom Pedersen og Katrine Lervik, som er tillitsvalgt for Fagforbundet, er også blitt tettere.

– Nå vet vi mer om hverandres arbeidssituasjoner. Det skaper trygghet, sier Pedersen.

Det viktigste prosjektet barnehagen har lyktes med, er fire timers felles planleggingstid for alle pedagoger på fredager.

– Når det er planlagt på forhånd, er både planleggingstida og ledermøtene, som vi også har lagt til fredager, enklere å gjennomføre, sier Pedersen.

– Det gir bedre kvalitet på planleggingen og er >

dessuten forutsigbart for alle, sier han og får støtte fra kollegaen i Fagforbundet.

– Det har vært vanskelig for oss å få dagen til å flyte når pedagogene var borte én time her og én time der, sier Lervik.

Lavere sykefravær

Sykefraværet ved Eid ligger nå rundt sju-åtte prosent. Spesielt har sykefraværet blant fagarbeiderne gått ned.

– Etter at de fikk ansvaret for driften på fredager, tror jeg det har blitt tydeligere for dem hvor viktige de er for barnehagen, sier Forr.

Lervik er enig i at prosjektet har vært positivt for arbeidsmiljøet.

– Jeg har jobbet ved Eid i 12 år og opplever nå et større samhold enn før. Folk trives på jobb. De føler at de har en stemme. Med den nye ordningen har de også pedagogene lett tilgjengelig hele tiden, bortsett fra noen timer på fredager. Dette gir mindre stress og mer forutsigbarhet for oss, forteller hun.

Hun opplever heller ikke at medlemmene hennes mener hun har «gått over til sjefens side».

– Nei, vi har jevnlig klubbmøter, der jeg ber om innspill. Fagarbeiderne opplever at prosjektet har vært positivt for dem, sier Lervik.

Inne på småbarnsavdelingen Teraxacum sitter barne- og ungdomsarbeider Liv Therese Aalberg på gulvet med ettåringen Julius Eilert på fanget. Foran henne leker Sivert, som er to år. Han har en kul gravemaskin, og Geir Arne Pedersen er raskt ned på kne for å studere den.

– Tidligere jobbet jeg i en liten privat barnehage, men jeg ser at det fungerer bedre her. Samarbeidet er godt. Hvis det er noe jeg ønsker å ta opp, er det fint og trygt å snakke med tillitsvalgt, sier Aalberg, mens hun vugger en småtrott Julius Eilert.

Nav viser stor interesse

I slutten av oktober ble Eid barnehage invitert til frokostmøte av Nav Arbeidslivssenter i Trøndelag for å fortelle om sine erfaringer. Seniorrådgiver Kristin Hjeldnes mener prosjektet er svært interessant.

– I den nye IA-avtalen (intensjonsavtale om et mer inkluderende arbeidsliv, red. anm.) presiseres viktigheten av å jobbe godt med arbeidsmiljø lokalt ute på den enkelte arbeidsplassen, for å lykkes med å få ned sykefraværet, sier hun.

Hjeldnes sier Nav Arbeidslivssenter nå holder på å utvikle en ny IA-tjeneste, som blant annet omhandler å utvikle partssamarbeidet.

– Planen er at vi skal bistå blant annet barnehager i en prosess over en viss tid.

– Bør flere barnehager jobbe slik Eid har gjort?

– Absolutt! Evner man å ta partssamarbeidet et steg videre, oppnår man mer ansvar og medvirkning fra alle ansatte. Her er det et potensial for å få ned sykefraværet.

Samtidig understreker Hjeldnes at arbeidet med sykefravær ikke er gjort i en fei.

– Det er et evighetsprosjekt og ferskvare. Men forskning viser at hvis man blir god til å jobbe med arbeidsmiljøet sammen, vil man på sikt oppnå et mer stabilt akseptabelt nivå på sykefraværet, sier hun.

Mener Utdanningsforbundet lærer

– De tillitsvalgte skal sette ledelsen i stand til å ta gode beslutninger, sier seniorforsker Lisbeth Øyum ved Sintef. Hun mener Utdanningsforbundet må ruste sine tillitsvalgte bedre til samarbeid med ledelsen.

Lisbeth Øyum er seniorforsker ved Sintef og leder for prosjektet Trepertssamarbeid om medarbeiderdrevet omstilling.

I prosjektet lærer tillitsvalgte og ledelsen ved tre barnehager og tre sykehjem seg å samarbeide tettere. Øyum mener kommunale virksomheter har mye å hente på dette, for å utvikle gode arbeidsplasser og et godt arbeidsmiljø.

– Det offentlige har ikke hatt tradisjon for at de

tillitsvalgte skal jobbe sammen med ledelsen om utvikling av virksomheten. Det er synd. De tillitsvalgte er en ressurs som ikke er blitt brukt godt nok, sier Øyum.

Hun mener ansvaret for å få til et økt samarbeid hviler både på at fagforeningene inviterer seg inn til å bidra, og at ledelsen vil.

Lavere sykefravær

I prosjektet har Sintef deltatt på personalmøter, veiledet og bygd opp kompetanse i samarbeid. Tillitsvalgte fra alle forbund har deltatt. Sykefraværet har gått ned ved flere av virksomhetene.

– Å jobbe med arbeidsmiljøet, ta i bruk kompetansen som finnes og vise de ansatte at de er vik-

Inne på småbarnsavdelingen
Terxacum bysser barne- og ungdomsarbeider Liv Therese Aalberg på en trøtt Julius Eilert. – Vi har et godt samarbeid med pedagogene, sier Aalberg. Til høyre pedagogisk leder Geir-Arne Pedersen og Sivert (2).

Ønsker samarbeid med ledelsen

Utdanningsforbundet er opptatt av å trene de tillitsvalgte i samarbeid med ledelsen, understreker nestleder Hege Valås.

– **Selvsagt er** vi det! Mange sier at en tillitsvalgt skal være både trekkhund og vaktbikkje. Tillitsvalgte skal både passe på medlemmenes rettigheter, og samarbeide med ledelsen om kvalitetsutvikling og et godt arbeidsmiljø. Vår skolerings skal bidra til at de tillitsvalgte behersker begge disse rollene, sier Valås.

– *Har dere likevel et forbedringspotensial her?*

– Klart vi kan bli bedre. Men vi får stort sett gode tilbakemeldinger på vår skoling. Vår største utfordring er å rekruttere tillitsvalgte i alle barnehager, særlig i de private, sier Valås.

Hun presiserer at en annen stor utfordring er at tillitsvalgte i barnehagene har svært lite frikjøp til å utøve vervet.

– Det aller meste av jobben må foregå på fritiden og utenfor arbeidstida. Godt partssamarbeid krever tid, sier Valås.

– *Er dere bekymret for at samarbeidet med ledelsen kan gå for langt?*

– Samarbeid kan ikke gå for langt. Men samarbeid innebærer også respekt for hverandres rolle. I en del sammenhenger er leder og tillitsvalgt motparter – og ikke i samarbeid, sier hun.

r sine tillitsvalgte for lite om samarbeid

tige, gir økt mestring og anerkjennelse. Slik kan et godt partssamarbeid bedre psykososiale arbeidsmiljøet og redusere sykefraværet, sier Øyum.

Seniorforskeren mener forbundene må ruste sine tillitsvalgte bedre til samarbeid med ledelsen.

– De tillitsvalgte kan masse om tariffavtaler, men lite om samarbeid på arbeidsplassen. Det er forbundenes ansvar å lære dem mer om dette.

Øyum mener Utdanningsforbundet har noe å lære her.

– De må øve seg på å tenke at samarbeidslinja er like viktig som forhandlingslinja. Utdanningsforbundet representerer medlemmer som utøver et svært viktig samfunnsmandat. Samfunnet endrer seg raskt, og utviklingsorienterte tillitsvalgte set-

ter skole og barnehage i enda bedre stand til å utvikle fremtidens gode samfunnsborgere. Hvis Utdanningsforbundets tillitsvalgte skal bli en utviklingspartner, må de trene mer på organisasjonsutvikling. Dette er nok Fagforbundet bedre til, mener Øyum.

Mest opptatt av lønnsforhandlinger

Hun sier tillitsvalgte ved offentlige arbeidsplasser har vært mest opptatt av lønnsforhandlinger og arbeidsvilkår.

– Men de kan bidra mye til å få bedre tjenester! I 2020 kommer det en stortingsmelding om innovasjonsbehovet i det offentlige. De arbeidsplassene hvor leder og tillitsvalgte greier å jobbe

godt sammen, vil lykkes best, sier Øyum.

Hun viser til at de tillitsvalgte vet mest om hva som rører seg på en arbeidsplass.

– De har masse å bidra med i diskusjoner om hvordan virksomheten bør utvikle seg. De kan sette ledelsen i stand til å ta gode beslutninger.

– *Men kan det bli for tett samarbeid mellom tillitsvalgte og ledelsen, slik at tillitsvalgte mister tillit?*

– Nei, men det er viktig at de tillitsvalgte informerer medlemmene bedre om rollen sin. Den tillitsvalgte skal ikke bare forhandle lønn for de ansatte, men også sikre at kompetansen deres blir tatt i bruk! Hvis man engasjerer medlemmene, så går det ikke an å gå for langt.

Badmintonbane.

FOTO VÅGSØY KOMMUNE

Birte Sandal Rikstad,
folkehelsekoordinator i
Vågsøy kommune.

FOTO JØRGEN JELSTAD

En skolegård et elevenes drømme

Elevene må få være med og bestemme. Det var en klar prioritering da Vågsøy kommune skulle bygge ny skolegård.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

– Vi involverte elevene fra dag én, sier Birte Sandal Rikstad, folkehelsekoordinator i Vågsøy kommune i Sogn og Fjordane.

På en konferanse om fysisk læringsmiljø i Drammen fortalte hun om prosessen da alt skulle bygges nytt på Vågsøy ungdomsskole i Måløy.

– Det er ungdommene som skal bruke uteområdet. Hvorfor i all verden skal ikke de få være med på å bestemme hvordan det skal være, sier Rikstad.

Elevene skulle drømme stort

Kommunen involverte først elevrådet. Disse tok temaet videre inn i de enkelte klassene, hvor elev-

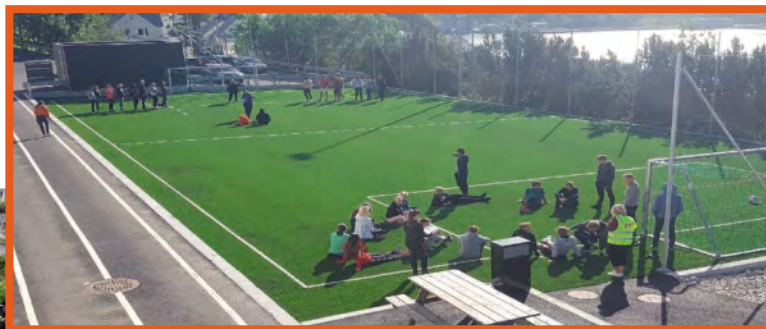
ene fikk bruke av skoletiden til å komme med forslag til den nye skolegården. Men Rikstad skjønnte fort at de ikke bare kunne spørre hva elevene ønsket.

– Da kom bare de enkle tingene som elevene kjente til, som fotballbane og basketballkurv. Vi måtte få dem til å drømme stort, sier Rikstad.

Derfor viste de elevene eksempler på flotte uteområder og kreative løsninger. Det fikk i gang tankene, og det strømmet inn både realistiske og urealistiske ønsker. Utendørs boblebad, badstue og amerikansk fotballbane var blant de sprøere innspillene. Men det var kreativiteten de ønsket å få fram.

– Deretter satte elevene seg ned og kategori-

ter ner

Fotballbane med 60 meter løpebane på siden.
FOTO VÅGSØY KOMMUNE

Kristian Steenslid Hopland hadde det moro på trampolineområdet da lokalavisa Fjordenes Tidende var innom etter skolestart i fjor. De 13 strekene på armen står for antall dager han hadde vært elev på ungdomsskolen til da.
FOTO SVANHILD BREIDALEN/FJORDENES TIDENDE

FOTO SVANHILD BREIDALEN/FJORDENES TIDENDE

serte ønskene, både med tanke på hva de ønsket seg mest, og hva som var realistisk å få til innenfor budsjettene, sier Rikstad.

Det ble tre kategorier, fra sterkt ønsket og realistisk til de mer drømmende og urealistiske forslagene.

– Og alt elevene puttet i den første kategorien, klarte vi å gi dem, sier Rikstad.

– Arkitekten tok elevene på alvor

Elevrådet fikk være med på de fleste møter, også med landskapsarkitekt og utbygger.

– Landskapsarkitekten var fantastisk, og han tok ungdommene veldig på alvor, da de kom med

innspill. Disse diskusjonene førte til flere endringer og justeringer, sier Rikstad.

Elevenes ønsker kom av og til overraskende på de voksne.

– Vi hadde jo i utgangspunktet ikke trodd at ungdomsskoleelever ville ha husker, men det var et sterkt ønske, sier Rikstad.

Huskene fungerer som en sosial møteplass hvor ungdommene henger sammen.

– De brukes nå hele tiden, sier Rikstad.

De nye uteområdene på skolen er blitt en vinner i nærmiljøet også utenom skoletid. Både på ettermiddager og i helger er barn og ungdom i full aktivitet i skolegården.

– Fikk ønskene oppfylt

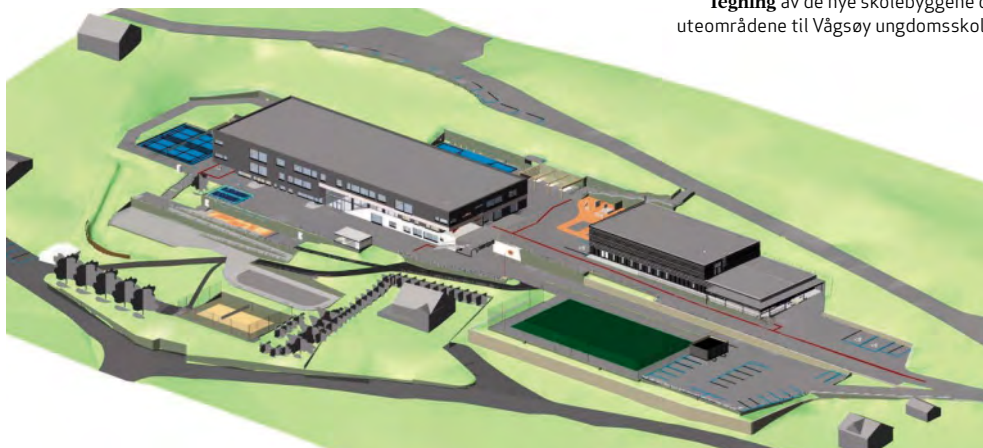
Da skolegården ble åpnet i 2018, fikk elevene skryt av både entreprenøren Skanska, som sto bak byggingen, og fylkeskommunen.

– Det er engasjementet til ungdomsrådet og elevrådet som gjør det mulig å skape slike omgivelser, sa Atle Skrede i Sogn og Fjordane fylkeskommune i sin tale på åpningen, ifølge Fjordenes Tidende.

Ifølge en ny forskningsrapport hvor arbeidet i Vågsøy kommune var inkludert, er uteområdet et resultat av «omfattende brukermedvirkning, og elevene har fått ønskene sine oppfylt».

>

Tegning av de nye skolebyggene og uteområdene til Vågsøy ungdomsskole.

Slik kan penger fra Norsk Tipping gi ny skolegård

Uten spillemidler hadde ikke kommunen kunnet bygge skolegården på Vågsøy ungdomsskole. Hvert år deler staten ut milliarder fra overskuddet til Norsk Tipping.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

– **Vi er rå** på spillemidler, sier Odd Gunnar Myhre og ler.

Han er tjenesteleder for kultur i Vågsøy kommune og var sentral da kommunen skulle skaffe midler til ny skolegård på Vågsøy ungdomsskole. Den opprinnelige planen var å bruke to millioner kroner, men de endte med langt mer penger til den nye skolegården takket være spillemidler.

Gjennom bevisst arbeid med søknader fikk de inn 5–6 millioner kroner i spillemidler. 17 forskjellige anlegg i skolegården ble delvis finansiert med slike midler.

– Vi hadde ikke kunnet lage denne skolegården så bra uten spillemidler, sier Myhre.

Tippeoverskuddet

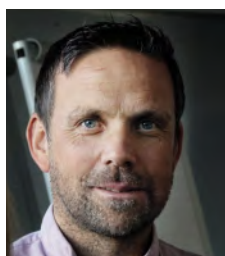
Spillemidler er overskuddet fra spillene til Norsk Tipping og fordeles av Kulturdepartementet.

Over 2,8 milliarder kroner ble delt ut til idrettsformål i 2019. En stor andel går til bygging og rehabilitering av anlegg for idrett og fysisk aktivitet.

Det er mulig å søke spillemidler til nærmiljøanlegg, og dette er ofte tilknyttet skoler.

Søkere kan maks få 300.000 kroner per søknad, og man må dekke minst 50 prosent av kostnaden selv. Men man kan søke for flere delområder i et anlegg som for eksempel en skolegård. Det var slik Vågsøy kommune fikk flere millioner i spillemidler til én skolegård.

Alle kommuner og fylkeskommuner kan søke.

– **De fleste kommuner** kan få inn flere millioner fra tippemidler, mener Odd Gunnar Myhre, tjenesteleder for kultur i Vågsøy.

FOTO JØRGEN JELSTAD

Det kan også lag, foreninger og organisasjoner tilknyttet Norges idrettsforbund og en del andre, nasjonale forbund.

Dekker maks 50 prosent

For å få spillemidler kreves det at du stiller med minst halvparten av byggesummen selv. Så prislappen ble høyere også for kommunen.

– Men det var enklere for politikerne å innvilge mer støtte når de så hvor mye det kunne utløse av ekstra millioner i spillemidler, sier Myhre.

Han sier det krever en del jobb å få slike midler, men at det også handler om å være litt kreativ og smart.

– Det er lurt å ha en dialog med fylkeskommunen og diskutere prosjektet. Hva kan vi endre på for at et prosjekt kan få spillemidler? Det kan ofte være snakk om små tilpasninger som gjør at noe faller inn under kriteriene for spillemidler, mens små «feil» i planleggingen kan gjøre at det ikke går, sier Myhre.

– Stort potensial for mer penger

Han er sikker på at potensialet for å få inn flere millioner fra spillemidler er stort i de fleste kommuner. Aller helst skulle alle kommuner hatt en egen person som kun jobbet med å søke spillemidler, mener han.

– Hadde jeg kunnet jobbe bare med det, skulle jeg fått inn mye mer penger enn vi klarer nå, sier Myhre.

Slik søker du

Odd Gunnar Myhre har disse tipsene til hva du må tenke på når du søker spillemidler til uteområder:

- Man får ikke spillemidler til anlegg som bare er beregnet til lek, for eksempel vippehusker, sandkasser, sklier og lekestativer. For å få spillemidler må man skape områder for fysisk aktivitet, for eksempel klatreparker, hinderløyper, ballflater og akebakker.

- Det er viktig å ta tidlig kontakt med personer som jobber med spillemidler i kommunen og i fylkeskommunen. Disse vil hjelpe deg. Start planleggingen tidlig. Det kan være små justeringer som skal til for at et anlegg kan få spillemidler.

- Husk søknadsfristen! Hver kommune har egne søknadsfrister internt. Men det er én felles frist for kommunene til å sende søknaden videre til fylkeskommunene, og det er 15. januar. Man kan bare søke én gang i året, så husk fristen i din kommune.

- Det tar noe tid før spillemidlene kommer inn på konto. Men noen kommuner forskutterer spillemidlene, slik at byggeprosessen kan starte når søknaden er innvilget.

- Samarbeid med et lag eller en forening, eventuelt Foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU) eller Samarbeidsutvalget (SU). Da kan man gjøre deler av arbeidet som dugnad, og dette telles med i regnestykket. En verdi på 50.000 kroner i dugnad kan dermed gi 50.000 kroner i spillemidler. Slike anlegg vil gjerne fungere som nærmiljøanlegg på kveldstid og i helger, noe som gjør at foreninger, lag og allmennheten også kan dra nytte av det.

- Sjekk ut andre mulige steder å søke. Det finnes en rekke stiftelser og fond hvor det er mulig å søke medfinansiering. Kom tidlig i gang med planleggingen og finn ut hvor det er mulig å få støtte.

- Samarbeider man med et lag eller en organisasjon, kan det være lurt at de søker midler fra slike. Dersom kommunen er eier av prosjektet, må man huske å melde det inn i den kommunale investeringsplanen.

- Vis fram muligheten til politikerne i kommunen. Hvis politikerne i kommunestyret ser at man kan få finansiert store deler av et nytt, flott anlegg gjennom spillemidler og andre ordninger, er det gjerne lettere for dem å bevilge den siste summen som trengs for å finansiere prosjektet.

– Det er krevende å lede klasser der alle med spesielle behov er til stede, sier rektor Ronnie Maas Pedersen.

FOTO ØYSTEIN INGEBRIGTSEN/LOFOTPOSTEN

Fra i høst bruker Svolvær skole to lærere på flere trinn for å redusere spesialundervisning. Men tiltaket har kostet mer enn planlagt, og ikke alle lærerne er like fornøyde.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Svolvær skole, som ligger i Vågan kommune i Lofoten, er en 1.–10. skole med om lag 550 elever. Andelen elever med spesialundervisning har vært på 15 prosent. Skolen har også hatt flere episoder med vold. Fra og med i høst følger de et toårig prøveprosjekt med to lærere på flere trinn for å redusere spesialundervisning og sette inn innsatsen tidligere.

1. og 2.-klassinger har to lærere i alle fag, mens 3.-, 4.- og ungdomstrinnet har to lærere i kjernefagene. Det var Lofotposten som først omtalte saken.

Krevende å lede klassene

– Da vi planla for ett år siden, så det ut som vi hadde nok ressurser, men i høst har vi bedt om 480.000 kroner i ekstrabevilgninger, sier rektor Ronnie Maas Pedersen.

– *Hvordan kan man ha to lærere i klassen uten ekstra ressurser?*

– I dialog med foreldre og pedagogisk-psykologisk tjeneste fikk vi skrevet om enkeltvedtak for elever, slik at ressursene kunne brukes annerledes. For eksempel er elever som har hatt én-til-én undervisning, nå i klassen, og den lærerressursen brukes der. Vi har også vekslet inn assistenter i lærere, forklarer rektoren.

– *Vil det si at dere får inn en lærer i stedet for en assistent?*

– Ja, men jeg får ikke en hel lærer for en assistent. Men slik får vi nesten kabalen til å gå opp med to lærere på trinnene vi prioriterer. Det skal nå være to pedagoger i alle fag på 1. og 2. trinn. 3. og 4. trinn skal ha to lærere i norsk, engelsk og matematikk.

Proveprosjektet stammer fra Dovre, der skolene innførte to lærere i store deler av undervisningen, tidlig innsats, kompetanseheving blant lærerne og flere forskningsbaserte undervisningsopplegg høsten 2011. Andelen elever med spesialundervisning ble halvert på ett år og har siden ligget på under fem prosent.

«Radiatorlærer»

De to lærerne som jobber sammen, er begge ansvarlige for å legge opp og gjennomføre undervisningen, påpeker rektor.

– Vi skal ikke ha en «radiatorlærer» og en som har ansvaret. Ofte kan det bli sånn at en lærer underviser, mens den andre venter til det blir tid for å gå rundt og følge opp den enkelte elev.

Selv om rektoren er positiv til effekten av

modellen, for øvrig en modell med et enstemmig politikervedtak bak seg, er det også krevende å få kabalen til å gå opp.

– Vi er ikke helt i mål, men vi er på god vei. Det gjenstår enda litt på 3. og 4. trinn.

Pedersen understreker at han stor tro på fag-lærte pedagoger i klasserommet. Antall assistenter de siste årene har gått ned fra 22 til 12.

Alle lærerne ved skolen har godkjent lærer-utdanning. De var i utgangspunktet positive til å prøve ut å ha to lærere i klasserommet.

– Men det er krevende å lede klasser der alle med spesielle behov er til stede. Vi gir jo noe spesialundervisning også nå, men målet er å få det ytterligere ned, sier Pedersen.

– Mindre ressurser på høyere trinn

Plasstillitsvalgt for Utdanningsforbundet, Robert Harjo, er kritisk til at skolen ikke har fått penger til å innføre modellen.

– For oss er dette spesielt utfordrende fordi vi ikke ble tilført en eneste ekstra krone eller hjemmel ble tilført for den nye modellen, sier Harjo til Lofotposten.

Ifølge Harjo betyr det at 5. og 7.klasse nå har mistet ressurser til tolærersystemet.

– Det har skjedd enten i form av lærerstilling eller assistentstillinger. Det er veldig krevende, sier Harjo.

Han understreker også at det både er positive og negative synspunkter blant lærerne.

Slik blir **inspeksjonen** best mulig

Bruk vest, kartlegg risikoområder, grip inn, informer kollegaer og beveg deg. Det er blant tipsene for gode inspeksjonsrutiner.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Sjekkliste for inspeksjon

- Forventninger til atferd er tydelige og innøvde med elevene på de områdene de gjelder.
- Inspeksjon tas opp som fast punkt på alle personalmøtene.
- De voksnes ansvar, forventninger til elevenes atferd, rutiner og konsekvenser er skriftliggjort for overføring til vikarer og nytilsatte.
- Skolens uteareal er delt inn i inspeksjonsområder.
- Potensielle risikoområder er kartlagt og kjent for alle.
- Jeg er kjent med og bruker skanning som metode.
- Jeg beveger meg rundt på hele mitt inspeksjonsområde.
- Refleksvester brukes av alle.
- Jeg bruker positiv involvering i møte med elever i skolegården.
- Jeg griper raskt inn når jeg ser en situasjon som kan være en plagemobbesituasjon.
- Jeg er kjent med skolens rutiner for inspeksjon.
- Jeg forholder meg lojalt til skolens rutiner for inspeksjon.
- Skolens inspeksjonsrutiner og kart er skriftlige og gis til alle vikarer.
- Oversikt over hvem som har inspeksjon er lett tilgjengelig slik at jeg kan minne kollegaer om inspeksjon.
- Skolen har et bredt utvalg av aktiviteter for elevene i friminuttene.
- Skolen deler ut materiell som baller, tau, strikk og rumpekebbrett til klassene.
- Jeg gir ros til elever som viser gode sosiale ferdigheter i friminuttene.
- Skolen har etablert rutiner for oversikt over uakseptable hendelser i friminuttene.

Kilde: Heftet «Ta grep om inspeksjon i friminuttene», PPT Ytre Nordmøre

– **Friminuttene** er den største overgangperioden på skolene. Det er ofte da det skjer ting som voksne ikke får med seg, sier Kia Rosén, rådgiver i pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) for Ytre Nordmøre.

PPT Ytre Nordmøre har laget et eget temahefte som heter «Ta grep om inspeksjon i friminuttene». Rosén og kollega Eirin Beate Ringsbye forteller at temaet ofte kan komme opp når de er ute på skoler og veileder i konkrete saker.

– Da kan det komme frem at friminuttene er en kilde til konflikter. Da går vi ut i friminuttene og observerer hvordan ting fungerer, blant annet med inspeksjon, sier Ringsbye.

Ofte handler det om å få bedre rutiner på plass og å få lærerne og skoleledelse til å tenke selv hva de kan gjøre for å fange opp ting som skjer i friminuttene.

– Med en gang skolene får strømmet inn med bedre rutiner for inspeksjon, og alle følger samme praksis, skjer det mye positivt, sier Rosén.

– Gode inspeksjoner krever jobbing

Ved Ellingsrudåsen skole i Oslo har de noe de kaller «Det trygge friminutt» som et tiltak for gode inspeksjoner. Rektor ved skolen, Thomas Hansen, sier skolen også har satset

på høyere voksentetthet ute i friminuttene.

– Dette handler om å ha rutiner. Hva skal skje før inspeksjon, under inspeksjonen og i etterkant av inspeksjonen, sier Hansen.

Rutinene handler blant annet om informasjonsflyt mellom lærerne.

– Kontaktlærere skal informere om sårbare elever som skal følges ekstra nøye under inspeksjon. Og om en lærer i inspeksjon har oppdaget en konflikt i friminuttet, skal læreren gi beskjed til kontaktlæreren til den aktuelle eleven, sier Hansen.

– Ser dere noen effekt av mer systematisk arbeid med inspeksjoner?

– Ja. Vi har tidligere slitt med forholdsvis høye mobbetall i Elevundersøkelsen, men alle prognoser og tilbakemeldinger vi får nå, tyder på at det har skjedd mye positivt. Vi vet at overganger i forbindelse med friminutt har gjort at en del elever ikke har følt seg trygge. Vi har ikke fått det helt bort, men det er bedre, sier Hansen.

Han mener gode inspeksjoner blant annet handler om bevissthet blant de ansatte om at det også i friminuttene er en jobb som skal gjøres.

– Man må se verdien av å være ute på inspeksjon. Det kan ikke være en klynge med gule vester som snakker om hva man gjorde i helgen, sier Hansen.

– **Ansatte som er slitne** og synes inspeksjonen blir et ork, er ikke nok påkoblet til å gripe inn, sier Hans Lieng, mobbeombud i Trøndelag. ARKIVFOTO TOM-EGIL JENSEN

Mobbeombud: – Ta inspeksjonen på alvor

– **Mesteparten av mobbing foregår der de voksne ikke er til stede. Derfor må skolene prioritere å ha god kvalitet og gode rutiner for inspeksjon i skolegården, sier mobbeombudet i Trøndelag, Hans Lieng.**

– **Skjer det problematiske** hendelser i friminuttet, trekker elevene det med seg inn i timene. Dermed påvirker det også læringsmiljøet i klassen, sier Lieng.

Lieng er opptatt av at det må være nok voksne til å håndtere behovet.

– Og det er ledelsens ansvar. Som ombud ser jeg dessverre av og til at det blir satt av for lite res-

surser, så det blir rovdrift på ansatte. Ansatte som er slitne og synes inspeksjonen blir et ork, er ikke nok påkoblet til å gripe inn. Da må både skoleeier og ledelse ta et større ansvar. Skal vi ha nulltoleranse mot mobbing, må man også bemanne tilstrekkelig. Man skal ha gode planer, men man må også ha nok ressurser, sier Lieng.

Mobbeombudet i Trøndelags tips til gode inspeksjoner

- Inspeksjonen må dekke hele utearealet på skolen. De som er ute, må ha god oversikt, spesielt over områder der elevene kan gjemme seg bort. Enkelte områder i skolegården kan utløse konflikter oftere enn andre steder, for eksempel ballbinger. Da må noen ha ansvar for å følge disse områdene ekstra.
- Lærere i inspeksjon må kjenne til om det er elever man må følge ekstra med på. I perioder kan det være aktuelt å sette inn ekstra personale i inspeksjon grunnet spesielle utfordringer.
- Vær oppmerksom på elever som går alene. Jobb med å få inkludert dem i leken. Flere skoler har

tiltak med trivselsledere blant elevene. Disse har ansvar for å sette i gang felles aktiviteter der alle blir inkludert.

● Lærere i inspeksjon bør bruke tiden til å bygge relasjoner til elevene. Det er en fin anledning til å bli kjent med dem på en positiv måte utenfor klasserommet.

● Grip raskt inn når det skjer noe som ikke er bra. Det er bedre å gripe inn en gang for mye, enn en for lite.

● Lærere i inspeksjon må rett etter inspeksjonen enkelt og raskt kunne registrere hendelser som har skjedd. Det gjør det mulig å ta opp episoder med elever, foreldre eller kollegaer.

● Tiltalende skolegårder med varierte muligheter for aktivitet har også mye å si for å hindre konflikter og øke elevenes trivsel.

● Skolen må ha en plan for inspeksjonene. Alle ansatte må kjenne til planen og være innforstått med hvordan de skal håndtere konflikter slik at det gjøres på lik måte. Også vikarer må kjenne til planene. Ledelsen må jevnlig sette planen på dagsorden, diskutere hendelser og evaluere planen med tanke på om noe bør endres.

Leksefri skole

har skapt brennhet debatt

Marie Hegerberg er kontaktlærer på 7. trinn og fortsetter undervisningen som tidligere.

I Trondheim kommune vil man finne ut mer om hva som skjer når elevene ikke har lekser.

TEKST OG FOTO Kari Kløvstad

– **Vi leser** mye på skolen. Jeg er midt i ei av Harry Potter-bøkene på engelsk. Det er veldig spennende, sier Magnus Mandal Sergejeff (12).

Han og de andre sjuendeklassingene ved Romolslia skole i Trondheim sitter bøyd over pultene sine og jobber. Kontaktlærer Marie Hegerberg rusler rundt, veileder og svarer på spørsmål. Undervisningen foregår som den har gjort tidligere. Det er bare en forskjell. Når jentene og guttene går hjem for dagen, har de ikke lekser, og tiden på skolen er heller ikke utvidet.

Magnus er godt fornøyd med den nye hverdagen.

– Jeg ble glad da jeg hørte at vi ikke skulle ha

lekser. Nå har jeg mer fritid etter skolen og slipper å sitte inne med leksene, sier han.

– Gikk i forreste laget

Romolslia var en av de første drabantbyene i Trondheim. Her i skogkanten, sju kilometer syd for sentrum, skjøt det små og store blokker i været på 1970-tallet. Nå har bydelen gått seg til med butikk, helsestasjon og idrettslag, og 200 elever ved skolen.

Da politikerne i Trondheim fant ut at de trengte mer kunnskap om lekser og etterlyste skoler til et prøveprosjekt, var Romolslia skole blant dem som meldte seg.

– Vi søkte primært om å få være en av skolene som fikk utvidet skoledagen, men fikk tilbagemelding om at vi kunne være én av de to leksefrie skolene i prosjektet, sier rektor John André Hansen.

Han hadde tatt en prat med personalet, leder

for Foreldrenes arbeidsutvalg (FAU), elevrådet og Utdanningsforbundet i Trondheim, før han sendte søknaden.

– Jeg trodde elevene skulle juble og lærerne være skeptiske. Meningene viste seg imidlertid å være delte i alle gruppene. Flertallet syntes likevel det var et spennende prosjekt, sier Hansen, som har vært rektor siden nyttår.

Han tror forsøket vil gi dem ny og verdifull kunnskap om lekser, men er den første til å innrømme at alt har gått i forreste laget.

I mai fikk skolen vite at 5. – 7. trinn skulle bli leksefrie. Elevene fikk beskjeden rett før sommeren. En del foreldre reagerte og klaget på manglende informasjon. Hvordan skulle skolen gjøre det? Elevene fikk ikke mer tid på skolen, og lærerne skulle ikke kompensere for manglende lekser?

– Prosjektbeskrivelsen var ikke klar. Veien blir til mens vi går, sier rektoren.

Leksefri-forsøket

- Trondheim kommune gjennomfører dette skoleåret et forsøk med leksefri skole.
- Bakgrunnen er at det har vært gitt målrettet leksehjelp på 4. til 7. trinn, men en evaluering viste at tilbudet varierte veldig fra skole til skole.
- Bystyret bestemte seg derfor for å prøve ut andre modeller for å få bedre kunnskap om hva lekser gjør med elevene.

- Fire skoler deltar i prosjektet. Ved Romolslia skole og Byåsen skole prøves det ut en ordning der det ikke gis tradisjonelle lekser på 5. til 7. trinn. Ved Flatåsen skole og Stabbursmoen skole er skoletiden utvidet med inntil to timer per uke for samme alderstrinn. Her jobber elevene videre med tema og stoff som tas opp i den vanlige skoletiden og får hjelp og støtte fra lærere.
- I tillegg er det fire kontrollskoler. De skal fortsette som før, men resultatene dokumenteres.

- Lærerne vil tilpasse undervisningen til endringsbehovene som kan dukke opp i og med leksefri skole. Skolens og lærernes skjønn er det vesentlige.
- Forskere fra Institutt for pedagogikk og livslang læring ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet skal følge opp prosjektet og finne ut mer om hva som skjer når elevene ikke har lekser.

Kilde: Prosjektansvarlig Mikael Lyngstad/
Trondheim kommune

Bibliotek og stillelesing styrkes

Trondheim kommune har tidligere gjennomført målrettet leksehjelp for elevene fra 4.–7. trinn. Da det ikke fungerte så godt som de håpet, bestemte bystyret at de ønsket å teste ut andre modeller. De ville ha mer kunnskap om hva lekser gjør med elevene, hva det betyr for deres læring, men også hvordan det påvirker dem og familielivet.

Åtte skoler er med i prosjektet, som tok til i høst og skal vare ett skoleår. To skoler er helt leksefrie på 5. til 7. trinn. To har utvidet skoledagen med inntil to timer i uka, mens fire kontrollskoler fortsetter som før.

Det er de helt leksefrie skolene som har virvlet opp følelsene og skapt størst debatt. Noen foresatte frykter at de skal miste oversikten over hva barna gjør på skolen og om elevene går glipp av noe rent faglig, ikke minst 7.-klassingene som skal begynne på ungdomsskolen til høsten. Rektor John André Hansen er mest spent på lesetreningen.

– Jeg lurer på om det gjør noe med leseferdighetene når de ikke har pålagt mengdetrening, sier han.

Derfor styrker skolen bibliotekstilbudet, og 7.-trinnet begynner dessuten hver morgen med stillelesing. På den andre siden skal ikke skolen endre og legge til rette i for stor grad, for da blir det vanskelig å måle effekten av leksefri når året er gått.

Håper på mer motivasjon og nærvær

Både Romolslia-rektoren og Mikael Lyngstad, ansvarlig for leksefriprosjektet i Trondheim kommune, forsikrer også foresatte om at de vil legge til rette for et godt skole-hjem-samarbeid i prosjektperioden.

– De foresatte skal vite hvor eleven står og kunne følge med på faglig og sosial utvikling. Ukeplaner finnes som før, sier Lyngstad.

Han venter seg ikke de store utslagene rent fag-

Rektor John André Hansen ved Romolslia skole styrer leksefriprosjektet, som gir både skolen og kommunen mange nye erfaringer.

lig, sier han. Han er langt mer nysgjerrig på om de vil se andre utslag.

– Vi vil finne ut om leksefri kan gi større motivasjon og mer nærvær i skolehverdagen. De tradisjonelle leksene har også gitt foreldrene et ganske omfattende arbeid, men utbyttet er kanskje mindre enn innsatsen. Her vil vi også gjerne vite mer, sier Lyngstad.

Rektor Johan André Hansen mener skolene i dag gir for mye ubevisste lekser.

– Vi trenger gode diskusjoner om hvilke lekser vi skal gi og hvordan, sier han.

– Hvilket forhold hadde du til lekser da du gikk på skolen?

– Blandet. På barneskolen likte jeg å skrive fantasifortellinger, men mislikte en del oppgaver i matematikk. Foreldrene mine ville forklare, men det ble til at de løste oppgavene, og jeg satt igjen uten kunnskap. Det snudde da jeg kom på ungdomsskolen, der læreren tok meg på alvor og hjalp meg å tilpasse faget.

– Tror du at dere er en leksefri skole også etter at prosjektet er over?

– Det vet jeg ikke. Skulle vi gå tilbake til tradisjonelle lekser, blir det ikke det samme. Vi har fått et verktøy som kan hjelpe oss å justere kvaliteten i forhold til tidligere.

– På tide med leksefri skole

Lærer Kjetil Våg trenger ingen betenkningstid: – Dagens lekse-situasjon er gammeldags.

– **Samfunnet er** ikke lenger bygget opp rundt at en forelder er hjemme og har god tid. Det er mye mer stress i hverdagen. Mange har masse lekser hengende over seg, mener kontaktlæreren på 6. trinn.

Våg vil ikke si at lekser er verdiløse, men mener det er behov for en mye større bevissthet rundt hva elevene settes til å gjøre. Og han mener fortsatt fortsatt har muligheter for å holde oversikt over hva barna gjør på skolen, også uten lekser.

– Vi har både ukeplan og langtidsmål, så det går an å følge med, og i tillegg har vi kontaktsamtalene, sier læreren som har jobbet ved Romolslia skole i 12 år.

Våg mener at ingen har vondt av å drille glosor eller gangetabellen, men dette kan legges inn i

Kontaktlærer Kjetil Våg mener det meste av lekser er gammeldags.

skoletimene, mener han. Det eneste den rutinerte læreren er bekymret for er leseferdighetene.

– Lesing må inn i alle hjem. Jeg vil ha tilbake leseleksene både i norsk og engelsk. De kan gjøres når som helst og være en hyggelig opplevelse. Sliter du med å lese, støter du på problemer alle steder, sier han.

Gir fortsatt barna sine lekser

Mange foreldre er positive til leksefri skole. Ingrid Strømsvik er ikke en av dem. Hun mener at de voksne tenker mest på seg selv, mens barna blir taperne.

– **Nå har skolen** tatt bort et ledd i undervisningen, uten at det er lagt fram noe bedre alternativ. Dette er ikke til ungenes beste, sier Ingrid Strømsvik.

Hun er trebarnsmor og har et barn på 5. trinn og et barn på 7. trinn på Romolslia skole. Strømsvik sitter også i FAU, men understreker at hun her uttaler seg på egne vegne.

Gjør lekser som før

Mens flertallet av de foresatte ved skolen har gitt uttrykk for at de synes det er greit at elevene har leksefri dette året, er Strømsvik skeptisk. Hun mener en del foreldre tenker mest på seg selv og synes det er behagelig å slippe kampen om lekse-

– Det letter ettermiddagen og gir de voksne

Ingrid Strømsvik er mor til to som har leksefri dette året. Hun er svært skeptisk og har innført lekser hjemme.

mer fri. Leksene oppleves som en byrde, og nå er «klumpfoten» borte, sier Strømsvik.

Hun har valgt å gi sine barn oppgaver ut fra temaene i ukeplanen, slik at de fortsatt gjør lekser når de kommer hjem fra skolen, akkurat som før.

– Men det er blitt vanskeligere nå, for det kommer kompiser som ringer på og spør om de skal være med ut og leke. De har jo leksefri.

Strømsvik tror heller ikke den faglige forskjellen mellom elevene blir mindre hvis elevene ikke har lekser.

– Jeg er ressurssterk og kan fortsette å hjelpe mine, så jeg tror forskjellene blir større, sier hun.

Tomrom uten lekser, men mer ute med venner

Noen elever jubler mer over leksefri enn andre, men alle er enige om at hverdagen er helt endret.

Magnus Mandal Sergejeff (12)

– Jeg ble glad da jeg hørte at vi ikke skulle ha lekser. Nå går jeg mer ut med venner og spiller Playstation 4. Etter skolen spiller jeg også saksofon i korpset. Jeg er litt usikker på om skolen bør fortsette med leksefri neste år.

Guro Eilertsen Solberg (12)

– Da jeg fikk vite at vi ikke skulle ha lekser, ble jeg først glad. Det ble mindre stress. Men jeg måtte bytte ut leksene med noe, så tiden jeg før brukte på lekser ikke bare ble borte og det blir mindre læring. Egentlig tenker jeg at det beste hadde vært lengre skoledager, så vi kan gjøre lekser der.

Aleksander Skarbø (12)

– Jeg synes det er kjempebra at vi ikke har lekser. Det var ikke så gøy å skulle få tid til dem før middag og trening. Nå har jeg mulighet til å være ute med venner og spille spill, før jeg skal trene. Jeg leser også, og en av favorittbøkene mine er «En pingles dagbok». Skal jeg gi skolen et råd, så fortsett uten lekser.

Lilja Meisingset (12)

– I starten syntes jeg at leksefri var bra og mindre stress. Senere har jeg kjent litt på at det mangler noe etter skolen, og det hender jeg tar med litt oppgaver hjem. Men jeg kan være mer ute med venner.

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Køyr debatt!

Realistenes og filologenes landsforening er samla til landsmøte i Bergen 8.-10. august 1928. Den viktigaste politiske saka var innstillinga frå den parlamentariske skulekommisjonen, som mellom anna føreslo eit femårig gymnas basert på sjuårig folkeskule. Ifølgje boka «Fra fornem bønn til kamp om lønn» av Eivind Kristiansen var det sterk kritikk på møtet, der det mellom anna vart åtvart mot at nivået på examen artium ville bli senka. Men landsmøtet klarte likevel ikkje å vedta eit fråsegn om saka, fordi ingen av framlegga fekk fleirtal, ifølgje boka. Hans Eitrem (med briller og som sit nest nærast fotografen) vart vald til ny formann. Han vart seinare attvald to gonger til og sat som leiar av organisasjonen til 1937.

FOTO UTDANNINGSFORBUNDET TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Lektorstudentene skal lære å takle rasisme i klasserommet

Sarah Lilleberg Safavifard etterlyste bedre opplæring i å håndtere rasisme og diskriminering i klasserommet. Nå har seks lærerutdanninger laget nettressurser om temaet.

TEKST | Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Da lektorstudent Sarah Lilleberg Safavifard gjennomgikk de nasjonale retningslinjene for lektorutdanningen, fant hun ut at ordet rasisme bare er nevnt i én setning og kun på lektorutdanningen for 8. til 13. trinn. I retningslinjene for lektorutdanningen for 1. til 7. trinn er temaet overhodet ikke nevnt.

– Det har hendt at forelesere har vært innom temaet, men det blir tilfeldig, sa Sarah, som studerer ved Universitetet i Oslo, til Utdanningsnytt i september.

Nå får hun svar på sin etterlysning. Den 26. november presenteres nettressursene på et seminar i Holocaustsenteret i Oslo. Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H) er en av innleiderne.

Seks lærerutdanningsinstitusjoner har samarbeidet med Holocaustsenteret om å utarbeide de nye nettressursene. De er beregnet på lærere, skoleledere, lærerutdannere, lærerstudenter og alle andre som er opptatt av å jobbe mot fordommer og gruppefiendtlighet i skolen.

– Bør begynne i barnehagen

– Det forebyggende arbeidet bør begynne i barnehagen, ikke ved å trekke inn rasisme som begrep, men gjennom å gi alle barn gode erfaringer med tilhørighet, deltakelse og likeverd, sier Claudia Lenz.

Professor Claudia Lenz

FOTO MF22

Universitetslektor Silje Førland Erdal.

FOTO MARIANNE RUUD

Hun er nettopp begynt i et nyopprettet profesorsor for «Forebygging av rasisme og antisemitisme» ved MF Vitenskapelig høyskole.

– Mange lærere er usikre

– Det å forebygge rasisme, antisemittisme og alle andre former for gruppefiendtlighet og diskriminering er en del av skolens mandat og forpliktelse. Derfor trenger lærerne kompetanse på dette feltet, sier Lenz, som også er tilknyttet Holocaustsenteret.

Hun har vært sentral i utviklingen av nettressursene.

– Forskning og erfaring fra praksisfeltet viser at mange lærere er usikre på hvordan de skal møte og håndtere fordomsfullt språk, rasistiske krenkelser og elever som fronter ekstremistiske ideologier. Nettressursene skal gjøre lærere bevisste og bidra til at de får gode, faglig forankrede arbeidsmåter til å takle utfordringene, sier hun.

Glad for etterlysningen

Universitetslektor Silje Førland Erdal roser lektorstudent Sarah Lilleberg Safavifard for å ønske seg bedre opplæring. Erdal underviser i samfunnsfagdidaktikk på lektorprogrammet ved Universitet i Oslo og har vært med på å utvikle de nye ressursidene.

– Jeg er glad for at våre studenter forstår at det å

Lektorstudent Sarah Lilleberg Safavifard og lærervikar Omar Samy Gamal på Kuben videregående skole etterlyste bedre opplæring i å takle rasisme i klasserommet. Nå får de svar.

FOTO MARIANNE RUUD

● Nye nettressurser blir en del av Dembra

Nettressursene blir en del av kompetanseprogrammet «Demokratisk beredskap mot rasisme, antisemittisme og udemokratiske holdninger», Dembra.

I Dembra tilbys veiledning, kurs og nettbaserte ressurser for å forebygge fordommer, fremmedfrykt, rasisme, antisemittisme, hatefulle ytringer og ekstremisme. Skolene får veiledning og kurs gjennom mer enn ett år.

Dembra finansieres av Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet, og deltakelse for skolene er gratis.

Universitetet i Oslo, Universitetet i Agder, Høgskulen på Vestlandet, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Oslo Met og MF Vitenskapelig høyskole har bidratt til de nye nettressursene.

Siden 2018 har Institutt for lærerutdanning og skoleforskning (ILS) ved Universitetet i Oslo deltatt i «Dembra for lærerutdannere». Det prosjektet er nå i sitt avsluttende semester. I den forbindelse presenteres de nye nettressursene.

forebygge og håndtere rasisme står sentralt i deres profesjonsfaglige kompetanse, sier Erdal.

Studentene deltar på praktiske øvelser

– Safavifard mener det er for tilfeldig om forelesere er innom temaet. Hva mener du?

– Det har jeg forståelse for. Derfor har vi som underviser på lektorprogrammet, de siste årene jobbet for å få temaet inn. For eksempel skal studentene i 7. semester delta på forelesningen «Demokratisk medborgerskap i mangfoldige samfunn – skolen som arena for å forebygge gruppefiendtlighet og diskriminering», forteller hun.

– I forlengelsen av forelesningen skal studentene jobbe praktisk med ulike øvelser for å trene på hvordan de som lærere kan møte kontroversielle og hatefulle ytringer i klasserommet. I tillegg tar samfunnfagdidaktikken et særskilt ansvar og har undervisning knyttet til for eksempel dialog og meningsmotstand, 22. juli og rasisme, sier Erdal og legger til: – Flere av våre masterstudenter skriver nå oppgaver innenfor denne tematikken.

– Et skritt i riktig retning

Også Omar Samy Gamal, lærervikar på Kuben videregående skole i Oslo, etterlyste bedre opplæring i å takle rasisme i klasserommet. Utdanning har spurt ham og Sarah Lilleberg Safavifard hva de

synes om de nye nettressursene.

– Dette synes vi er kjempebra og et godt steg i riktig retning. Skal fremtidens lærere og lektorer klare å håndtere rasisme i klasserommet, er det essensielt at de får undervisning om det, svarer Sarah og får full støtte fra Omar.

Sarah mener økt kunnskap om rasisme og diskriminering gjør det lettere for studenter og yrkesaktive lærere å snakke sammen om rasisme som et demokratisk problem.

– Vi må sørge for at alle utdanningsinstitusjoner som utdanner lærere og lektorer sikrer at vi får kunnskap om å håndtere rasisme og diskriminering i klasserommet. I tillegg må alle landets kommuner og fylker følge opp at lærerne og lektorene får denne kompetansen, et ansvar de har som arbeidsgivere, sier Sarah.

Får ros fra Pedagogstudentene

Frank Bræin, leder for Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet, synes det er bra at lærerutdanningsinstitusjonene har bidratt til å utvikle nettressurser om å takle rasisme og gruppefiendtlighet i klasserommet.

– Først og fremst er det disse institusjonenes ansvar å gi lærerstudentene god nok kompetanse til å takle rasisme og diskriminering i klasserommet. Studentene må også kunne teste ut det de

lærer i praksis, sier Bræin.

– Er forelesninger og nettressurser nok til å gjøre studentene i stand til å takle rasisme og gruppefiendtlighet i klasserommet?

– Lærerutdanningen kan ikke forberede studentene på alt. Derfor er det selvsagt viktig at studentene også får god veiledning når de kommer ut i jobb, i hvordan de håndterer slike situasjoner.

Bræin synes dessuten det er bra at nettressursene i Dembra er tilgjengelig og kan brukes av lærere og andre som jobber innen utdanning, slik at også studentenes kolleger kan lære om temaet.

– Trenger handling, ikke bare handlingsplaner

– For at alle barn skal få oppleve en trygg skolehverdag trengs det handling, ikke bare handlingsplaner, uttalte Omar Samy Gamal til Utdanning i september.

Hans skole har allerede tatt Dembra i bruk.

– Samfunnsfagseksjonen på skolen har et spesielt ansvar, men lærere fra andre seksjoner og elevene deltar aktivt, fortalte han.

Kuben videregående skole fikk i 2018 Benjaminprisen for sitt arbeid mot rasisme og diskriminering.

Omar Samy Gamal er fra 23. oktober 2019 blitt Oslos byråd for arbeid, sosiale tjenester og mangfold.

Se intervju side 11.

Vant Utdanningsforbundets klimapris 2019:

Jobber **tverrfaglig** med produktenes livsløp

● Dette gjør vinner-skolen:

- Holder tverrfaglig undervisningsprosjekt for bærekraftig utvikling (TUBU), der elevene blir bevisstgjort sitt eget forbruk.

- Samarbeider med Norges miljø- og biovitenskapelige Universitet om praksisplass for NMBU-studenter og utveksling av foredrag.

- Har grønne dager: Løser opp undervisning før sommeren og holder inntil 30 klimarelaterte kurs over tre dager, som kurs i å fikse elektronikk selv, lage bærekraftig mat eller besøke en bondegård.

- Reduserer egne utslipp, for eksempel ved å kutte unødvendige flyreiser.

I sju uker jobber elevene ved Ski videregående skole med varer som kaffe og jeans, fra produksjon til butikkhyller. Målet er mer bærekraftig forbruk.

TEKST Ylva Irene Lie Bjerke FOTO Joakim S. Enger

– Det er flere lærere på vei altså, sier Ski videregående skoles grønne koordinator, Line Anfinnsen.

Inn døra til grupperommet dukker det først opp en norsklærer; Ola Sørensen. Så en samfunnsfagslærer og deretter en realfagslærer; Andreas Boer Johannessen og Snorre Nordal.

– I norskfaget lærer jeg elevene å drøfte og vurdere hvordan de kan forbruke uten å ha dårlig samvittighet, sier norsklærer Ola Sørensen.

Lærer i samfunnsfag, Andreas Boer Johannessen, fortsetter: – I høst skal vi i samfunnsfaget diskutere ulike politiske løsninger for bærekraftig velferd, snakke om sekstimers arbeidsdag og om etisk forbruk.

Realfagslærer Snorre Nordal utdyper: – På grunn av lite bunden tid får vi tid til å samarbeide om å utvikle prosjekter. Vi opplever det som en tillitserklæring fra ledelsen.

– Ja, vi har ulike fagfelt, påpeker han.

– Men i klimasaken jobber vi sammen. Tverrfaglig, sier Nordal.

Satser grønt

For et par år siden bestemte de ansatte ved Ski videregående skole i Akershus seg for å satse på klima. De fikk på plass et samarbeid med Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. For sommeren 2018 arrangerte de for første gang «grønne dager» med 30 klimarelaterte kurs å velge blant. Sammen med faglærerne har Anfinnsen ansvaret

Grønn koordinator
Line Anfinnsen

for et tverrfaglig undervisningsprosjekt for bærekraftig utvikling (TUBU) for alle elevene på første trinn hvert år.

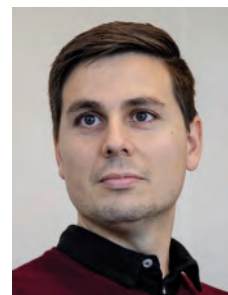
I løpet av syv uker skal de ta for seg et produkts livsløp, fra råvarer, produksjon og transport, til forbruk og avfall. Det jobbes med prosjektet i engelsktimene, i geografi, naturfag, norsk og samfunnsfag. Analysene skal munne ut i et entreprenørskapsarbeid, hvor gruppene kommer med forslag til en bærekraftig forbruksvare, tjeneste eller konsept. Prosjektet avsluttes med et fagtorg, der elevene viser frem arbeidene sine for resten av skolen, politikere og forskere.

Norsklærer Ola Sørensen

Realfagslærer
Snorre Nordal

Samfunnsfagslærer
Andreas Boer
Johannessen

Jenny Andreassen, Martine Rognmo, William Banelind og Oliver Tschudi Madsen jobbet sammen om å finne ut hvordan kaffen vi kjøper, blir produsert og fraktet.

For dette har de fanget Utdanningsforbundets oppmerksomhet, og i år er skolen én av to vinnere av forbundets klimapris. Den andre vinneren er Rusvik Naturbarnehage i Karmøy kommune i Rogaland.

Følger produktenes livsløp

17 år gamle Jenny Andreassen var på gruppa som undersøkte Friele kaffe i fjor.

– Landene rundt Brasil er ikke like kjøpekraftige som Vesten, sier hun.

Prosjektet sitter fortsatt friskt i minnet. Gruppa forteller om hvorfor kaffe transporteres langveisfra og hva det betyr for miljøet. Om hvordan arbeiderne får for lav lønn. Men også hvordan en boikott ville «strupt hovednæringa i Brasil», som Jenny poengterer.

William Banelind synes det er vanskelig å finne en løsning når så mange aktører er med i et produkts livsløp.

– I en optimal fremtid fraktes kaffen med el-skip, sier Jenny.

FOTO PIXABAY

«I en optimal fremtid fraktes kaffen med el-skip.»

Jenny Andreassen, elev

>

Klimaprisen 2019:

I 2019 gikk Utdanningsforbundets klimapris til to vinnere.

Her er juryens begrunnelse for dem begge:

- «Ski videregående skole har gått foran og vist i praksis hvordan arbeid med bærekraftig utvikling kan innføres på en helhetlig måte for hele skolen. Det er spesielt viktig å ha noen foregangsskoler å vise til på dette området, når Skole-Norge nå får nye læreplaner, og arbeidet for å fremme bærekraftig utvikling skal trappes opp. Ski videregående skoles innsats har stor verdi. Skolen er en inspirasjon for andre og en verdig vinner av Utdanningsforbundets klimapris 2019.»

- «Rusvik Naturbarnehage har hatt en miljøprofil siden den ble startet opp for 30 år siden. (...) Klima- og miljøspørsmål står sentralt i barnehagens pedagogiske praksis, og barna medvirker aktivt i alt arbeidet. (...) Barnehagen går foran med et godt eksempel for hvordan alle kan bidra aktivt for å skape et bærekraftig samfunn. Rusvik Naturbarnehage er til inspirasjon for andre og en verdig vinner av Utdanningsforbundets klimapris 2019.»

Under arbeidet har elevene sett på forholdene til arbeiderne som lager de ulike produktene. En gruppe fant ut at arbeidere som sandblåser jeans, kan få støv i lungene. Bildet er fra en fabrikk i Tyrkia.

VIDEOFOTO FAIR TRADE CENTER / HANDOUT / NTB SCANPIX

«De sandblåser hull i jeansene, og da kan støvpartiklene skade lungene deres. Man kan for eksempel la være å kjøpe hullete jeans.»

Vetle Svendsen, elev

Vetle Svendsen og Andrea Sævareid var på gruppa som undersøkte livsløpet til jeans. De fant at små grep kan gjøre store forskjeller, ikke minst for arbeiderne i produksjonslinja.

– De sandblåser hull i jeansene, og da kan støvpartiklene skade lungene deres. Man kan for eksempel la være å kjøpe hullete jeans, sier Vetle.

Utfordrende

Evalueringer av prosjektet viste at 96 prosent av lærerne var fornøyd. 68 prosent av elevene var veldig fornøyd, 25 prosent ga uttrykk for at de var passe fornøyd.

– Prosjektet er ganske omfattende. Noen gikk rett og slett lei, sier Oliver Tschudi Madsen, også

han fra fjorårets Friele-gruppe.

For noen elever er det også utfordrende å skulle jobbe sammen med den samme gruppa i syv uker.

– Men vi ble enige om hvilken innsats vi skulle legge inn tidlig. Da ble det enklere for flere å oppleve at de både kunne gi og få hjelp. Og det var en tydelig sammenheng mellom samfunnsfag, naturfag og geografi. Det var givende å kunne dra de parallellene, konkluderer Jenny.

William forteller at gruppearbeidet førte til at de så hverandres styrker.

– Det er vel det som trengs ute i den virkelige verden også, sier han: – Vi må jobbe sammen på tvers av fagfelt for å oppnå endring.

Bærekraft for fremtiden

I et klasserom i kjelleren har en førsteklasse naturfag. Som en del av samarbeidet med Norges miljø- og biovitenskapelige universitet tar skolen inn praksisstudenter. To av dem går rundt mellom pultene og hjelper elevene.

– Klimagassene økte etter den industrielle revolusjonen.

Ei jente i ullgenser tenker høyt. Hun sitter sammen med tre andre elever, som har i oppgave å argumentere for eller imot at klimaendringene er menneskeskapte.

– Det er vel bedre å skrive forurensning, spør en gutt på gruppa.

– Ja, det er sant. Klimagasser er liksom alt, det. Formuleringen skrives ned på et stort ark. Den ene praksisstudenten stiller seg foran i klasserommet.

– Rekk opp hånda dere som mener klimaendringene er menneskeskapte!

Alle elevene rekker opp hånda. Etter tur leser de opp argumentene sine. Deretter får de beskjed om å snu arket, og i hvert sitt hjørne skal de skrive ned hva de tenker på når de hører ordet drivhuseffekt.

Ved et av bordene står koordinator Line og snakker med en gruppe jenter om TUBU-prosjektet de snart skal i gang med.

– Det blir kanskje litt rart, ettersom det er så tverrfaglig, sier elev Maren Nøkleby, og fortsetter: – Og med karakterer!

Ved Ski videregående skole trekkes klimapåvirkning inn i de fleste fag. Her drøfter elevene hvorvidt klimaendringer er menneskeskapte.

Når barn skal lære å lese, er **papir** bedre enn skjerm

Datamaskiner, nettbrett og annen skjermteknologi betyr snarveier til så mangt, men ikke til bedre leseferdigheter, viser dansk forskning.

TEKST Ylva Törnngren | yt@utdanningsnytt.no

Gode, gammeldagse bøker slår skjermlesing, ifølge forskning gjengitt på nettsidene til Danmarks radio. Jan Mejding er en av forskerne bak den danske delen av ePIRLS, en stor internasjonal undersøkelse om barns digitale lesing.

– Elevene var faktisk skikkelig gode når det gjaldt å håndtere alt det tekniske ved å lese på skjerm. Men å lese på skjerm økte ikke leseferdighetene deres jo mer tid de satt ved skjermen, sier Mejding til Danmarks radio.

Han er lektor emeritus ved Institut for Uddannelse og Pædagogik på Aarhus Universitet.

Ifølge Politiken har antallet elever som leser mindre enn 30 minutter daglig utenfor skolen, steget fra 50 prosent i 2011 til 60 prosent i 2016. I 2011 sa 44 prosent at de likte å lese, et tall som har sunket til 36 prosent i 2016.

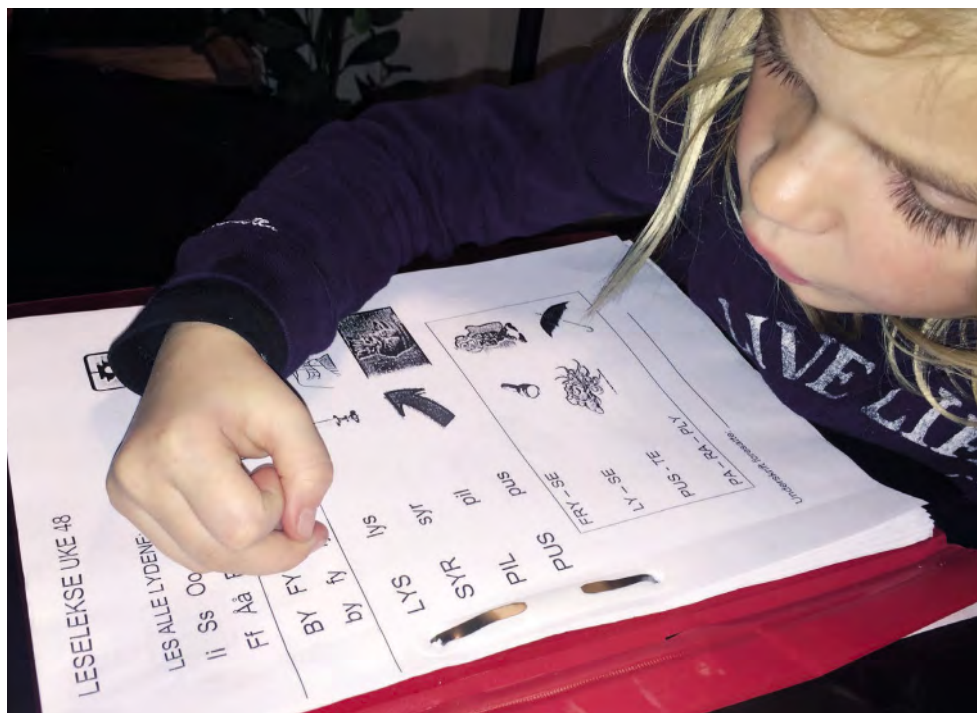
To vesentlige fordeler med bøker

Andelen elever som oppgir at de har lett for å lese, har falt fra 62 prosent i 2011 til 59 prosent i 2016. Stadig flere velger vekk det å lese på papir.

Skjermlesing har flere fortrinn, men boken har to vesentlige fordeler. At man ikke blir forstyrret og at leseopplevelsen blir mer håndgripelig, ifølge Jan Mejding.

– Man kan selvfølgelig godt lære å lese via skjerm og fortsette med det. For barn som skal lære å lese, er det imidlertid viktig at de kan konsentrere seg om lesinga, og bare lesinga, i lengre tid om gangen, sier han til Danmarks Radio.

– Har du med en bok å gjøre, vet du hvor lang

De grunnleggende leseferdigheter oppnår elever best ved å lese på papir, konkluderer danske forskerne som har analysert resultatene fra den elektroniske leseprøven ePIRLS.

ILLUSTRASJONSFOTO PAAL SVENDSEN

den er. Er du et stykke inn i teksten, har du en fysisk fornemmelse av hvor du er. Den forsvinner ved skjermlesing, der man bare ruller nedover i et uendelig dokument, sier han.

Han råder lærere og foreldre til å bruke både skjermen og boken.

– Man kan bruke skjermtekster til svært mange ting når man først kan lese. Men varier lesingen, og sørg for at barna ikke bare leser på skjerm, men også på papir, og at de gir seg tid til fordypning i tekstene de leser, sier Jan Mejding.

Elektronisk leseprøve – ePIRLS

I ePIRLS har man for første gang undersøkt hvordan det å lese digitalt påvirker skolebarn.

I alt 2506 danske elever har fått testet lesekompetansen i 4. klasse.

Generelt er danske elever gode til å lese på skjerm, men de grunnleggende leseferdigheter oppnår de best ved å lese på papir, er én av konklusjonene. Dataene er samlet inn i 2016.

Kilde: Danmarks Radio / Politiken / Aarhus Universitet

Studie: Én av to elever på videregående foretrekker papir

Halvparten av elevene i videregående skole foretrekker å lese læreboka på papir snarere enn digitalt, viser en fersk undersøkelse.

Samtidig svarer 18,2 prosent av de spurte at de er uenig eller helt uenig i at de lærer bedre ved å lese på papir enn digitalt, mens 31,9 prosent ikke har

noen mening, skriver Klassekampen onsdag.

43 prosent av videregående elevene svarer dessuten at de lærer bedre ved å notere med penn og papir, mens tilsvarende andel blant 7.-klassingene er 21 prosent.

Undersøkelsen avdekker samtidig at det er de eldste elevene som bruker mest tid på datamaski-

nen, og dessuten opplever å bli mest forstyrret.

«Monitor 2019» er gjennomført av Sintef på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. Innsamling av data ble gjort i perioden mai til august i år, og 3.440 elever på 4., 7. og 9. trinn og videregående trinn 2 (studiespesialisering) ved 155 skoler i hele landet deltok. ©NTB

Petit

Hilde Eskild

ILL.FOTO ZEPART/ISTOCK

I skolen skal de store dikterne presenteres grun- dig. De som ikke drev med overfladisk underhold- ning. De som tok kunsten og diktningen til nye nivåer. De som forsto selve livet. Når jeg tenker på dette tidkrevende arbeidet, dukker sportsjourna- listen og TV-personligheten Jon Herwig Carlsen opp i tankene mine. Mens skiheltene sprintet rundt i løypene, serverte han det norske folk poesi på strak arm. Noen vil nok påstå at han fremførte råtne limericks. Det blir visst påstått at han heller ikke skrev dem selv, men han frontet i alle fall en effektiv diktform.

Tenk så mye tid vi bruker på «Et dukkehjem»! Hadde Henrik Ibsen vært som Carlsen, ville skole- året vært kortere:

Ei dame som elska musikk
Ble offer for hersketeknikk
For Helmer, den dotten
Han var ganske råtten
Guddbai, sa Nora og gikk.

Effektivt og poengtert. Over til neste kompe- tansemål. Vi må jo rekke alle! Vi har ikke tid til å surre med gammeldags språk og omstendelige formuleringer:

En slask med etternavn Gynt
Han skrøt, men fikk aldri begynt
Stakk av i ett sett
Det var ikke lett
For Solveig som satt der til pynt

I engelsk skal vi innom William Shakespeare.

En tungvint fyr: «Come, come, rise to thy feeble feet and stride hither with all thy power and will». På vanlig språk heter det faktisk «Come on!» Prøv dette, i effektivitetens navn:

En kåt liten fyr fra Verona
Forelsket seg i Bella Donna
Så døde hun visst
Og da ble han trist
Men det viste seg at hun bare hadde dåna.

Den siste linja er ikke helt god, men det er Shakespeares skyld. Først tok Julie gift og ble liksomdød, mens Romeo tok en annen gift og ble skikkelig død. Da våknet hun, akkurat idet han sa «Thus, with a kiss, I die!» I stedet for bare: «Argh!» Og så stakk hun seg selv til døde med kniv.

Noen sløser bort all verdens tid på laaange fil- mer når det meste kan oppsummeres på sekunder:

To kjæresten sto i en baug
Og båten var slett ikke snau.
Men skipet sprang lekk
Det ble kaos på dekk
Og nå er DiCaprio dau.

Jeg stemmer for at vi korter ned skoleåret og krysser av kompetansemål i en fei.

Hilde Eskild
lærer, forfatter og forteller

ARKIVFOTO PRIVAT

Tilbakeblikk

For 50 år siden

5 dagers skoleuke og blokadetrusel i Oslo

Læreren arbeid kan faktisk sees som en akkord, og med eventu- ell innføring av 5 dagers uke, må akkorden gjøres på kortere tid. Det vil slå forskjellig ut med de ulike ordningene som har vært diskutert. I en av ordningene, kanskje den mest kjente og omtalte, blir det resul- tatet tilnærmet slik at 5/6 av lærerne må gjøre det som 6/6 gjorde tidligere. Forenklet kan det sies at hver lærer får 1/6 merbelastning i sitt arbeid. Formannen (Trond Johannessen). **Norsk Skoleblad nr. 47/1969**

For 25 år siden

Bare tre Oslo-skoler tilfredsstiller kravene

En undersøkelse fra Skolesjefen i Oslo viser at de fleste grunnskolene mangler kontorarbeidsplasser for lærere. En tredel av skolene har ikke egne møterom og to av tre ligger under arealnor- men for personalrom. Hovedverneombudet for grunnskolen i Oslo mener kommunen har fjernet de veiledende arealnormene for å spare penger. Dette avvises av skoleby- råd Gro Balas, som lover tilfredsstillende arbeidsplasser til lærerne i nye skole- bygg. Lærerforbundet mener en lærers kon- torarbeidsplass må være på minst seks kvadratmeter. **Skolefokus nr. 19/1994**

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Ole Kallelid

Skolering av lærerspesialister, lærerveiledere og mellomledere i skolen

Nye lærer- og lederroller i skolen
Kristin Helstad og
Sølvi Mausestaden
(red.)
Universitetsforlaget
2019
203 sider

Nye lærerroller og ledelsesfunksjoner medfører at lærerstaben ved skolene har fått en ny sammensetning.

Helt siden Norge fikk sin første skolelov i første halvdel av 1700-tallet, har det blitt framholdt at skolen må holde tritt med utviklingen i samfunnet for øvrig, og aller helst være i forkant av denne. For å kunne bygge opp den kompetansen og de ferdighetene som det til enhver tid er behov for i dag, og som vil etterspørres i morgen, må skolen derfor ha vilje og evne til å fornye innhold og form.

En side ved den skoleutviklingen som vi ser i dag, er at lærere får flere karriereveier enn tidligere. I tillegg til den tidligere vertikale mobiliteten, som handlet om at en lærer ved å gjennomgå en rektorutdannelse eller ved å ta en mastergrad i ledelse kunne bevege seg oppover i stillingshierarkiet, skjer forflyttingen nå også horisontalt. Denne formen for mobilitet kjennetegnes ved at læreren forflyttes til en stilling på samme nivå som kollegene.

Eksempler på horisontal mobilitet er etablering av veilederutdanninger for nyutdannede lærere og utdanningsløp for lærerspesialis-

Innleggene i denne boka om nye lærerroller og ledelsesfunksjoner er både relevante og komplementære, skriver anmelderen. ILL.FOTO PIXABAY

ter med spisskompetanse innen ett skolefag. Lærere i norsk grunnskole kan dermed utover den grunnleggende lærerutdanningen få tilleggsfunksjoner som lærerspesialister med nærmere spesifiserte ansvarsområder, eller de kan bli veiledere for nyutdannede lærere. I ledelsen av skolene er det etablert et sjikt av mellomledere av teamledere, trinnledere og avdelingsledere, gjerne i kombinasjon med stillingen som assisterende rektor. Disse nyvinningene kan ha helt nytt innhold, eller de kan komme til uttrykk ved at tidligere funksjoner i skolen blir omdefinert. De nye rollene forventes å spille en viktig rolle i utformingen av framtidens skole, påpekes det i en antologi med den forklarende tittelen «Nye lærer- og lederroller i skolen».

I en artikkelsamling med bidrag fra norske skoleledere og skoleforskere blir ulike sider ved framveksten av nye roller i lærerstaben beskrevet og vurdert. I tittelen på det første kapitlet, som er skrevet i fellesskap av de to redaktørene, Kristin Helstad og Sølvi Mausestaden, reises spørsmålet om de nye rollene representerer nye vilkår for utviklingen av

norsk skole. Vil disse funksjonene endre skolens struktur og rammevilkår? Hvordan blir dette prege utviklingsarbeidet i personalet? Gjennom dette anslaget er tematikken for de øvrige tekstbidragene gitt. I de følgende kapitlene blir én eller flere av tre grunnleggende størrelser framhevet. Det er henholdsvis kunnskapsdimensjonen, relasjonsdimensjonen og ledelsesdimensjonen. De nye rollene i skolen blir i den foreliggende antologien inngående drøftet, enten det er posisjonen som lærerspesialist, fagleder, veileder, avdelingsleder eller trinnleder som blir belyst.

De ti artiklene gir utfyllende innblikk i ulike sider ved den utviklingen som skolen står overfor med hensyn til nye lærerroller og ledelsesfunksjoner. Til forskjell fra antologier som spriker i mange retninger, og som dermed ikke gir konsistente svar på den overordnede problemstillingen som reises, er tekstbidragene i dette tilfellet både relevante og komplementære. Resultatet er en bok som vil interessere alle som søker kunnskap om denne nye sammensetningen av lærerstaben ved skolene.

Samrøret mellom evidensbevegelsen og politikk

● **Harriet Bjerrum Nielsen**

Professor emerita
Senter for tverrfaglig
kjønnsforskning, Univer-
sitetet i Oslo

ARKIVFOTO LENA OPSETH

Standardisert og representativ kunnskap kan være nyttig for mange formål, men innsikt går tapt når andre typer kunnskap utelukkes.

Mathilde Tybring-Gjedde tar i et debattinnlegg 10. oktober på Utdanningsnytt.no til orde for at skolen trenger «evidensbasert forskning». Utsagnet er litt rart ettersom all forskning, for å være noe annet enn subjektive meningsytringer, må basere seg på en eller annen form for evidens eller dokumentasjon. Dermed sier Tybring-Gjedde egentlig ikke annet enn at skolen trenger å bli forsket på, og det kan man jo vanskelig være uenig i. Men leser man videre, forstår man at Tybring-Gjedde ikke tenker på forskning generelt, men på en ganske bestemt type forskning, nemlig den som baserer seg på standardiserte mål og kvantitative metoder. Standardisert og representativ kunnskap kan være nyttig for mange formål, men innsikt med relevans for forskningsbasert politikk og praksis går tapt når andre typer kunnskap utelukkes. Det kan skolen tape på.

Mitt ærend her er ikke å harselere over Tybring-Gjeddes upresise språkbruk, men å peke på det bakenforliggende problem som kommer til syne i hennes måte å ordlegge seg på. Problemet er at forskere fra en bestemt forskningstradisjon har klart å overbevise mange politikere om at deres metode er den eneste som er vitenskapelig, mens alle andre måter å skaffe til veie kunnskap på dermed ikke er det. Videoen med pedagogikkforsker Thomas Nordahl som foreleste for skoleledere i Hedmark kommune, og som var startskuddet for den aktuelle debatten, er et grelt eksempel i så måte. Her ser man hvordan Nordahl først, uten å argumentere for det, universaliserer sin egen forskningsmetode som den eneste gyldige vitenskapelige metode og dernest, fortsatt uten å argumentere for det, kategoriserer alle som jobber med andre metoder som uvitenskapelige og ute på ideologiske korstog. Nordahls retorikk er gjenkjennelig fra visse religiøse bevegelser, men den hører ikke hjemme i en akademisk og vitenskapelig sammenheng hvor metodepluralisme og kritisk diskusjon av fordeler og ulemper ved ulike metoder er viktige kjennetegn.

Den metoden som for Tybring-Gjedde og mange andre politikere har blitt identisk med forskning

som sådan, stammer fra det medisinske fagfeltet hvor den ble kjent under navnet «evidensbasert medisin», og den omtaler også ofte seg selv som «evidensbevegelsen», derav forvirringen omkring evidensbegrepet. Forskningstradisjonen ble opprinnelig utviklet for å teste effekten av legemidler og er senere tatt i bruk i andre deler av medisinen og også eksportert til deler av den pedagogiske forskning. Evidensbevegelsen har høy tillit til standardiserbare forskningsdesign og resultater fra store databaser, nærmest uavhengig av hvilket spørsmål som skal besvares. Statistiske effektstudier med metaanalyser av veldefinerte, målbare forhold er normgivende gullstandard, mens eksperterfaring befinner seg på bunnen av rangstigen. Kvalitative studier eller andre former for systematisert erfaringsbasert kunnskap inngår ikke i evidenshierarkiet i det hele tatt. Utvalgte metodologiske normer får altså her forkjørsrett for hva som blir ansett som evidensbasert praksis, mens evidens fra kvalitative studier og andre kunnskapskilder taper status og synlighet.

I artikkelen «Kunnskap for politikk og praksis?» i Tidsskrift for samfunnsforskning nr. 3/2019 presenterer professor i allmennmedisin Kirsti Malterud og jeg en analyse av hva som skjer når denne medisinske modellen overføres kritikkkløst på det pedagogiske området. Vårt eksempel er Stolttenberg-utvalgets rapport om kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner, som nettopp også tar evidensbevegelsens hierarki som selvsagt premiss (NOU 2019: 3 Nye sjanser – bedre læring, Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp). Vi avviser ikke at standardiserbar kunnskap kan gi nyttig viten på begrensede områder, selv om den nok oppleves som mer nyttig for skolebyråkrater og skolepolitikere enn for de lærere som faktisk skal utføre jobben i landets mange klasserom. Vi argumenterer for at de mest relevante svarene på hva som er gode vilkår for elevers læring, neppe kan utledes fra toppen av evidenspyramiden. Vi stiller spørsmål ved om det er mulig å isolere effekten av komplekse og dynamiske tiltak som pedagogiske intervensjoner ved for eksempel å

«Nordahls retorikk er gjenkjennelig fra visse religiøse bevegelser, men den hører ikke hjemme i en akademisk og vitenskapelig sammenheng.»

ikere

«Problemet med den standardiserte forskning er ikke at den finnes og brukes, men at den oppfører seg som en gjøkunge som skyver bort alle andre kunnskapskilder.»

opprette store forløpsregistre over norske barn (slik Stoltenberg-utvalget foreslår), og om pedagogiske tiltak kan avkontekstualiseres på denne måten.

Problemet med den standardiserte forskning er ikke at den finnes og brukes, men at den oppfører seg som en gjøkunge som skyver bort alle andre kunnskapskilder, og at så mange politikere ganske ukritisk har godtatt dens krav om å ha definisjonsrett for hva som er gyldig evidens og gode beslutningsgrunnlag. Det ligner en symbiose der politikerne etterspør forskning som kan legitimere beslutninger og avskjære diskusjoner om beslutningenes normative karakter, og der forskere fra evidensbevegelsen på sin side kan bruke sin posisjon til å øke sitt aktivitetsfelt og forbedre sine egne miljøers posisjon i kampen om anerkjennelse og forskningsmidler. Samrøret mellom evidensbevegelsen og politikerne skjer for øvrig gjerne i samvirke med media som heller formidler store overskrifter om «fakta» enn kompliserte meningssammenhenger. En overskrift kan føre til et politisk statement, og en politiker kan da fremstå som en som ikke bare tar grep om tingene, men som også gjør det med forskningen på sitt lag.

Det er mye makt som i disse årene konsentreres i dette ekkokammer mellom politikere og evidensbevegelsesforskere. Det er en makt som stenger ute den bredere kunnskapsforståelse som

Tradisjonen med «evidensbasert forskning» ble opprinnelig utviklet for å teste effekten av legemidler og er senere tatt i bruk i andre deler av medisinen og også eksportert til deler av den pedagogiske forskning.

ILLFOTO PIXABAY

skolen sårt mangler for å skape en bedre skolehverdag for elever og lærere. Vi trenger politikere som ikke sluker alt rått som enkelte forskere forteller dem, og vi trenger forskere som, uansett

hvilken metode de benytter seg av, har en åpen holdning til metodespørsmål og anerkjenner de begrensninger som følger med enhver metode, også deres egen.

«Klar Tale er ideell for bruk i undervisning. Avisene gir elevene mine nyheter, økt leselyst og følelse av mestring.»

Tonje Therese Kvam. Kontaktlærer for 6B, Bjørkelangen skole

Bestill Klar Tale som gruppesett.

15 aviser. Hver uke. Full digital tilgang for hele klassen.

Kun 158 kr per måned. www.klartale.no/gruppesett

klar
tale

Med klimakrisa som læringsarena

● **Unni Eikeseth**
universitetslektor ved
NTNU, Institutt for
lærerutdanning
FOTO: NTNU

Kven trur at Greta Thunberg ville lært meir på skulen enn på klimatoppmøtet?

Statsministeren har ytra at Greta Thunberg burde vere på skulen og demonstrere på fritida. Erna Solberg synest altså å meine at Thunberg ville lært meir på skulen enn av å tale på FN's klimatoppmøte og delta i ei internasjonal klimarørsle. Desse haldningane synleggjer eit svært gammaldags syn på læring.

La oss sjå litt på kva som er intensjonen med utdanning, og gå gjennom kva kompetanse det er meininga at Thunbergs aldersgruppe skal få på skulen.

Utdanning skal gi reflekterande og kritiske barn

I Noreg føregår det no ei fornying av faga i skulen, den såkalla fagfornyinga. Ifølgje Utdanningsdirektoratet (Udir) er ein av hovudintensjonane for fagfornyinga at det som elevlar og læringar lærer i skulen, skal vere relevant. Vidare heiter det: «Samfunnet og arbeidslivet endrer seg med ny teknologi, ny kunnskap og nye utfordringar. Vi treng barn og unge som reflekterer, er kritiske, utforskende og kreative.»

Om utdanninga er vellykka, vil vi altså kunne vente at fleire ungdommar kan tileigne seg kunnskap om klimaendringar, reflektere over kva det betyr for dei, og vere kritiske til leiarane sine manglande tiltak for å løyse utfordringane. Vi bør derfor vente oss fleire klimaaktivistar som Greta Thunberg og norske Penelope Lea.

Kompetanse – ikkje berre i klasserom

Både den noverande og den nye læreplanen har ei rekke kompetansemål i fag som elevane skal oppnå. Ifølgje Udir betyr kompetanse «å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringar og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjonar. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning.»

Merk at det det står ingenting her om at kompetanse berre er noko ein kan få i eit klasserom. La oss ta eit eksempel frå eit kompetansemål i samfunnsfag for førsteåret på vidaregåande: «Eleven skal kunne finne døme på ulike typar konflikter og menneskerettsbrot og drøfte kva FN og andre internasjonale aktørar kan gjere». Sjølv om Thun-

berg sikkert kunne lært dette gjennom gruppearbeid på skulen, er det sjølvstendig ingenting i vegen for at ho også kan oppnå det gjennom å skrive ein ordentleg tale om klimaendringar og framføre den for verdas statsleiarar i FN.

I munnleg engelsk skal elevlar på vidaregåande trinn 1 blant anna kunne «uttrykke seg på ein nyansert og presis måte med god flyt og sammenheng, tilpasset formål og situasjon». «How dare you»-talen til Greta Thunberg i FN har alt gått inn i historiebøkene og har blitt omtalt av media over heile verda. Det er vel ikkje nødvendig å hente inn ein engelsklærer for å krysse av på at dette kompetansemålet er oppnådd.

Når Thunberg set seg inn i jorda sitt karbonbudsjett for 2 graders oppvarming, og kan gjere greie for kor mykje vi bruker av budsjettet kvart år, ser det også ut til at ho har god kompetanse i matematikk målet «tolke, bearbeide, vurdere og drøfte det matematiske innhaldet i ulike tekster».

Som naturfaglærer vil eg seie at Thunberg imponerer med svært god måloppnåing i fleire av kompetansemåla i naturfag, som til dømes å «undersøke en global interessekonflikt knyttet til miljøspørsmål og drøfte kvaliteten på argumenter og konklusjoner i debattinnlegg». Klimaforskarar som har gått gjennom talen hennar finn heller ingen faktafeil der.

Sanninga er sjølvstendig at klimaaktivisme har bidratt til å gi Greta Thunberg og andre ungdommar kunnskapar og ferdigheter som er langt over det vi kan vente at elevlar får i skulen, og langt over det mange vaksne har.

I staden for å bekymre seg for Greta Thunberg si utdanning burde Solberg heller gi sine egne regjeringsmedlemmer i heimelekse å sette seg inn i FN's klimarapportar. Og tenk så fint om vi kunne forventet at ikkje berre elevlar, men også regjeringsmedlemmer kan «utvikle kompetanse som gjør dem i stand til å ta ansvarlige valg og handle etisk og miljøbevisst», som det heiter i ny overordna del av læreplanen, bestemt av regjeringa.

«Thunberg imponerer med svært god måloppnåing i fleire av kompetansemåla i naturfag.»

Undersøkelsen som motarbeider barna og de ansatte

● **Royne Berget**
daglig leder i
Smedhusåsen barnehage,
Østfold
FOTO: GLENN MELING

Foreldreundersøkelsen for barnehager gir verken et riktig bilde av barnehagetilbudet eller bidrar til å skape bedre barnehager.

Det er snart tida for den årlige foreldreundersøkelsen for barnehager. En undersøkelse som viser at alt er på stell i barnehagesektoren. Ikke minst at bemannings- og pedagognormen fungerer kjempebra! Foreldrene er strålende fornøyd, og ingen andre sektorer eller kommunale tjenester scorer høyere på brukertilfredshet. Det er nesten for godt til å være sant! Så hva er det som gjør at resultatet blir så bra? Kan det være grunn til å reflektere over hva som ligger bak den høye scoren?

Barnehageansatte bærer et stort ansvar på sine skuldre. Fra mandag til fredag gjennom hele året overleverer foreldre og foresatte det kjæreste de har til barnehageansatte over hele landet, slik at de selv kan dra på jobb, studere eller utføre andre nødvendige gjøremål. Alle vil selvfølgelig at deres barn skal ha en trygg og god hverdag, med mye omsorg, støtte, veiledning, trøst og glede. Der barna utvikler seg og lærer gjennom lek, samhandling og erfaringer, og knytter vennskapsbånd og trygge relasjoner med andre barn og ansatte. Alt dette skal ruste barna til å bli velfungerende borgere.

La det være klinkende klart: Arbeidsinnsatsen som legges ned i de aller fleste barnehager, er formidabel, så at foreldrene i veldig høy grad er fornøyd med de ansatte, er ikke merkelig.

Men la oss se bort fra innsatsen som de ansatte legger ned i arbeidet sitt. Hvilke spørsmål har egentlig foreldrene god nok innsikt til å svare «riktig» på? Altså på grunnlag av hvordan det virkelig er og fungerer i barnehagehverdagen, kontra hva

foreldrene blir fortalt eller ser i noen få minutter i leverings- og hentesituasjonen? Dekkes virkeligheten over, eller er barnehagetilbudet slik du som forelder ser, hører og opplever i noen ørsmå brokdelar av en dag?

Hvor mange barnehager er helt ærlige når det gjelder bemanningssituasjonen gjennom hele dagen?

Spørsmålet som går på om foreldrene opplever at det er god bemanning, burde vært et av de viktigste spørsmålene i hele undersøkelsen, da det har avgjørende betydning for hvordan ansatte kan få utført arbeidsoppgavene sine. At de får vist omsorg, hjulpet og veiledet barn som trenger det, deltatt i lek og aktiviteter og har forutsetninger for å oppdage barn som trenger ekstra støtte og oppfølging.

Og hvordan skal foreldre som ikke har sammenlikningsgrunnlag, vite hva som er et veldig godt tilbud, godt, greit eller rett og slett elendig tilbud? Kan det være grunn til å stille seg spørsmålet om hvor dårlig tilbudet faktisk kan være for foreldrene reagerer? En barnehage som gir et kjempegodt helhetlig tilbud, kan risikere å få langt dårligere score enn en sammenliknbar barnehage som ikke gir noe godt tilbud, på grunn av liten mulighet til innblikk og på bakgrunn av hva som uttales fra barnehagen eller ei. Ærlighet kan fort straffe seg, for alle barnehager er avhengige av å tiltrekke seg nye kunder. Hvor mye verdt blir da svarene i undersøkelsen? Og hva kan konsekvensene bli hvis det tegnes et glansbilde, der den mørkere baksiden skjules?

For selvfølgelig er det store forskjeller på tilbudet som gis fra en barnehage til en annen. Tilskuddet barnehagene mottar, kan variere med over 100.000 kroner per barn fra en kommune til en annen. Det utgjør et hav av forskjell i form av bemanningstetthet, hvor store barnegruppene blir, om det settes inn vikar eller ei og om det finns penger til vedlikehold, kompetanseheving og utvikling av tilbudet som gis. I hvor stor grad det effektiviseres eller satses i den enkelte kommune og av eiere, har stor betydning for tilbudet som kan gis! Hvordan beslutningstakerne kan la denne praksisen foregå år etter år uten å ta grep, er en gåte. Dette er intet mindre enn forskjellsbehandling av barn satt i system!

Undersøkelsen blir i tillegg gang på gang brukt som dokumentasjon og bevis i argumentasjonen for at «private» er bedre enn kommunale barnehager, samtidig som den ikke skiller på kommersiell og ideell drift, eller mellom frittstående barnehager og barnehager som inngår i kjeder. Selv om alle burde skjønne at det spriker like mye i kvaliteten mellom «private» som mellom kommunale barnehager. Det er og blir folka i den enkelte barnehage, og hvordan hver enkelt barnehage ledes og driftes, som avgjør kvalitetsforskjeller mellom barnehager. Sann sett er det fullstendig likegyldig hva slags barnehage det er snakk om. Og uansett hvordan en vrir og vender på det, er det grenser for hvor langt strikken kan tøyes og hvor mye som kan organiseres til det bedre når rammene jobber mot deg som ansatt. På et tidspunkt ryker den berømte strikken.

Dessverre må det gå an å konkludere med at måten foreldreundersøkelsen per i dag er utformet og benyttes, hindrer endring og positiv utvikling. For å si det brutalt, motarbeider foreldreundersøkelsen muligheten for at barn og ansatte skal få en bedre tilværelse i barnehagen. Når foreldrene ikke en gang lenger har anledning til å skrive kommentarer i selve undersøkelsen, begynner det å bli syltynn suppe å koke på. Utdanningsdirektoratet burde utviklet en barnehageansattundersøkelse som kan settes i sammenheng med foreldreundersøkelsen. Det ville vært interessant! Da ville vi mest sannsynlig fått et litt mer nyansert bilde å jobbe ut fra. Hvis myndighetene virkelig ønsker å ta grep for å skape en bedre barnehage vel og merke. For penger vil det koste. Men det ville vært en gavepakke for barn, ansatte og foreldre.

«Måten foreldreundersøkelsen per i dag er utformet og benyttes, hindrer endring og positiv utvikling.»

Psykisk helse – en utfordring for skolen

● **Sara Eline Eide**
Spesialpedagog, relasjons-
terapeut og forfatter

FOTO VIVIANE A. ODINSDATTER

Fremtidens lærerutdanning må i mye større grad fokusere på temaene innen psykisk helse.

Barn og unge og psykisk helse er et tema som belyses i bøker, artikler, rapporter og i mediene. En av fem ungdommer sliter med psykisk helse (Edvin Bru med flere i boka «Psykisk helse i skolen»). Vi kan undre oss over hvorfor det er blitt slik, vi kan komme med tanker og hypoteser. Det som er sikkert, er at dette er noe skolene i økt grad må forholde seg til.

Det er ikke lenger mulig å skille mellom det faglige som skal foregå på skolen og det menneskelige og psykiske aspektet som elevene bringer med seg. Elevene har med seg hele seg inn i skolen. Skolen kan ikke kun være et sted for å produsere kunnskap, læreryrket omfatter mer enn formidling av kunnskap. Likevel klarer vi ikke å møte dette på en god nok måte.

Ungdomstiden er en sårbar tid der identiteten formes og blir satt på prøve. Mye står på spill når det gjelder hjernens utvikling; på det sosiale plan og på det fysiske og emosjonelle plan. I tillegg er det mange som er i en brytningstid med foreldre. Noen opplever vanskelige relasjoner på hjemmebane, for andre har alkohol har vært en medvirkende årsak til et ustabilt hjem. Noen kommer fra hjem der en av foreldrene sliter psykisk, eller det kan være elever fra såkalte ressurssterke hjem, men der foreldrene ikke er til stede emosjonelt. Denne bagasjen har elevene med seg når de kommer til skolen klokken halv ni hver morgen.

Historien som følger, har jeg skrevet om en elev jeg har hatt kontakt med gjennom noen år. Den ble til etter at hun delte med meg av sin historie, sin fortvilelse og frustrasjon. Jeg har latt flere ungdommer lese denne teksten. Responsen har vært: «Dette kunne ha vært meg!». Så beskriver jeg lærerens (altså mine) og deretter morens tanker omkring denne jenta, som utgangspunkt for videre refleksjon.

16-åringen: «På skolen. Jeg sprenge innvendig. Jeg vil ikke, vil ikke gråte. Langsomt har jeg glidd bort fra meg selv. Jeg er redd for hva menneskene rundt meg kan finne på. De tror de vet,

som om jeg er en dukke som kan flyttes rundt på. Uten egne behov, uten meninger som passer inn. For deg er jeg sta og prinsesse. Vil-ikke. Er det ingen som fatter? Er det ingen som fatter at jeg ikke vil? Det er ikke alt det er så lett å sette ord på. Det hopper seg opp i kroppen min, i hodet mitt. Alle bekymringene. Alt jeg får frem er «Jeg vet ikke». Virker jeg kanskje dum? Uinteressert? Av og til nikker jeg når noen spør. Det tar de som et ja. Et ja jeg egentlig ikke mener, men som er bedre enn det som er. I en brøkdel av et sekund får jeg puste. Jeg angrer. Jeg skyver det foran meg, håper på bedre tider.

Lurer jeg meg selv? Kanskje eneste måten å overleve på. Smertene kommer. Jeg har vondt. Ingen tror meg. Det gjør enda vondere. Skrittene til klasserommet er blytung. Det kjennes som om jeg har lenker rundt føttene. Jeg er lenket fast til alle velmenende forsøk på å hjelpe meg. Hjelp meg til det jeg frykter aller mest. Ingen forståelse. Ingen fluktnvei. Alt gjør vondt. Ingen steder å hvile.

Et sted kan jeg hvile. Sa jeg hvile? Kanskje heller glemme. Glemme en liten stund. På rommet mitt. Når jeg er alene. Men jeg glemmer ikke. Kroppen min glemmer ikke. Svikene. De setter seg som klumper i magen. Håp. Snakket noen om håp?

Jeg drømmer at noen omfavner meg. Jeg hviler hodet i fanget. Blir strøket lett over håret. Som en mor gjør med et lite barn. En mor som forstår. Som forstår uten ord.

Jeg hører svak nynning. Stemmen omfavner meg. Lyden omfavner meg. Følelsene omfavner meg. Jeg sprenge innvendig. Tårene triller sakte nedover kinnene mine. Håp».

Jeg (16-åringens lærer): Det kan være vanskelig for meg å sette meg inn i hva det er du har med deg av bagasje. Det kan være vanskelig for meg å vite hva som ligger bak uttrykket ditt når du sier: «Det er så kjedelig», «Jeg bryr meg ikke» eller

«Hvordan kan jeg møte deg på en måte som gjør at du får tillit til meg?»

«Det gidder jeg ikke». Det kan være vanskelig for meg å forstå hva det er som ligger bak din manglende utførte lekse, din manglende innlevering, dine gjentatte forsentkomninger eller din manglende evne til å konsentrere deg.

Det jeg vet, er at jeg aldri skal gi meg. At jeg alltid vil søke etter hva som gjemmer seg bak dine ulike «overlevelsestrategier». At jeg alltid vil fortsette å undre meg.

I undringen åpner jeg opp for dialogen mellom oss. I dialogen får jeg kanskje vite at en i familien din er seksuelt misbruk og hele familien er litt i oppløsning. Kanskje får jeg vite at du bor hos far, og at moren din drikker og er utilgjengelig for deg. Kanskje får jeg vite at du er blitt avhengig av rusmidler, kanskje får jeg vite at bestefaren din ligger for døden. Kanskje får jeg vite at du sliter med en spiseforstyrrelse, eller at du har lærevansker og ga opp skolen allerede i fjerde klasse. Kanskje får jeg vite at «sjelen din er sliten», at du savner en far du aldri har hatt.

Når du deler din historie med meg, får jeg et innblikk i livet ditt. Jeg har forståelse for at det kan være vanskelig å konsentrere seg om spanske gloser, den russiske revolusjonen, om Ibsen eller Shakespeare. Du har ikke plass til noe mer enn det du allerede bærer på.

Når du deler din historie med meg, kan vi sammen finne ut av hva du trenger for at du kan komme presis til timene. Hva du trenger for at du kan få gjort leksene dine. Hva du trenger for at du skal kunne konsentrere deg på skolen.

For jeg vet at du vil, og jeg vet at du prøver. Jeg vet at du gjør ditt beste. Kanskje kan jeg, med din hjelp, legge til rette for løsninger som gjør at skolen blir et sted der du mestrer.

Fra moren til læreren: «Ungdomsskoleårene skli inn i hverandre. Det var tøft som mamma å stå i den tiden alene. Jeg merker at jeg har glemt mye allerede, at jeg rett og slett fortrenger den tøffe tiden.

Jeg sitter igjen og ønsker kun å huske den tryggheten og støtten som du ga min datter. Det var det som gjorde det mulig for henne å gjennomføre de årene. Hun hadde aldri kommet seg på skolen det siste semesteret av ungdomsskolen hvis hun ikke hadde funnet deg, eller du henne.

Du lyttet oppriktig til henne, var engasjert og forstod henne.

Jeg husker veldig godt at du sa til meg – ungdom ønsker ikke å være annerledes. De ønsker å passe inn, de vil være som alle andre. Dette hjalp meg til å begynne å tenke litt annerledes enn tidligere. Jeg var alltid i tvil om hun gjorde seg til, ønsket ekstra oppmerksomhet og særbehandling, var lat, eller om ting virkelig var så tøft som hun hevdet. Nå er jeg ikke lenger i tvil. Det var faktisk så tøft for henne som hun ga uttrykk for.»

Vi snakker om elever som er utfordrende. Vi diskuterer tiltak, gir anmerkninger for å korrigere adferd. Som oftest er det eleven vi diskuterer og som vi til og med kan være oppgitte over. Vi kan til og med si: «Jeg har prøvd alt, men eleven vil ikke noen ting».

La oss gjøre et lite tankeeksperiment: Kanskje kan vi som læringsinstitusjon utfordre oss selv til å flytte fokuset fra eleven som et problem, til å se oss selv i samspillet med eleven? Jeg har vært i mange klasserom med ulike lærere. Jeg ser at en elev kan være et problem for en lærer, men ikke for en annen. Det forteller meg at elevens handlingsmønster ligger i selve samspillet og relasjonen. Det er derfor viktig at hver enkelt av oss som jobber i skolen, våger å stille oss spørsmålet: «Hvordan kan jeg møte deg på en måte som gjør at du får tillit til meg? Som gjør at du våger å komme til meg når det er noe du trenger å dele eller si ifra om»? På denne måten flytter vi fokuset fra å se eleven som det problematiske, til å se på vår rolle i samspillet.

Jeg kan høre lærere si: «Psykisk helse er ikke vårt fagfelt, dette har vi ikke forutsetninger for å holde oss til». Ja, det finnes egne yrkesgrupper som har spesialisert seg på psykisk helse, men dette fratar ikke oss lærere ansvar. Ansvar for å være nysgjerrige, ha et åpent sinn, vise medfølelse eller forståelse. Vi må alle våge å tre et skritt ut av rollen vi har, være villige til å se eleven som et helt menneske og ikke bare se den delen av eleven som passer inn i forhold til vår profesjon. Jeg har tre ønsker: At alle som jobber i skolen kurses i temaet psykisk helse og lærer et godt samtaleverktøy som legger til rette for den gode samtalen; at fremtidens lærerutdanning i mye større grad fokuserer på temaene innen psykisk helse, og sist, men ikke minst: At vi evner å skape et godt team rundt hver enkelt elev.

Hva ungdommen selv sier de ønsker

Jeg trenger en voksen som er tilstede, som lytter og som tar meg på alvor.

Jeg ønsker meg en voksen som forstår tankene mine og som tar følelsene og behovene mine på alvor.

Jeg ønsker meg en voksen som tør å lytte når jeg kommer med min frustrasjon, min negativitet og min fortvilelse.

Jeg ønsker meg en voksen som tør å stå i følelser, og som lytter til det jeg ennå ikke klarer å sette ord på.

Jeg ønsker meg en voksen som er åpen for hvem jeg er og som tar meg imot, uten å vurdere meg eller oppdra meg.

Jeg ønsker meg en voksen som tåler at jeg avviser og fortsatt er villig til å være der for meg.

Jeg ønsker meg en voksen som kan undre seg sammen med meg og veilede meg på en kjærlig og vennlig måte.

Jeg ønsker meg en voksen jeg kan le og gråte sammen med.

Jeg ønsker meg en voksen som ser meg som et verdifullt menneske, som et menneske som har noe å bidra med.

Jeg ønsker meg en voksen som tør å spørre meg hvordan jeg har det og som tar seg tid til å lytte.

● Sidemålsundervisning

Eventyrleg samnorsk på vidaregåande skule

Elevane skal framleis ha karakter i sidemål, og dei skriv sidemålsstil. For mange er det ei lei oppleving kvar gong. Dei klarer seg greitt på hovudmålet, men havarerer på sidemålet, trass i ein straum av råd og instruksjonar frå læraren, og lesing på alle pluggar.

Sjølvsagt oppgavesvar fell igjennom. Grunnen: Sidemålet blir ståande i vegen for innhaldet. Verst plar det vere når sidemålet er nynorsk. «Never use it», veit du, som ein skjemtegaug uttrykte det, «to the point!» Såleis ber det for mange sin del rett vest, igjen og igjen.

Det er sjølvsagt ikkje lett å navigere i eit virvar av tillatne ord og former, og eit virvar av ord og former som var tillatne for åtte år sidan, men ikkje i dag. Det blir ei røre av nynorsk og bokmål, ein eventyrleg samnorsk, umogeleg for den arme læraren å skjønne (eller var det umogelig, umogleg, umoglig, umuleg, umulig?).

Elevane har mange fag å arbeide med, så dei burde ikkje tulle med sidemål i tillegg. Følgjene er forvirring og mismot, og dette er sjølvsagt leit for unge menneske som treng å lykkast med skrivinga.

Og utriveleg for alle som rettar. Det krev faktisk ein betydeleg arbeidsinnsats å lære å skrive eit brukbart sidemål i løpet av vidaregåande skule. Kan hende sju prosent (to i kvar klasse) maktar det.

Språket er eit instrument for tanken. Sidemålet er eit instrument for å drepe skrivegleda hos elevane. Denne tilleggsbyrda i norskfaget ville vore utenkjeleg i alle andre fag: «No skal vi ha om organisk kjemi, men denne gongen, hugs, på totenmål!» For ti år sidan blei det gjort ei ubetydeleg endring for å sminke opp ordninga, sidemål blei trekkfag ved eksamen. No er det på tide å rydde opp og la sidemål bli valfritt for dei interesserte.

Helge Kyvik
lektor, Haugesund

● Personvern

Elevundersøkinga Spekter

I Stavanger Aftenblad av 24. oktober har advokat og foreldretillitsvald i grunnskulen, Arvid Berentsen, ein kritisk artikkel om elevundersøkinga Spekter, som er utarbeid av Læringsmiljø-senteret i Stavanger.

Overskrifta på artikkelen er: Stans raseringen av barns personvern!

Det er første gong eg høyrer om denne elevundersøkinga som elevar må gjennom. Han skriv at rektorar er svært positive, mens Datatilsynet ikkje har delt begeistringa. Vidare skriv Berentsen at elevundersøkinga har gått «under radaren» for media, og utan debatt blitt implementert som ein del av «årshjulet» ved altfor mange skular.

Arvid Berentsen ber foreldra om å reservera seg mot at deira barn skal delta.

Er dette eit Stavanger-fenomen, eller kjenner Utdanningsforbundet til elevundersøkinga Spekter?

Er det noko Utdanningsforbundet bør ta opp internt og med sine medlemmer?

Personvern er viktig, også for elevane i grunnskulen!

Ola Helgeland
pensjonert adjunkt
Hafslund

● Nynorsk

Nynorsk, demokrati o

Noreg har to offisielle, norske målformer. Då er det sjølvsagt at begge målformene skal vere likestilte i alle situasjonar i samfunnet.

Lektor Helge A. Kyvik skriv på Utdanningsnytt. no 17.10. at sidemålet burde bli «valfritt for dei interesserte». Noko liknande skreiv han i Lektorbladet nr. 5/2016. Den gongen skreiv han innlegget sitt på bokmål. No skriv han altså det same på nynorsk, utan at det gjer saka noko særleg betre.

Ein kan starte med å spørje om det skal vere eit slags retorisk poeng å bruke nynorsk i eit innlegg mot sidemålet, som jo for dei fleste elevane nettopp er nynorsk. Skal dette vise at lektor Kyvik sjølv meistarar nynorsk, og at han personleg ikkje har noko imot nynorsk, men at han berre vil det beste for elevane sine? Eller skreiv lektor Kyvik dette berre fordi det er så «utriveleg for alle som rettar», og at han sjølv vil sleppe dette utrivelege arbeidet?

Når eg som lærarutdannar ser at ein lektor i skolen krev at det «no er [...] på tide å rydde opp» ved å gjere sidemålet valfritt, får eg lyst til å seie til alle rektorane rundt omkring i landet at det kanskje er på tide å rydde opp i rekkjene og sjekke i kva grad lærarane har kunnskapane og haldningane som krevst for å undervise i norskfaget. Høgskolane og universiteta tilbyr mange gode etter- og vidareutdanningskurs.

Ja, det kan vere «utriveleg» for oss som må rette tekstar på dårleg nynorsk. Det er ikkje noko betre i lærarutdanninga. Vi får elevane frå vidaregåande skole, som på ein eller annan måte har fått karakter i nynorsk. På vidaregåande skole trur ein nok at elevane har med seg kunnskapar og ferdigheiter frå ungdomsskolen. Og dei lærarane som startar med den formelle undervisninga i nynorsk på ungdomsskolen, trur kanskje at lærarane på barne- og mellomtrinnet har lese kunnskaps- og ferdigheitsmåla og eksponert elevane for begge målformene heilt frå starten.

Hadde alle lærarane i skolen følgt læreplanen, hadde det ikkje nødvendigvis vore så «utriveleg» for lektor Kyvik å rette sidemålstetekstar på vidaregåande skole. Dessverre er det slik at lektor Kyvik sine innlegg mot sidemålet, det vil seie nynorsk, er med på å oppretthalde ei underliggjande forventning om at nokon snart «ryddar opp», og at heile sidemålsordninga forsvinn. Andre lærarar er kanskje einige med lektor Kyvik, og elevane er i alle fall einige med han. Kva slags rollemodell ønskjer lektor Kyvik å vere for kollegaer og elevane?

No med fagfornyninga skal lektor Kyvik også undervise i demokrati og medborgarskap. Kva

Har du noko på hjartet?

Dine meiningar er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 8000 og 12.000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

og medborgarskap

slags syn på demokrati og medborgarskap formidlar lektor Kyvik til elevane sine og resten av samfunnet når han meiner at sidemålet, det vil seie nynorsk for dei fleste, skal vere for dei spesielt interesserte og ikkje for majoriteten i samfunnet? Noreg har hatt to offisielt sidestilte målformer sidan 1885. Kva seier det om ein norsk lektor som meiner at jamstillingsvedtaket er for dei spesielt interesserte?

Det er mange krigar i verda. Ein slit med netthets og mobbing på mange nivå i samfunnet. Og her har vi ein lektor som meiner at nynorsk skal vere for dei som måtte interessere seg for det, mens alle andre skal få sleppe. Det er ei kjent sak at mange elevar (og vaksne) som vel å bruke nynorsk i sosiale medium, får negative tilbakemeldingar på grunn av målforma si, og ikkje på grunn av innhaldet i det dei skriv. Korleis skal desse elevane kunne vente seg støtte frå ein lærar som lektor Kyvik? Ville svaret hans vere at det er deira eigen feil dersom dei absolutt må velje å skrive på nynorsk?

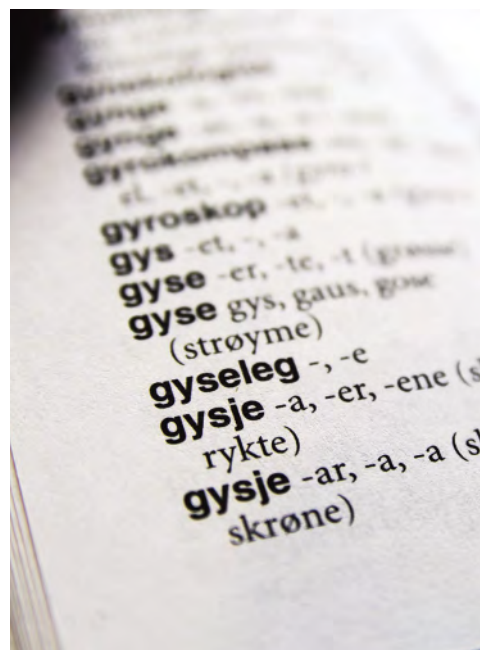
Utdanningsdirektoratet skriv i fagfornyinga under punkt 2.5.2: «Gjennom arbeid med temaet demokrati og medborgerskap skal elevane forstå sammenhengen mellom individets rettigheter og plikter. Individene har rett til å delta i politisk

arbeid, samtidig som samfunnet er avhengig av at borgerne bruker rettighetene til politisk deltakelse og utforming av det sivile samfunnet. Skolen skal stimulere elevene til å bli aktive medborgere, og gi dem kompetanse til å delta i videreutviklingen av demokratiet i Norge.»

Opplæring i begge målformene er eit grunnlag for demokratiet i Noreg. Når staten Noreg har to offisielle, norske målformer, er det sjølvsagt at begge målformene skal vere likestilte i alle situasjonar i samfunnet. Staten har sjølv erkjent i St.mld. 35, 2007-2008 Mål og meining at nynorsken blir diskriminert i samfunnet. Det er vanskeleg å sjå at lektor Kyvik har tenkt å gjere noko for å endre på dette. Og då sit ein jo igjen med eit retorisk spørsmål om lektor Kyvik per i dag har dei haldningane som skal til for å undervise i samsvar med kunnskaps- og ferdigheitsmåla i læreplanen. Demokrati i eit land med to offisielle, sidestilte målformer tyder ikkje at fleirtalet kan krevje å sleppe å ta stilling til den mindre brukte målforma. Det er diskriminering – det motsette av demokrati og medborgarskap.

Jens Haugan

dosent i norsk ved Høgskolen i Innlandet

– Det er sjølvsagt at begge målformene skal vere likestilte i alle situasjonar i samfunnet, skriv Jens Haugan.

ILL.FOTO INGER STENVOLL

SOS
BARNEBYER

Bli med på Omvendt julekalender!

Omvendt julekalender gir et meningsfylt pusterom i en travel adventstid. Gjennom filmsnutter og fine tenkespørsmål får elevene innblikk i hverdagen til barn i andre land, og de som ønsker det kan gjøre en innsats for å støtte barn som mangler omsorg.

Meld dere på og les mer her:

omvendtjulekalender.no

43000
elever var
med i fjor

UTDANNING

ILL. ISTOCKPHOTO

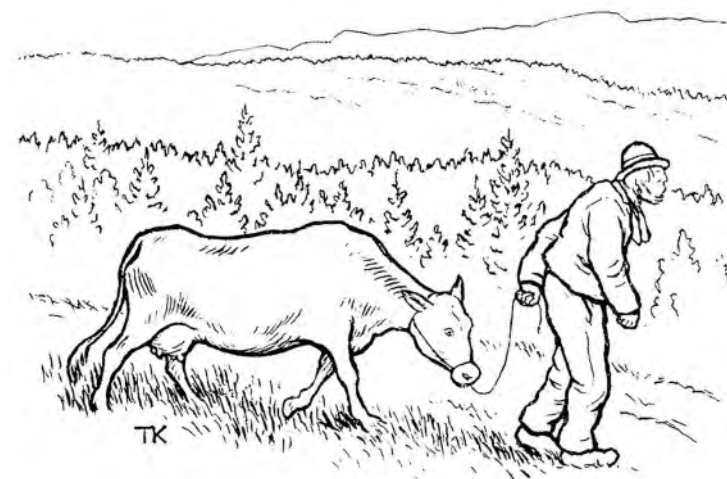
Utgivelser 2020

Nr.	Materiellfrist	Utkommer
1	11. desember	10. januar
2	15. januar	31. januar
3	05. februar	21. februar
4	26. februar	13. mars
5	18. mars	03. april
6	15. april	01. mai
7	06. mai	22. mai
8	27. mai	12. juni
9	05. august	21. august
10	26. august	11. september
11	16. september	02. oktober
12	07. oktober	23. oktober
13	28. oktober	13. november
14	18. november	04. desember

Har du spørsmål angående annonsering? Ta kontakt med:
Mona Jørgensrud, Salgssjef, HS Media, mj@hsmedia.no

Stress

Gudbrand i Lia

ILLUSTRASJON TEODOR KITTELSEN (FRA NN.WIKIPEDIA.ORG)

I lang tid no har eg prøvd å seia noko, noko som eventyret Gudbrand i Lia uttrykkjer så godt, om kor flinke vi er til å stengja einannan inne og kor lite flinke vi er til å vera romslege slik at vi kan opna for andre.

Eventyret handlar om mannen som dreg til byen for å selja kua. På vegen heimatt, etter at det viser seg vanskeleg å selja kua, gjer han det eine bytet etter det andre, til sist mot eit måltid mat. Vel heime att fortel han alt til kona og ho fagnar alt han har gjort, same kor dårleg bytet er, glad for at han er vel heime.

Utanfor står grannen og lyer og taper veddemålet med Gudbrand, for det går nett slik Gudbrand har sagt. – Og det romslege blir rikeleg løna, også i pengar. 100 riksdalar attpå det å bli vel motteken.

Eg har tenkt mang ein gong på dette eventyret dei siste åra her eg går og ser på jakta på det konstruerte, rette liv. Slik skal du vera for å vera slik du skal vera. Og er du ikkje slik så er du ikkje slik du skal vera. Går du vidare til dei «må» som ligg bakom desse «skal», så skjønar du gjerne kor lite plass det blir for

å kunna vera, kunna vera den du er. Etter å ha møtt mange nok «skal» og «må», så byrjar du å bli kjent med det umogelege. Å slåst med det umogelege kan nok gje ei viss tilfredsstilling iblant eller for ei stund, men å bli verande i det umogelege, det går på helsa laus.

Kvifor er det så vanskeleg å satsa på det mogelege, fylla opp med «kan»? Er det noko som ligg djupt i oss, og i kulturen vår, at vi må ha det kaldt for å læra, at det berre er i møte med det umogelege vi verkeleg tøy oss mot det verdfulle? Og at det mogelege er det du kan finna i skuggen av det umogelege?

Det kjennest som om eventyret rører ved nett dette. For det er fullt av «kan», og grannen sitt spørsmål om Gudbrand ikkje vil møta både «skal» og «må» når han kjem heim og fortel det som har hendt, fell til jorda for det opne, romslege, det mogelege.

Jarle Tufta

Rett på sak

● **Lærling:**

Ungdom eller brått voksen?

● **Ola Nyhus**

fag- og yrkesopplæringsansvarlig i Elevorganisasjonen

FOTO: ELEVORGANISASJONEN

Det er stadig på dagsorden at det er stort behov for helsesykepleiere, skolepsykologer og rådgivere i videregående skole.

Politikere og fagpersoner løfter ofte frem at dette er tjenester som må styrkes, for å sikre at elevene har det bra på skolen. De siste årene har bevisstheten rundt psykisk helse økt betraktelig, og ulike løsninger, tiltak og tilnærminger til elevenes beste har etter hvert blitt en selvstendig del av de etablerte partienes programmer. Men midt oppe i statlige bevilgninger, lokale tiltak og styrkede elevtjenester, står en gruppe igjen. Lærlingene.

Det å være lærling er i dag den vanligste måten å tilegne seg et fagbrev eller svennebrev på. Den mest velkjente metoden er 2+2-modellen. Her kombineres to år med skole, som ender med et kompetansebevis (ikke vitnemål) og to år i lære som ender med fagbrev/svennebrev. Læretiden i bedrift omfatter til sammen ett års opplæring og ett år med verdiskapning. Det betyr at lærlingen parallelt med å få opplæringen skal utføre tilsammen et årsverk.

Det å ansette lærlinger er viktig. Lærlinger er morgendagens fagarbeidere og en viktig del av rekrutteringen til yrkesfagene. Lærlingen skal gjennom læretiden tilegne seg kompetanse, erfaring og ikke minst holdningene som trengs når de senere skal ut i arbeidslivet. Men det er også viktig å huske på at i tillegg til å være en ressurs, er lærlingene også bare ungdommer.

For mange unge oppleves læretiden som en svært brå start på voksenlivet. I det ene øyeblikket befinner man seg i en svært forutsigbar klasseroms-situasjon med friminutt, venner og trygge rammer, men i det neste står man ansikt til ansikt med en gryende arbeidshverdag, voksenlivets forpliktelser og det som for mange er en helt ny livssituasjon.

For bak lærlinglønnen, under hjelmen eller nede i maskinrommet finner vi en ungdom, som på lik linje med sine jevnaldrende har samme behov for oppfølging og tilrettelegging, samt rådgivning og helsetjenester.

Det er viktig at politikerne i den yrkesfaglige debatten nå begynner å trekke frem viktigheten av den utenomfaglige oppfølgingen av lærlingene. Det er ikke ukjent at det psykososiale miljøet kan ha stor innvirkning på læringsutbyttet, og det er heller ikke vanskelig å tro at dette ikke også gjelder for lærlingene i samme grad som for elevene i klasserommet. Derfor bør et yrkesfaglig løft ikke bare innebære forbedring av utstyrsparker og økte stipender, men også et økt fokus på lærlingenes psykiske helse. For lærlinger er først og fremst ungdom.

Og all ungdom bør ha de samme mulighetene.

KARAOKE

JULESANGER KARAOKE

**Santa Lucia, Glade Jul,
Jon Blund, m.fl.**

*Syng med...
Sangtekster*

lesekroken.no
Barnesanger - Eventyr 21 språk - Lese - Lytte m.m.

Le sekroken.no
eventyr på ditt og mitt språk

På tide å skrote firerkravet i matematikk

● **Geir Martinussen**
Tidligere lærer i grunn-
skolen og lærerutdanner i
matematikk ved Oslo Met
– Storbyuniversitetet

FOTO PRIVAT

At elever med seks i norsk, engelsk og samfunnsfag, og tre i matematikk, ikke får anledning til å bli lærere i filologiske fag, er mildt sagt uforståelig.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Gjennom mange år har det vært stor mangel på kvalifiserte lærere i Norge. Alle partier har gitt klart uttrykk for hvor viktig det er å ta nødvendige grep, slik at alle elever kan få undervisning av kompetente lærere. Realiteten er likevel at en stor andel elever undervises av ufaglærte. Så spørsmålet er hva som kan gjøres for at det blir utdannet et tilstrekkelig antall lærere, og at de blir værende i jobben.

Det burde være overkommelig for politikerne å sørge for at det er tilstrekkelig med utdanningsplasser, at lærerne gis en lønnsøkning slik at de tar igjen etterslepet de har opplevd gjennom mange år, og, ikke minst, at lærerne får bedre arbeidsforhold enn tilfellet er i dag.

Gjennomføring av dette vil utvilsomt føre til at flere ønsker både å utdanne seg til lærer og til å forbli i yrket. Men i stedet for å arbeide for å få gjennomført disse tiltakene, har regjeringen iverksatt tiltak som virker helt motsatt, og som har ført til at vi har mistet en rekke gode læreremner.

Merkelig nok bestemte regjeringen at for å komme inn på lærerstudiet, skulle det være krav om karakteren fire i matematikk, og fra og med høsten 2016 ble dette gjennomført. Det aller mest merkværdige ved dette var at kravet skulle gjelde alle som skulle utdanne seg til lærere, uansett fag.

Kommende lærere bør selvsagt ha gode karakterer fra videregående skole. Men like selvsagt bør det være at karakterkravene er fornuftige. Det er ingen som forlater videregående skole som ferdige lærere, selv om det dessverre er svært mange ufaglærte som jobber i skolen. Grunnlaget legges gjennom lærerutdanningen. Dette har tydeligvis ikke alle politikere forstått, og i hvert fall ikke alle som satt i regjering i 2016.

Elever med filologiske fag som hovedinteresse, og som ville utdanne seg til lærere i for eksempel norsk, engelsk, samfunnsfag og livssynsfag, og ikke

skulle ha matematikk i fagkretsen sin, ble fra og med høsten 2016 nektet studieplass, dersom de ikke hadde oppnådd fire eller bedre i matematikk. Er noen i tvil om at regjeringen dermed sørget for å utestenge svært mange gode læreremner?

Det var mye diskusjon rundt dette i 2016, og det ble vist til en rekke eksempler på hvor uheldig det slo ut, blant annet i Utdanning. Ett av mange eksempler: En kandidat hadde over fem i snitt, seks i både norsk, engelsk og samfunnsfag, og fire i det ene matematikkemnet og tre i det andre. Kandidaten ønsket ikke å bli matematikklærer, men ville utdanne seg i filologiske fag. Hun er ett av mange gode læreremner som har blitt utestengt fra lærerstudiet. Og slik er det dessverre fortsatt, til tross for at både fagmiljøene og lærerorganisasjonene advarte regjeringen sterkt mot å innføre ordningen.

Følgegruppa for lærerutdanningene, som er Kunnskapsdepartementets eget rådgivende organ med hensyn til lærerutdanning, advarte også mot innføring av et firerkrav i matematikk. Den framhevet at det er antall poeng som eventuelt må vektlegges, og at det er meget uheldig med spesielle krav i enkeltfag.

Daværende kunnskapsminister, Torbjørn Røe Isaksen (Høyre), uttalte at norske elevers ferdigheter i matematikk er for svake, og at det måtte det gjøres noe med. Hva da? Jo, å forlange karakteren fire i matematikk for alle som vil bli lærere. En slik konklusjon er ganske utrolig, ikke minst når den kommer fra en kunnskapsminister. Og like utrolig er det at regjeringen gikk god for det.

Innføringen av firerkravet var en tabbe fra regjeringens side, som burde vært innsett, og som nok regjeringen enkelt ville få Stortinget med på å endre. Men i stedet for å gjøre det, har regjeringen satt i gang forkurs i matematikk for elever fra videregående som vil bli lærere, men som ikke har oppnådd karakteren fire i matematikk. Og det enten de vil ha matematikk i fagkretsen sin eller ikke. Disse forkursene gjennomføres fortsatt, de har kostet millioner av kroner som kunne vært brukt til fornuftige tiltak.

Langt under halvparten av deltakerne har bestått. Og uansett bestått eller ikke, fører selvsagt ikke noen få ukers sommerkurs til en varig og grunnleggende forståelse. Det oppnår studentene gjennom flere års undervisning ved institusjoner >

«Det aller mest merkværdige ved dette var at kravet skulle gjelde alle som skulle utdanne seg til lærere, uansett fag.»

«At elever med seks i norsk, engelsk og samfunnsfag, og tre i matematikk, ikke får anledning til å bli lærere i filologiske fag, er mildt sagt uforståelig.»

som utdanner lærere, uavhengig av matematikk-karakteren fra videregående skole. Det synes merkelig at ikke både politikere og byråkrater som jobber med skole spørsmål, innser dette.

I løpet av over 11 år som lærerutdanner i matematikk har jeg hatt svært mange studenter som begynte på studiet med tre i matematikk fra videregående. Mange av disse gikk ut med toppkarakter, og jeg vil hevde at så godt som samtlige i dag er ypperlige lærere i matematikk.

Det handler om motivasjon, grunnleggende forståelse og ikke minst om det som undervises i matematikk gjennom studiet på høyskole eller universitet, og måten undervisningen foregår på, og igjen, uavhengig av karakteren fra videregående skole.

Jeg kjenner ingen lærerutdannere, heller ikke i norsk eller engelsk, som mener at et krav om karakteren fire i matematikk er greit også for studenter som ikke skal utdanne seg til matematikk-lærere.

At elever med seks i norsk, engelsk og samfunnsfag, og tre i matematikk, ikke får anledning til å bli lærere i filologiske fag, er mildt sagt uforståelig. Jeg kjenner til mange dyktige lærerutdannere som gir uttrykk for at de med et slikt krav ikke ville hatt mulighet for å komme inn på lærerstudiet. I dag gjør de, selvsagt etter lang videreutdanning og spesialisering, en kjempejobb som lærerutdannere, mange av dem med flere års praksis som lærere i grunnskole og/eller videregående skole.

Etter 26 år som lærer i grunnskolen har jeg hatt en rekke dyktige kolleger, som så vidt besto matematikkksamnen fra videregående, men som har vist seg å være særdeles dyktige lærere i fag som norsk, samfunnsfag, engelsk og livssynsfag.

Matematikk undervises som en grunnleggende ferdighet i alle fag. Men naturligvis på fagenes premisser. Å høre en statsråd argumentere med at det er viktig med fire i matematikk og begrunne det med at kunnskap i statistikk er nødvendig i samfunnsfag, vitner om liten forståelse både med hensyn til matematikk og samfunnsfag. For selvsagt undervises det grundig i statistikk også i samfunnsfag.

Hvilken faglig bakgrunn hadde regjerings-medlemmene som fikk vedtatt dette firerkravet? Regjeringen gikk langt i å hevde at karakteren fire i matematikk er nødvendig for å være i stand til å forstå helt grunnleggende ting som statistikk og

sammenhenger. Da må vi selvsagt kunne forvente at de selv hadde toppkarakter i matematikk fra videregående. Men var det slik?

På spørsmål om hvilken karakter de hadde i matematikk fra videregående, nektet syv av statsrådene å avsløre egen karakter, mens noen oppga at de ikke husket. Fire av statsrådene som faktisk svarte, hadde dessuten så dårlig karakter i matematikk at de ikke kunne blitt lærere, og i tillegg var det noen som ikke oppnådde karakter i matematikk i det hele tatt.

Flere av politikerne som vedtok firerkravet i matematikk for alle som vil bli lærere, etterlater altså en åpning for at de selv har strøket i faget, og at de dermed ikke er i stand til å forstå grunnleggende ting som statistikk og sammenhenger. Regjeringen må forholde seg til fagfolk i slike spørsmål, og fagfolkene uttalte seg klart mot dette. Hvordan kunne regjeringen se bort fra klare faglig funderte råd?

Regjeringen var fullt klar over at skjerping av opptakskravene ville føre til færre kvalifiserte søkere til lærerutdanningene. Likevel ble de gjennomført. Og daværende kunnskapsminister Isaksen hevdet at dette måtte til for å nå målet om at elevene skal lære mer.

Fra Kunnskapsdepartementet ble det i 2016 sagt at på sikt ville det komme tilsvarende krav også i norsk og engelsk, og at resultatet ville bli «at flere av de dyktigste og mest motiverte studentene skal velge å bli lærere». Slike utsagn er knapt til å forstå, og heldigvis har det ikke blitt gjennomført, mens firerkravet i matematikk dessverre består.

Fra tiden da Kristin Clemet (Høyre) var utdanningsminister og fram til høsten 2016 skviset ikke kravene ut en rekke kvalifiserte, gode læreremner. Kravet var da tre i norsk og matematikk og 35 studiepoeng fra videregående.

Pedagogikkstudentene har et langt mer fornuftig utgangspunkt. De mener at i stedet for å sette krav om fire i matematikk, kan det heller settes krav om 40 skolepoeng, og at ikke noen fag skal ha spesialordninger. Dette kravet vil være langt strengere enn det Clemet gikk for, og egentlig var nok det strengt nok.

Da firerkravet ble gjennomført i 2016, var ikke bare fagmiljøer og lærerorganisasjoner sterkt imot; det samme gjaldt mange politikere og partier.

Anders Tyvand, skolepolitisk talsperson i Kristelig Folkeparti, ga i klare ordelag uttrykk for at dette

var en feilvurdering fra regjeringens side. Likevel satte ikke partiet foten ned. Tvert imot inngikk KrF en avtale med regjeringen om å støtte dette kravet, som altså partiet egentlig er mot. Det er god grunn til å spørre hvorfor partiet godtok å stemme for opprettholdelse av kravet, til tross for at de hadde helt motsatt holdning.

Også flere av de andre partiene ga klart uttrykk for motstand mot firerkravet. Over 550 kostbare studieplasser sto tomme. Det ble krevd at tomme studieplasser skulle fylles opp med lærerstudenter uten «matematikkfirer», men dessverre uten at det fikk gjennomslag.

Arbeiderpartiets leder, Jonas Gahr Støre, uttalte nylig at han ønsker firerkravet fjernet, og i dag har han reelt sett flertall på Stortinget med seg for å fjerne dette uhensiktsmessige og uforståelige kravet. Likevel har tydeligvis press innad i regjeringen til nå ført til at partier har gått mot sin klare overbevisning, noe som har ført til at vi har mistet en lang rekke gode læreremner, og det i en tid med urovekkende stor lærermangel.

Jeg er temmelig sikker på at dette firerkravet i utgangspunktet var en arbeidsulykke blant byråkratene i Kunnskapsdepartementet, og som det dessverre må ha gått prestisje i. Men det er ikke for sent å snu.

Så la oss få fylt opp studieplassene, få bedre lærerdekning, og fri oss fra beklagelige feilgrep, som i dette tilfellet enkelt lar seg rydde opp i.

Referanser:

Nrk.no (16.8.2016): «Stiller krav om 4 i matematikk – nekter å oppgi sin egen karakter».

Til arbeidsgivere og bemanningsansvarlige
i barnehage, grunnskole, høyskole/universitet,
voksenopplæring og ansatte i pedagogisk støttesystem

Lærerjobb.no er nettstedet for ledige stillinger i utdanningssektoren, og leveres og driftes av bladet Utdanning / utdanningsnytt.no som utgis av Utdanningsforbundet.

Din stillingsannonse blir eksponert i følgende kanaler:

- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no i 30 dager
- Stillingskarusellen på utdanningsnytt.no
- På Lærerjobb sin Facebook-side
- Lenke i nyhetsbrevet fra Utdanningsnytt

Kun 7.500 kroner per stilling.

KONTAKTINFORMASJON

Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media AS
Tlf. 62 94 10 32 Mobil 911 73 473
epost: mj@hsmedia.no

Stillingspakke PRINT/DIGITAL

1/4 side annonse i Utdanning
+ Stillingsutlysning
på Lærerjobb.no
kun 14.500 kroner
ord. pris 17.500 kr
Spar 3.000 kr

Du kan også annonsere hovedutlysninger for nytt skoleår
i bladet Utdanning og på Lærerjobb.no

HOVEDUTLYSNING FOR NYTT SKOLEÅR

Pris per hovedutlysning på Lærerjobb.no, kun 10.000 kroner.

HOVEDUTLYSNING - PAKKETILBUD

1/4 side annonse i Utdanning + Stillingsutlysning på Lærerjobb.no,
kun 17.000 kroner (ord. pris 20.000 kr) - **Spar 3.000.**

FOR FELLESUTLYSNING AV STILLINGER

Ved fellesutlysninger kan bannerannonsering benyttes.

Ta kontakt for informasjon om våre muligheter og pakkeløsninger.

Foto: fizkes / Adobe Stock

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH) ligger i Trondheim og er en akkreditert privat høyskole organisert som en selvstendig stiftelse med tilknytning til Den norske kirke. Høyskolen er underlagt lov om universiteter og høyskoler. DMMH skal gjennom praksisnær og forskningsbasert undervisning gi bachelorutdanning, mastergradsutdanning og videreutdanning i samsvar med de krav samfunnet setter til kvalifisert arbeid i barnehagesektoren. Høyskolen har ca. 1400 studenter og ca. 150 ansatte, hvorav 110 arbeider innen undervisning og forskning og annen faglig virksomhet og 40 innen administrasjon/drift. Høyskolen driver også oppdragsvirksomhet for barnehagesektoren.

Er du interessert i undervisning og forskning? Vi søker Rektor

Stillingen som rektor ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ledig fra 1. august 2020.

Søknadsfrist 15. desember 2019.

Søknad sendes elektronisk via www.jobbnorge.no. Her finnes også full utlysningstekst. Opplysninger om DMMH finnes på www.dmmh.no.

HØYSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

dmmh.no

Ledig stilling som rektor på Voss folkehøgskule

Vår noverande rektor begynner som rektor på Voss ungdomsskule, og vi søker difor etter ein ny rektor i 100% fast stilling.

Sjå fullstendig utlysningstekst på vår nettside: voss.fhs.no

Søknadsfrist:
1. desember 2019.

FOLKEHØGSKULE

6. - 7. januar 2020

Etterutdanningskurs for lærere

Religionskritikk, konspirasjonsteorier og etikk

Kurset vil sette søkelys på religionskritikk, kritisk tenkning i møte med ulike konspirasjonsteorier, og ulike typer verdier og menneskesyn i drøfting av bioetiske spørsmål.

Hør blant annet:

- Ulike konspirasjonsteorier i samfunnet (Asbjørn Dyrendal, NTNU)
- Konspirasjonsmentalitet, myndiggjøring og medborgerskap (Claudia Lenz, MF)
- Store bioetiske spørsmål som ungdom «arver» (Ole Johan Borge, Bioteknologirådet)
- Religiøse og ikke-religiøse menneskesyn i møte med bioetiske spørsmål (Morten Magelssen, UiO, Bushra Ishaq, MF og Einar Duenger Bøhn, UiA)
- Verdiformidling i skole og samfunn (Arne Johan Vetlesen, UiO)

Sted: MF vitenskapelig høyskole, Majorstua, Oslo
Kursansvarlig: Ann Midttun
Spørsmål: kurs@mf.no
Pris: kr. 1800

Påmelding innen 15. desember på
www.mf.no/januarkurset2020

Studier ved siden av jobb?

Videreutdanning på MF med oppstart 11. januar 20

Bibelen: tekst og kultur

15 stp
undervisning åtte lørdager
bachelornivå

Finn mer info på mf.no/videreutdanning
Søk innen 15. desember

VITENSKAPELIG HØYSKOLE
FOR TEOLOGI, RELIGION OG SAMFUNN

Jorun Bjerke | Advokat i Utdanningsforbundet

FOTO: NADJA ROSENQVIST/UTDANNINGSFORBUNDET

Når skal reisetid regnes som arbeidstid?

Høyesterett avsa i fjor sommer en dom om når reisetid er arbeidstid.

En politiførstebetjent hadde reist til og fra et annet arbeidssted enn sitt vanlige og utenom alminnelig arbeidstid. Høyesterett kom til at reisetiden var arbeidstid etter arbeidsmiljølovens kapittel 10.

«Til disposisjon for arbeidsgiver»

Arbeidsmiljøloven kapittel 10 oppstiller grenser for hvor mye arbeidstakeren kan arbeide. I kapittelet defineres arbeidstid som den tiden arbeidstakeren «står til disposisjon for arbeidsgiver».

Rettspraksis og juridisk teori viser at:

- Reisetid til og fra arbeidstakerens vanlige arbeidssted er i utgangspunktet ikke arbeidstid.
- Reisetid til og fra andre arbeidssted enn det vanlige og innenfor den ordinære arbeidstiden er i utgangspunktet arbeidstid.

Høyesteretts vurdering

Reglene om arbeidstid i arbeidsmiljøloven gjennomfører EUs arbeidstidsdirektiv, og derfor ble EFTA-domstolen bedt om å gi en rådgivende uttalelse.

I vurderingen av om polititjenestemannens reisetid var arbeidstid tok Høyesterett, i tråd med EFTA-domstolens uttalelse, utgangspunkt i en vurdering av reisens formål og viktighet:

- Var reisen nødvendig for å utføre oppgaver arbeidstakeren var pålagt å utføre?
- Var arbeidstakeren forpliktet til å følge arbeidsgivers instruksjoner og oppgaver på reisen?
- Var tiden som ble benyttet på reisen nødvendig?

Det er særlig viktig å merke seg at det fremgår av dommen at intensiteten av arbeidet, det vil si i hvilken grad arbeidstakeren eventuelt faktisk utfører oppgaver underveis på reisen, ikke

spiller noen rolle i vurderingen av om reisetid er arbeidstid. Det er forpliktelsen til å følge arbeidsgivers instruksjoner og utføre arbeidsoppgaver som er det avgjørende. Etter vår vurdering stemmer dette godt med virkeligheten. En arbeidstaker vil ikke oppleve særlig grad av fritid på en reise til og fra et sted hvor det skal utføres arbeidsoppgaver, selv om vedkommende ikke faktisk er pålagt å utføre arbeidsoppgaver på reisen.

Etter en vurdering av de ovennevnte momentene i saken kom Høyesterett til at polititjenestemannens reisetid måtte regnes som arbeidstid.

Hva viser dommen?

Etter vår vurdering viser dommen at reisetid som er nødvendig for å utføre pliktige arbeidsoppgaver på et annet sted enn det faste arbeidsstedet i utgangspunktet er arbeidstid etter arbeidsmiljøloven kapittel 10. Utgangspunktet gjelder selv om arbeidstakeren ikke utfører aktivt arbeid i reisetiden, og reisen foregår utenfor den ordinære arbeidstiden.

Samtidig er det viktig å presisere at den ovennevnte vurderingen er omdiskutert.

Arbeidsgiversiden har argumentert med at dommen kun viser at reisetid bare er arbeidstid dersom arbeidstakeren er pålagt tydelige begrensninger i handlefriheten under reisetiden. Polititjenestemannen i saken for Høyesterett var på reise i arbeidsgivers bil, som ble overvåket med GPS fra Operasjonssentralen og utstyrt med politiets sambandssystem, bar våpen, og hadde med mobiltelefon fra arbeidsgiver. Etter vår vurdering var ikke dette avgjørende for verken EFTA eller Høyesterett i deres vurderinger av om reisetiden var arbeidstid.

Hva er konsekvensen av at reisetid er arbeidstid?

Reisetid som regnes som arbeidstid, skal telles 1:1. Den samlede arbeidstiden må være innenfor arbeidsmiljøloven, med de eventuelle avvik som kan avtales lokalt og sentralt.

Arbeidstakeren har krav på lønn for reisetid som regnes som arbeidstid.

«En arbeidstaker vil ikke oppleve særlig grad av fritid på en reise til og fra et sted hvor det skal utføres arbeidsoppgaver.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Terje Skyvulstad | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

I landsmøtebobla

Her sitter vi, i landsmøtebobla på Lillestrøm.

Ledelsen i Utdanningsforbundet er nettopp blitt gjenvalgt. Jeg er takknemlig og kjenner meg privilegert som fortsatt får være en del av ledelsen i denne flotte organisasjonen i fire nye år. Det kjennes godt. Ikke bare fordi det er en anerkjennelse av den jobben vi har gjort, men først og fremst fordi det gir oss mulighet til å følge opp og fortsette arbeid og prosjekter vi er i gang med. Samtidig føler jeg på et stort ansvar. Lærere og ledere i barnehage og skole har et stort oppdrag, og derfor er det også en stor oppgave å være med i ledelsen av denne organisasjonen.

Alvoret kom tydelig fram i Steffens innledningstale til landsmøtet. Han understreket behovet for et taktskifte i organisasjonens innsats i klima-arbeidet. Jeg tror kriseforståelsen i forsamlingen økte i takt med at talen skred fram. Og særlig da Steffen sammenliknet utfordringen som lærerprofesjonen står i nå, med den utfordringen profesjonen opplevde i 1942, da lærerprofesjonen og skolen ble forsøkt nazifisert. Han stilte også noen spørsmål som er særlig utfordrende for en fagforening:

- Hvordan kan vi være modige og toneangivende i utformingen av en klimavennlig tariff- og arbeidslivspolitik?
- Hva skal fagbevegelsens rolle være når forbruket til det store flertallet i Norge ikke er bærekraftig?

For meg, som bruker så mye av min arbeidskapasitet som forhandler i lønns- og arbeidsvilkår, er disse spørsmålene spesielt utfordrende.

Likevel er det en stor glede å sitte her i landsmøtesalen i Thon-hotellet og lytte til den ene engasjerte landsmøte delegaten etter den andre. Mange av dem er på sitt første landsmøte. De har hentet inspirasjon og mandat fra årsmøtene i lokallag og fylkeslag, og det er tydelig at de er godt forberedt. Det viser at organisasjonen lever.

Alle landsmøter lever sitt eget liv. Mye står på spill for mange. Vi skal alle ta stilling til de samme sakene. Men vi har ulik erfaringsbakgrunn og ulik kunnskap om det som foregår i en organisasjon med over 180.000 medlemmer. Derfor oppstår det både gjentakelser og misforståelser. Men først og fremst spiller debattene alt det medlemmene våre er opptatt av. Mens dette skrives begynner jeg å bli litt bekymret for tidsbruken. Det er sikkert flere delegater som kjenner på dette. Vi ligger langt etter tids-skjema, men det er likevel vanskelig for dirigentene å få en ivrig forsamling med på kortere taletid og begrensninger i praksisen med støttreplikker.

Rundt omkring i salen sitter samtidig medlemmene i redaksjonskomiteene og tenker på jobben som skal gjøres i pauser og på nattestid. Flere hundre forslag til endringer skal vurderes og samordnes, og det skal lages begrunnelser for hvorfor Karis forslag får komiteens støtte, mens Knuts forkastes.

Jeg trøster meg med at dette har jeg opplevd før. Og likevel har vi på et forunderlig vis alltid klart å bli ferdige i tide. Landsmøtemiddagen siste kvelden er møtets absolutte punktum. Den kan verken utsettes eller avlyses. Når den begynner, må vi være ferdige.

På fredag morgen kommer vi ut av bobla. Da begynner hverdagene igjen, med stort og smått av planlagte oppgaver og aktiviteter. Samtidig har underbevisstheten allerede begynt å jobbe med det store spørsmålet: Hvordan skal vi følge opp alle de flotte og ambisiøse vedtakene landsmøtet har fattet? Det er et stort ansvar, og et stort privilegium å få arbeide med dette de neste fire årene.

«Jeg føler på ansvaret.»

Støtter prinsipiell rettssak

I november skal lagmannsretten behandle krav om oppreisningserstatning for lærer Clemens Saers. Han ble alvorlig skadet da han ble angrepet av en elev i klasserommet.

Utdanningsforbundet har inngitt et støtteskriv til Borgarting lagmannsrett i anledning rettens behandling av saken. Utdanningsforbundet engasjerer seg på denne måten fordi saken reiser prinsipielle spørsmål innenfor rammen av Utdanningsforbundets formål og virkeområde.

Dette gjelder forbundets interesser i tilknytning til læreres rett til et forsvarlig arbeidsmiljø som omfatter fullverdig beskyttelse mot vold.

Arbeidsgivers plikt

Saken reiser en problemstilling om rekkevidden av skolearbeidsgivers plikt til å risikovurdere læreres arbeidsmiljø opp mot elever, og omfanget av plikten til å informere om sikkerhetsrisiko knyttet til bestemte elever. Omfang og rekkevidden av dette ansvaret er av interesse for Utdanningsforbundet og medlemmene.

Det er sjelden denne type saker kommer for retten. Når lagmannsretten nå skal behandle en sak der læreres arbeidsmiljø settes i fokus,

har dette nasjonal interesse. Rettens vurderinger kan også sette standarder for arbeidet med fullt forsvarlig arbeidsmiljø i norske skoler.

Bakgrunn: Angrepet av ukjent elev

Lærer Clemens Saers ble angrepet i klasserommet i 2014 av en for ham ukjent elev. Oslo Handelsgymnasium var kjent med at den voldelige eleven representerte en risiko for elever og lærere. Det var blant annet tidligere hyret vektere for å passe på ham, men de var ikke lenger engasjert da angrepet skjedde.

Clemens Saers saksøkte Oslo kommune med krav om oppreisningserstatning som følge av hendelsen, men tapte saken i tingretten. Det er denne dommen som nå er anket til lagmannsretten.

I podkasten Lærerrommets episode 22 er temaet vold i skolen. Gjestene er hovedverneombud Einar Osnes og rektor Håkon Sætrang. Hør episoden direkte på udf.no eller finn den i din podkastkanal.

I retten: Hvor langt har arbeidsgiver plikt til å risikovurdere en lærers arbeidsmiljø? Det skal nå retten ta stilling til. **FOTO** OLE WALTER JACOBSEN

Trygghet: Barneforsikring gir økonomisk trygghet til barn og voksne.
FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Gi en barneforsikring i gave

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du kjøpe barneforsikring til egne barn, men også til nieser, nevøer eller barnebarn.

Vår forsikring kan tegnes fra barnet er tre måneder frem til de fyller 18 år, og barnet er dekket ut kalenderåret de fyller 26 år. Forsikringen dekker 11 ulike sykdommer og inkluderer dekning for arbeidsuførhet på 1 000 000 kroner. Det gis utbetaling

for medisinsk invaliditet ved både sykdom og ulykke, støtte til ombygging av hjem og dagpenger ved sykehusopphold.

Kort fortalt gir en forsikringen økonomisk trygghet dersom noe uforutsett skulle skje. Kanskje en barneforsikring er årets julegave til noen du er glad i?

Les mer og bestill barneforsikring på udf.no/barneforsikring

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Stor barnegruppe gir stress

Mye stress: Stress blant barnehageansatte ligger på et altfor høyt nivå, mener Utdanningsforbundets Hege Valås.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Sammenlignet med de andre landene i den nye TALIS-undersøkelsen har Norge en høy andel ansatte som oppgir at å ha for mange barn i barnegruppen er en kilde til stress.

63 prosent av barnehageansatte i Norge sier at de blir stressa av å ha for mange barn i barnegruppen eller på avdelingen.

Den internasjonale TALIS-undersøkelsen har, i tillegg til de åtte andre landene som deltar, blitt besvart av over 2000 barnehageansatte fra hele Norge. Hovedfunnene forteller lite nytt om norske barnehager, mener Utdanningsforbundet. Det meste er kjent fra andre undersøkelser.

Mest stress

Et funn er likevel verdt å undersøke nærmere. De ansatte rapporterer om at de opplever høy grad av stress knyttet til store barnegrupper og for lite bemanning. Norge ligger svært høyt i denne undersøkelsen, sammenliknet med andre land.

Kurs

Konferansen SETT

27.-28. november arrangeres SETT 2019 - møteplassen for moderne og innovativ læring, på Norges varemesse, Lillestrøm. I år tar konferansen utgangspunkt i fagfornyelsen, barnehagelæreren og lekens betydning. Konferansen løfter blant annet tverrfaglige temaer som bærekraftig utvikling, kildekritikk, digitale ferdigheter og problemløsning, temaer som påvirker alle som jobber i skolen. Les mer på www.settdagene.com

Barn og unge med stille atferd

2. desember inviterer vi i samarbeid med Rådgiverforum til kurs i Lærernes hus i Oslo. Kurset har som mål å gi barnehagelærere, grunnskolelærere, lærere i videregående opplæring og andre

Stille: Hva er stille atferd og når er det et problem?

FOTO KATRINE LUNKE

som møter barn og unge med ulike atferdsuttrykk ytterligere kunnskap og forståelse for det stille atferdsuttrykket. Kursholder er Anne-Lise Sæteren.

Kræsjkurs i programmering

11. desember ønsker vi velkommen til Oslo og Lærernes hus og til kræsjkurs i programmering 1.-10.trinn. Kurset gir deg en grunnleggende introduksjon til koding, nesten helt uten fremmedord. Du vil få flere konkrete eksempler, får prøve selv og du vil kunne komme i gang med programmering i ditt fag. Du trenger ingen forkunnskaper. Kursholdere er Håvar Eidslott og Daniel Hedblom. Kurset blir også arrangert i Bergen og i Trondheim til våren.

for barnehageansatte

Stresset blir spesielt merkbart ved sykdom blant personalet.

Dette er de tre forholdene som norske barnehageansatte peker på som de mest stress-skapende:

- Å ha for mange barn i barnegruppen eller på avdelingen. En relativt høy andel ansatte i norske barnehager har svart at dette er en kilde til stress i stor eller i svært stor grad. Blant ansatte i den norske 3-5-undersøkelsen svarte 63 prosent dette. Tilsvarende tall for de ansatte i under 3-undersøkelsen er 57 prosent.

- Mangel på ressurser (f.eks. økonomisk støtte, materielle ressurser, ansatte). For ansatte i den norske 3-5-undersøkelsen oppgir 55 prosent dette i stor eller i svært stor grad og 48 prosent av de ansatte i under 3-undersøkelsen.

- Å ha ekstra oppgaver på grunn av fravær i personalet. 53 prosent av de ansatte i den norske 3-5 undersøkelsen oppgir i stor grad eller i svært stor grad her og 50 prosent av de i under 3-undersøkelsen.

Disse funnene må vi blant annet se i sammenheng med de høye tallene for sykefravær i barnehagesektoren mener Utdanningsforbundet.

Strukturelt problem

– Det er viktig at vi går nærmere inn i disse funnene for å forstå hvorfor barnehageansatte opp-

lever slikt stress. Dette er et strukturelt problem – og må ikke overlates til den enkelte ansatte eller den enkelte barnehage, sier nestleder i Utdanningsforbundet Hege Valås.

Vi har fått en bemanningsnorm og en minstenorm for antall barnehagelærere etter at denne undersøkelsen ble gjort.

– Vi tror imidlertid ikke at situasjonen er vesentlig endret etter dette, og vi trenger en mye tettere oppfølging av bemanningssituasjonen i barnehagen, fastslår Valås.

Stress blant styrere

Blant styrerne er det flest som rapporterer om at for mange administrative oppgaver er den primære kilden til stress, etterfulgt av å ha ekstra oppgaver som følge av sykdom i personalet.

– Dette er i tråd med hva vi vet fra andre undersøkelser som også viser at styrere opplever å ha for mange administrative oppgaver, slik at de ikke har nok tid til pedagogisk ledelse, sier Valås.

Økt styrerressurs og tid til pedagogisk ledelse er noe Utdanningsforbundet lenge har påpekt at det er behov for.

– Denne undersøkelsen fører seg inn i rekken av dokumentasjon på at det er på tide å gjøre noen grep for å gi styrerne de rammene de trenger for å utføre mandatet de er gitt, avslutter Valås.

TALIS-undersøkelsen

OECD publiserte 25. oktober den internasjonale undersøkelsen fra TALIS (Teaching and Learning International Survey) for barnehageansatte. Det er første gang OECD organiserer en internasjonal undersøkelse rettet mot barnehageansatte. TALIS for lærere i skolen er til sammenligning gjennomført fire ganger siden 2008.

- Ni land har deltatt i barnehageundersøkelsen som i hovedsak rettet seg mot tilbud til barn i alderen 3-5 år. Fire land (deriblant Norge) har rettet undersøkelsen også mot tilbud til barn under 3 år.

Ansatte og ledere har fått spørsmål om:

- Faglig og yrkesmessig utvikling
- Arbeidsoppgaver
- Praksis i barnehagen
- Syn på barns utvikling
- Arbeidsmiljø og tilfredshet med jobben
- Samarbeid og ledelse

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning har på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet gjennomført undersøkelsen i Norge.

I Norge har 2068 ansatte i 305 barnehager besvart undersøkelsen.

Skolefravær og skoleledelse

11. desember er det også kurs for skoleledere i Lærernes hus i Oslo. Kurset har til hensikt å gi skoleledere økt kunnskap om skolefravær, samt gi kjennskap til en effektiv modell for oppfølging av skolefravær. Modellen er i bruk på Vollebakk skole i Oslo som kaller seg «nærværsskole» og kursdeltakerne vil få kjennskap til hvilke grep man enkelt kan ta for å oppnå høyere tilstedeværelse i grunnskolen. Kursholder er Silje Hrafa Tjersland.

Les mer på www.udf.no/kurs

Hør på Lærerrommet!

Podkasten Lærerrommet gir innsikt i ulike tema innen utdanningsfeltet, og er for alle som er engasjerte i barnehage, skole eller innen høyere utdanning. Gjestene er forskere, lærere, barnehagelærere, elever, ledere, politikere – eller andre. Dette er de tre ferskeste episodene:

#34: Eksamen og vurdering – hva funker?

#33: Mobbing: Det viktige samarbeidet

#32: Livsmestring, kan det læres?

Lærerrommet er på iTunes, Acast, SoundCloud, Spotify eller via udf.no.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine forsikringstilbud

Som medlem av Utdanningsforbundet har du tilgang til unike forsikringsfordeler til gode priser.

Innboforsikring

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 mill. pr. skadetilfelle. Pris fra kr 972,- til kr 1 476,- pr. år, avhengig av hvor i landet du bor.

Reiseforsikring

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet. Pris fra kr 756,- til kr 1 944,- pr. år, avhengig av om den skal gjelde for én person eller familie, og om du er over eller under 70 år.

Grunnforsikring

Forsikringen består av livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravelsesstøtte ved død i nær familie. Pris kr 888,- pr. år.

Uføreforsikring

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du blir ufør. Pris beregnes ut fra alder og valgt forsikringssum.

Livsforsikring

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke. Pris beregnes ut fra alder og valgt forsikringssum.

Studentforsikring

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring. En spesialtilpasset pakke for deg som er student. Pris kr 996,- pr. år.

Utdanningsforbundets 70+

Forsikringspakke for deg som er over 70 år. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgntåpen helsetelefon er også inkludert. Pris for familie kr 3 000,- pr. år. Én person kr 2 400,- pr. år.

Utdanningsforbundets husforsikring

Husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser. Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud.

Utdanningsforbundets bilforsikring

Bilforsikringene ekstra og delkasko har 75 % bonus, unike vilkår og gode priser. Bonusen gjelder også ved forsikring av din første bil. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud.

Rabatt hos Tryg

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring. Alle medlemmer får 35 % uavhengig av antall produkter.

Tryg pluss

Har du privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk i sosiale medier.

Les mer på udf.no/medlemstilbud

Barneforsikring

- en gave som gir trygghet

Barna er det kjæreste vi har. En barneforsikring gir ekstra økonomisk trygghet dersom noe uforutsett skulle skje. Vår forsikring kan tegnes fra barna er 3 måneder frem til de fyller 18 år, og kan kjøpes av både foreldre og besteforeldre.

Bestill på udf.no/medlemstilbud

Gled hele klassen!

- bestill "Brettelyst" til din klasse helt **gratis** på miljoeskole.no

Gjør det morsomt å lære om miljø og kostholdsvalg

Hvorfor skyller vi egentlig skolemilkkartongen etter bruk? Hva kan vi lage av resirkulert kartong? Hvorfor er det lurt å resirkulere? Dette er bare noen av spørsmålene som stilles i "Brettelyst".

Spillet inneholder brettspillet, terning og plakat til å henge opp i klasserommet. Passer godt for 2-4 spillere fra fjerde trinn og oppover. Antall spill du ønsker velger du selv.

Grønt Punkt Norge